

ჯანო წულუკიძე

დანაშაული გარემოს
დაცვისა და ბუნებრივი
რესურსებით
სარგებლობის წესის
წინააღმდეგ

ამ ბოლო პერიოდში გარემოს დაცვისადმი გაზრდილი ყურადღება განპირობებულია მათი განსაკუთრებული ადგილით ყოველდღიურ ცხოვრებაში. ამ პრობლემის გადაწყვეტის ეფექტურობა ბევრად განსაზღვრავს კაცობრიობის ხვალისდელი დღის ბედს. ამ სფეროს მრავალ საკითხს შორის გამორჩეული ადგილი ეკუთვნის დანაშაულს – გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობის წესის წინააღმდეგ.

ნაშრომი გამოადგება იურიდიული ფაკულტეტის სტუდენტებს, მაგისტრანტებს, დოქტორანტებს, სამართალდამცავი ორგანოების პრაქტიკულ მუშაკებს და იურისპრუდენციით დაინტერესებულ მკითხველთა ფართო წრეს.

რედაქტორი: იურ. მეცნ. დოქტორი,

პროფესორი *ო. ზამყრელიძე*

რეცენზენტი: სამ. დოქტორი, *გ. ბოთუა*

ISBN 978-9941-0-5793-9

გამომცემლობა „გეორგიკა“

თბილისი - 2013

გარემოს დაცვის წესები ჩამოყალიბებულია საქართველოს სხვადასხვა რაიონებსა და ნორმატიულ აქტებში:

1. კანონი წიაღის შესახებ – 1996 წლის 17 მაისი.
2. კანონი გარემოს დაცვითი ნებართვის შესახებ – 1996 წლის 10 დეკემბერი.
3. საზღვაო კოდექსი – 1997 წლის 15 მაისი.
4. კანონი ნიადაგის დაცვის შესახებ – 1997 წლის 16 სექტემბერი.
5. კანონი წყლის შესახებ – 1997 წლის 16 სექტემბერი.
6. კანონი ქიმიური ნივთიერებების შესახებ – 1998 წლის 12 ივნისი.
7. კანონი ბირთვული და რადიაციული უსაფრთხოების შესახებ – 1998 წლის 30 ოქტომბერი.
8. კანონი ატმოსფერული ჰაერის დაცვის შესახებ – 1999 წლის 22 ივნისი.
9. საქართველოს ტყის კოდექსი – 1999 წ.
10. საქართველოს კანონი სახელმწიფო ეკოლოგიური ექსპერტიზის შესახებ – 1996 წ.

დანაშაული გარემოს ღაცვისა და ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობის წესის წინააღმდეგ

საქართველოს კონსტიტუცია იცავს გარემოსა და ბუნებრივ რესურსებს, მათ სარგებლობას. კერძოდ, „ყველას აქვს უფლება ცხოვრობდეს ჯანმრთელობისათვის უვნებელ გარემოში, სარგებლობდეს ბუნებრივი და კულტურული გარემოთი. ყველა ვალდებულია გაუფრთხილდეს ბუნებრივ და კულტურულ გარემოს ადამიანის ჯანმრთელობისათვის უსაფრთხო გარემოს უზრუნველსაყოფად, საზოგადოების ეკოლოგიური და ეკონომიკური ინტერესის შესაბამისად, ახლანდელი და მომავალი თაობების ინტერესების გათვალისწინებით. სახელმწიფო უზრუნველყოფს გარემოს დაცვას და რაციონალურ ბუნებათსარგებლობას“.

მიუხედავად ამისა, ადამიანის საქმიანობა არც თუ ისე იშვიათად დაკავშირებულია ისეთ სამართალდარღვევებთან, რომლებიც გარემოს აყენებენ სერიოზულ და აუნაზღაურებელ ზარალს. მაგალითად, საქართველოში მე-20 საუკუნის 80-იანი წლებიდან დაიწყო ხე-ტყის მასიური გაჩეხვა და გატანა სახელმწიფოს ფარგლებს გარეთ. გარემოს დაცვითი სამსახურების წინაშე სრულიად ახალი ტიპის მოთხოვნები ჩნდება. სატრანზიტო ფუნქციის შეძენასთან, ნავთობ და გაზსადენების სისტემის შექმნასთან, ახალი ტექნოლოგიების დანერგვასთან ერთად, ბუნებრივად იზრდება ამ პროექტებთან დაკავშირებული ეკოლოგიური რისკ-ფაქტორები, რომლებიც

გარემოსდაცვითი სამსახურებისაგან სრულიად ახლებურ მიდგომასა და მათი საქმიანობის ეფექტიანობის მკვეთრ ზრდას მოითხოვენ.

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის მე-10 კარის 36-ე თავის 287-306 მუხლებში განთავსებულია დანაშაული გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობის წესის წინააღმდეგ. მათი ხელყოფის საერთო ობიექტებია გარემო და ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობის წესები, გვარეობითია გარემოს დაცვის წესები, ხოლო უშუალო ობიექტია ის საზოგადოებრივი ურთიერთობები, რომლებიც კონკრეტულად იცავენ ბუნებასა და მისი სიმდიდრის რაციონალურად გამოყენებას, რითაც უზრუნველყოფს მოსახლეობისა და ეკოლოგიის უსაფრთხოებას.

სუბიექტი საერთოა, მაგრამ თითქმის ყველა მუხლში არ გამოირიცხება სპეციალური სუბიექტის მონაწილეობა. მაგ. 294. მუხლი პირდაპირ მიუთითებს თანამდებობის პირზე, რომელსაც ევალება ადამიანის ჯანმრთელობისათვის ან ზღვის ცოცხალი ორგანიზმისათვის მავნე ნივთიერების ანდა სხვა ნარჩენის ან მასალის ზღვაში ჩაყრის შესახებ შეუტყობინებლობა.

სუბიექტური მხარეა განზრახვაც, გაუფრთხილებლობა და შერეული ანუ ორმაგი ფორმაც.

ობიექტური მხარეა ყოველ მუხლში ნებისმიერი ქმედება, რომელიც იწვევს ამა თუ იმ შედეგის დადგომას ან დადგომის საშიშროებას.

ბუნების დაცვა საქართველოს სისხლის სამართლის კანონმდებლობის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი მოთხოვნაა. საქართველოს ახლანდელი და მომავალი თაობების ინტერესებისათვის თანმიმდევრულად უნდა ტარდებოდეს საჭირო ღონისძიებები მიწისა და მისი წიაღის, წყლის რესურსების, მცენარეულობის, ცხოველთა სამყაროს დაცვისა და მეცნიერულად დასაბუთებული გამოყენების ჰაერისა და წყლის სისუფთაების შენარჩუნების, ბუნებრივ სიმდიდრეთა აღდგენა-გამრავლებისა და ადამიანის გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობის წესების დაცვის გაუმჯობესების მიზნით.

საჭიროა გაირკვეს კანონით და სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებულ ქმედებას მოჰყვა ან შეიძლებოდა თუ არა მოჰყოლოდა ადამიანის ჯანმრთელობის ნაკლებად მძიმე ან მძიმე დაზიანება, ან სხვა მნიშვნელოვანი ზიანი, ან მძიმე შედეგი, ან გარემოს დაზიანება¹.

ზემოაღნიშნულ გარემოებათა დადგენისა და სისხლის სამართლებრივი დევნის აღძვრისათვის საჭირო მონაცემების მოსაპოვებლად მიღებული ინფორმაციის საფუძველზე გამოძიების დაწყების პირველსავე ეტაპზე, მასალების შემოწმების მიზნით, საჭიროა ჩატარდეს შემდეგი სახის ღონისძიებები:

ა) შესაბამისი ზემდგომი ან სხვა მაკონტროლებელი ორგანოების მეშვეობით ჩატარდეს კომპლექსური შემოწმებები და გაირკვეს თუ გარემოს დაცვის რა წესი იქნა დარღვეული და რა მავნე შედეგი მოჰყვა ან შეიძლება მოჰყოლოდა ამ დარღვევას. ამავე

მიზნით საჭიროა სპეციალისტების მეშვეობით აღებული და შემოწმებული იქნეს შესაბამისი სინჯები;

ბ) გამოთხოვილ და ამოღებულ იქნეს ჰაერის, წყლისა და სხვა რესურსების დაბინძურების ფაქტების ან მისი გაუვარგისებისა და სხვა გარემოს დაცვის წესების დარღვევის მამხილებელი მასალები. ამ დარღვევებთან დაკავშირებით სპეციალისტების მიერ შედგენილი აქტები, სქემები და აგრეთვე ფოტო, კინო და ვიდეოფირზე აღბეჭდილი მასალები;

გ) მოცემულ გამოსაკვლევ მართლსაწინააღმდეგო დანაშაულებრივ ფაქტთან დაკავშირებით დაკითხულ იქნენ შესაბამისი თანამდებობის პირები, მოსამსახურეები და ამ დარგის სპეციალისტები;

დ) ჩატარდეს შემთხვევის ადგილის დათვალიერება;

ე) ჩატარდეს საჭირო ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიებები;

ვ) ჩატარდეს ეჭვმიტანილთა დაკავება, ჩხრეკა და ამოღება;

ზ) მომზადდეს მასალები შესაბამისი ექსპერტიზების დანიშვნისა და ჩატარების მიზნით და სხვ.

შემოსული პირველადი მასალების შემოწმების მიზნით წარმოებული გამოძიებით საჭიროა მიღებულ იქნეს სისხლის სამართლებრივი დევნის აღძვრის საკითხის გადასაწყვეტად ისეთი აუცილებელი მასალები როგორცაა:

1) ჰაერის, მიწის წიაღის, წყლისა და სხვა რესურსების დაბინძურების ფაქტზე შედგენილი აქტები და სხვა დოკუმენტები;

2) ამ დარღვევებთან დაკავშირებით შემოსული მოქალაქეთა განცხადებები, პრესაში გამოქვეყნებული სტატიები, რადიო და ტელეგადაცემათა ტექსტები ან ამავე საშუალებებით მიღებული ინფორმაციები;

3) ამ დარღვევების შემსწრე პირებისაგან მიღებული ჩვენებები;

4) გარემოს დაცვის წესების მარეგულირებელი დებულებები, ინსტრუქციები, წესდებები შესაბამისი სქემებითა და დანართებით;

5) მიყენებული ზიანის სახეობის, ხარისხისა და ოდენობის ამსახველი დოკუმენტები;

6) მხილებული სახელმწიფო საწარმო-დაწესებულებებიდან ან საზოგადოებრივი ორგანიზაციებიდან გატანილი ნარჩენების სახეობის, ოდენობისა და წყლის (მდინარე, ტბა, წყალსაცავი და სხვ.), მიწის ტყისა და სხვა სახის რესურსებში მავნე ნარჩენების გადაყრის ამსახველი დოკუმენტები ან მასზე მითითებული სხვა მონაცემები;

7) წყლის რესურსებიდან, ჰაერიდან და მიწიდან შემოწმების მიზნით აღებული სინჯების გამოკვლევის შედეგები შესაბამისი დოკუმენტებითა და ჩატარებული ექსპერიმენტების დასკვნებით;

8) მოცემულ დანაშაულებრივ ქმედებაში კონკრეტული პირის სხვა მამხილებელი მასალები და სხვ.

იმ შემთხვევაში, როცა შემოწმებით ღვინდება, რომ ნამდვილად ჰქონდა ადგილი გარემოს დაცვის კანონმდებლობის დარღვევის ფაქტებს, მაგრამ იგი არ შეიცავს სისხლის სამართლის კანონით გათვალისწინებული მართლსაწინააღმდეგო დანაშაულებრივი ქმედების ნიშნებს, ე.ი. კანონით გათვალისწინებული გარემოს დაცვის წესების უხეში დარღვევით ზიანი არ მიაღვა და არც შეიძლება ზიანი მისდგომოდა ადამიანის ჯანმრთელობის ან ზღვის ცოცხალ რესურსებს, არც სხვა ნაკლებად მძიმე ან მძიმე შედეგი, ან მნიშვნელოვანი ზიანი არ დადგებოდა, მაშინ, ცხადია, გამოტანილ უნდა იქნეს დადგენილება სისხლის სამართლის საქმის წარმოებით შეწყვეტის შესახებ. ამასთან, შემოწმებით მიღებული მონაცემების საფუძველზე, გამოვლენილი დარღვევების აღკვეთისა და თავიდან აცილების მიზნით საჭიროა დასაბუთებული წარდგინება იქნეს შეტანილი შესაბამის ზემდგომ ორგანოებში. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ამ მიმართებით საკმაოდ ნაყოფიერ მუშაობას ეწეოდა საქართველოს პროკურატურის სისტემაში არსებული სარაიონოთაშორისო ბუნების დაცვის პროკურატურა.

იმ შემთხვევაში, როცა პირველადი მასალების შემოწმებით მიღებული მონაცემები მიუთითებენ იმ გარემოებაზე, რომ ნამდვილად ჰქონდა ადგილი გარემოს დაცვის წესების დანაშაულებრივი დარღვევის ისეთ ფაქტებს, რომლითაც ზიანი მიაღვა ან შეიძლებოდა მისდგომოდა ადამიანების ჯანმრთელობას ან ზღვის (წყლის) ცოცხალ რესურსებს, ან დას-

ვენების ზონებს, ე.ი. მომხდარი დანაშაულებრივი ქმედება შეიცავს სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული რომელიმე კონკრეტული სახის დანაშაულის ნიშნებს და საქმეზე შეკრებილი მტკიცებულებებით ამ დანაშაულის ჩადენაში იმხილება რომელიმე კონკრეტული პირი, მაშინ დაუყოვნებლივ უნდა იქნეს გამოტანილი დადგენილება სისხლის სამართლებრივი დენის აღძვრის შესახებ და მომზადდება მასალები მოცემული პირის ბრალდების წარსადგენად და სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მისაცემად ან სისხლის სამართლის საქმე შემდგომი გამოძიებისათვის ქვემდებარეობისამებრ გადაეგზავნოს შესაბამის საგამოძიებო ორგანოს. ამასთან, საჭიროა საქმეზე შედგენილ იქნეს გაშლილი საგამოძიებო გეგმა წამოყენებული საგამოძიებო ვერსიებისა და გამოძიებით დასადგენი გარემოებებისა და საკითხების გათვალისწინებით, განისაზღვროს მასზე ჩასატარებელი პირველადი და შემდგომი საგამოძიებო მოქმედებები და ოპერატიულ-სამიქებრო ღონისძიებები, შეირჩეს მათი განხორციელების დრო, ჩატარების თანმიმდევრობა, გამოსაყენებული სამეცნიერო-ტექნიკური საშუალებები და ტაქტიკური ხერხები და თავიდან ასაცილებელი ღონისძიებები.

საგამოძიებო ვერსიების აგება და გამოძიების დაგეგმვა

გამოძიების დაწყებისთანავე, პირველადი მასალების საფუძველზე გამოსაძიებელ დანაშაულებრივ ფაქტთან დაკავშირებით გამოძიებელი დაუყოვნებლივ აკებს საგამოძიებო ვერსიებს და ადგენს გაშლილ საგამოძიებო გეგმას, რომელიც ითვალისწინებს გამოძიებით დასადგენი საკითხების წრეს, მათი დადგენის დროს, თანმიმდევრობას, დადგენის ხერხებსა და საშუალებებს, საგამოძიებო მოქმედებებისა და სხვა პროცესუალური ღონისძიებებისა და არაპროცესუალური ოპერატიულ-სამძებრო ღონისძიებების ჩამტარებელ პირებს და სხვ.

დიდი მოცულობისა და სირთულის გამო საქმის გამოძიება შეიძლება ჩატარდეს ჯგუფური ან ბრიგადული მეთოდით. ასეთ დროს გამოძიების ჯგუფის ხელმძღვანელმა ან იმ პირმა, ვინც მიიღო საქმე თავის წარმოებაში, უნდა შეადგინოს ერთი საერთო გეგმა, დანარჩენი გამოძიებლები კი ამ საერთო გეგმიდან გამომდინარე მათთვის გამოსაძიებელი ეპიზოდების შესახებ შეადგენენ საგამოძიებო გეგმას.

აღსანიშნავია, რომ მოცემული კატეგორიის საქმეების გამოძიება ხასიათდება საგამოძიებო ვერსიების რიცხვით. კერძოდ, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის გარემოს დაცვის წესების წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულთა თავში ცალკეული მუხლებით გათვალისწინებულ დანაშაულთა

საქმეების გამოძიების დაწყების პირველსავე ეტაპზე საქმეზე შეკრებილი მონაცემების საფუძველზე შეიძლება წამოყენებულ იქნეს შემდეგი სახის ვერსიები:

1. ნამდვილად ჰქონდა თუ არა ადგილი წყლის ობიექტების დაბინძურებას და თევზის მარაგის დაცვის წესების დარღვევას;

2. წყლის დაბინძურებასა და თევზის მარაგის დაცვის წესების დარღვევას მოჰყვა ან შეიძლებოდა თუ არა მოჰყოლოდა მოსახლეობის ჯანმრთელობის დაზიანება ან თევზის მარაგის შემცირება;

3. წყლის ობიექტების დაბინძურებას შეიძლებოდა თუ არა გამოეწვია ადამიანის ჯანმრთელობის დაზიანება ან ცხოველთა და მცენარეული სამყაროს მასობრივი განადგურება;

4. წყლის ობიექტების დაბინძურებამ გამოიწვია თუ არა ადამიანის სიცოცხლის მოსპობა ან სხვა მძიმე შედეგი;

5. წყლის ობიექტების დაბინძურებით და თევზის მარაგის დაცვის წესების დარღვევით მნიშვნელოვანი ზიანი ხომ არ მიაღწა სასოფლო-სამეურნეო წარმოებას ან ხომ არ გამოიწვია მან თევზის მასობრივი განადგურება;

6. ნამდვილად ჰქონდა თუ არა ადგილი ადამიანების ჯანმრთელობისათვის ან ზღვის ცოცხალი რესურსებისათვის მავნე ნივთიერებების ანდა სხვა ნარჩენებისა და მასალების ზღვაში უკანონოდ ჩაყრას;

7. საქართველოს შიდა საზღვარ და ტერიტორიული წყლების ფარგლებში ჯანმრთელობისათვის, ან ზღვის ცოცხალი რესურსებისათვის მავნე ნივთიერებების ანდა სხვა ნარჩენებისა და მასალების ზღვაში უკანონოდ ჩაყრას მოჰყვება თუ არა ზიანი, ან შეექმნო თუ არა მას მიეყენებინა ზიანი ადამიანის ჯანმრთელობისათვის, ან ზღვის ცოცხალი რესურსებისათვის.

8. ჰქონდა თუ არა ადგილი ადამიანის ჯანმრთელობისათვის ან ზღვის ცოცხალი რესურსებისათვის მავნე ნივთიერებებით ანდა სხვა ნარჩენებისა და მასალებით ზღვის გატუჭყიანებას ადგილი;

9. მნიშვნელოვანი ზიანი მიაღება თუ არა ადამიანის ჯანმრთელობას ან ზღვის ცოცხალ რესურსებს, დასვენების ზონებს ანდა ზღვის კანონიერი გამოყენების სხვა სახეობებს ადამიანის ჯანმრთელობისათვის ან ზღვის ცოცხალი რესურსებისათვის მავნე ნივთიერებებით ანდა სხვა ნარჩენებითა და მასალების ზღვის გატუჭყიანებისას.

10. ჰქონდა თუ არა ადგილი ადამიანის ჯანმრთელობისათვის ან ზღვის ცოცხალი რესურსებისათვის მავნე ნივთიერებების ანდა სხვა ნარჩენებისა და მასალების ზღვაში ჩაყრის შესახებ შეუტყობინებლობას იმ თანამდებობის პირის მიერ, რომელიც პასუხისმგებელი იყო ასეთი შეტყობინებისათვის.

11. ჰქონდა თუ არა ადგილი მდინარეების, ტბების, სხვა წყალსაცავებისა და წყაროების დაბინძურებას სამრეწველო, სასოფლო-სამეურნეო, კომუ-

ნალური და სხვა საწარმოების, დაწესებულებებისა და ორგანიზაციების გაუწმენდავი და არაგაუწმენდელი ჩამდინარე წყლებით, ნაგვითა და ნარჩენებით და მათ ამ დაბინძურებას მოჰყვა თუ არა ზიანი ან შეიძლება მოჰყოლოდა თუ არა ზიანი ადამიანთა ჯანმრთელობისათვის, ან ხომ არ მოჰყვა მძიმე შედეგი.

12. ჰქონდა თუ არა ადგილი ჰაერის დაბინძურებას ადამიანთა ჯანმრთელობისათვის მავნე სამრეწველო წარმოების ნარჩენებით, ან ხომ არ მოჰყვა მას მძიმე შედეგი.

13. ჰქონდა თუ არა ადგილი მავნე ნივთიერებების ატმოსფერულ ჰაერში გაფრქვევას ან გამწმენდი დანადგარის, ნაგებობის ან სხვა ობიექტების ექსპლუატაციის წესის დარღვევას და მას მოჰყვა თუ არა ატმოსფერული ჰაერის ხარისხის მნიშვნელოვანი გაუარესება;

14. მავნე ნივთიერების ჰაერში გაფრქვევამ ხომ არ გამოიწვია ადამიანის ჯანმრთელობის დაზიანება ან ადამიანის სიცოცხლის მოსპობა;

15. მოცემული ტოქსიკური, ბაქტერიოლოგიური, ქიმიური ან გარემოსათვის საშიში სხვა ნივთიერებებისადმი ან ნარჩენებისადმი მოპყრობის წესის დარღვევას შეეძლო თუ არა გამოეწვია ადამიანის ჯანმრთელობის ან გარემოს არსებითი დაზიანება ან სხვა მძიმე შედეგი.

16. მოცემული სამრეწველო ან სხვა ობიექტის დაპროექტების, განლაგების, რეკონსტრუქციის, მშენებლობის, საექსპლუატაციოდ გადაცემის ან ექს-

პლუტაცის დროს გარემოს დაცვის წესის დარღვევამ გამოიწვია თუ არა რადიაციული ფონი არსებითი გაუარესება, ადამიანის ჯანმრთელობის დაზიანება, ცხოველთა ან მცენარეული სამყაროს მასობრივი განადგურება ან სხვა მძიმე შედეგი;

17. ჰქონდა თუ არა ადგილი მიკრობიოლოგიური ან სხვა ბიოლოგიური აგენტისადმი ან ტოქსინისადმი მოპყრობის წესის დარღვევას და მას მოჰყვა თუ არა ადამიანის ჯანმრთელობის დაზიანება, ეპიდემიის ან ეპიზოოტიის გავრცელება ან სხვა მძიმე შედეგი;

18. ჰქონდა თუ არა ადგილი სავეტერინარო წესის დარღვევას და მას მოჰყვა თუ არა ეპიზოოტიის გავრცელება ან სხვა მძიმე შედეგი და სხვა.

19. გარემოს დაცვის წესების დარღვევა შეიცავს სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული დანაშაულის ნიშნებს, თუ ადგილი აქვს გადაცდომას, დისციპლინარულ სამართალდარღვევას და სხვ.

საგამოძიებო მოქმედებები და მათი ჩატარების ტაქტიკა

მოცემული კატეგორიის საქმეების გამოძიების დროს საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარებისა და გამოძიების წარმართვის თავისებურება ბევრადაა დამოკიდებული გამოსაძიებელი დანაშაულებრივი ქმედების ჩადენის ხერხებზე, მისი ხელყოფის ობიექტის ტერიტორიულ მოცულობაზე, გარემოს დაცვის წესების დარღვევით მიყენებული ზიანის სახეობასა და ოდენობაზე.

დანაშაულის ხელყოფით მიყენებული ზიანის სახეობა და ოდენობა მთელ რიგ შემთხვევებში მიგეოთითებს ჩადენილი ქმედების საზოგადოებრივი საშიშროების ხარისხსა და მისი ჩადენის ხერხებზე.

შემთხვევის ადგილის დათვალიერება – ერთ-ერთი პირველადი გადაუდებელი საგამოძიებო მოქმედებაა მოცემული კატეგორიის საქმეებზე, მის დროულ და სრულყოფილ ჩატარებაზე ბევრადაა დამოკიდებული გამოსაძიებელი საქმის შემდგომი ბედი.

ამ კატეგორიის საქმეებზე შემთხვევის ადგილის დათვალიერების თავისებურება იმაში მდგომარეობს, რომ მის ჩატარებაში მონაწილეობის მისაღებად საჭიროა მიწვეულ იქნეს სხვადასხვა დარგის სპეციალისტი. კერძოდ, სახელმწიფო სანეპიდსადგურის, თევზის დაცვის, გაზისა და კანალიზაციის გამწმენდი ინსპექციის, წყალსადენების დაცვის მუშაკები და სხვა მომიჯნავე დარგის მაღალკვალიფიციური სპეციალისტები. ამასთან დათვალიერებ-

ის რადიუსი ყოველთვის გამოირჩევა დიდი მოცულობით და დასათვალიერებელი ობიექტების სიმრავლით. განსაკუთრებით მაშინ, როცა საქმე ეხება ზღვის, ტბების, მდინარეების ან ჰაერის დაბინძურებას, ატმოსფეროში ან წყალსაცავებში მავნე, მომზამლავი გაზების გაშვებას.

მაშასადამე, ასეთ დროს, შემთხვევის ადგილის დათვალიერებაში იგულისხმება არა მარტო ის ადგილი, სადაც გამოვლენილი ან აღმოჩენილი იქნა ამგვარი ზემოქმედების მავნე შედეგები, არამედ ის ადგილმდებარეობაც, სადაც აღმოჩენილ იქნა მათი დაბინძურების წყარო.

დაბინძურებულ ზღვაში, ტბასა და მდინარეებში სასურველია სასინჯი წყლები აღებულ იქნეს სპეციალური ხელსაწყოებით (ბარომეტრებით), ან სუფთა ბოთლებით რამდენიმე ადგილზე.

მიწის გრუნტიდან სინჯის ამოსაღებად იყენებენ ნახევრად ეთილის პაკეტებს, სათანადოდ დალუქავენ მას და გამოსაკვლევადა ანალიზზე აგზავნიან აგროქიმიურ ლაბორატორიებში.

დაბინძურებული წყლიდან აღებულ სინჯებსა და თევზებს ინახავენ მაცივარში ან ცივ ადგილებში და აგზავნიან ქიმიურ ანალიზებზე.

მოწამლული ან დაბინძურებული ჰაერის სინჯებს იღებენ დაბინძურებულ საჰაერო სივრცის სხვადასხვა რეგიონში, კერძოდ, დაბინძურების წარმოქმნის წყაროს რეგიონში; აგრეთვე იქ, სადაც აღმოჩნდა დაბინძურების შედეგად გამოწვეული მავნე შედეგები;

იმ შემთხვევაში, როცა ადგილი აქვს ჰაერის დაბინძურებას მავნე გზებით, სასურველია შემთხვევის ადგილის დათვალიერების დროს გამოყენებულ იქნას გაზმტვერსაჭერი სპაციალური დანადგარი და მისი მეშვეობით მოხდეს გაზნაერთი ჰაერის ნიმუშების აღება.

შემთხვევის ადგილის დათვალიერება კიდევ უფრო რთულდება მაშინ, როცა ზღვების, ტბების, მდინარეებისა და სხვა დიდი წყალსაცავების დაბინძურება ხდება არა მათში გარედან შემდინარე არაგაუვნებელყოფილი წყლებითა და ნარჩენებით, არამედ მათ ფსკერზე ჩაძირული ან იქ არსებული რაიმე ობიექტებიდან, ან წყაროდან მომდინარე მავნე პროდუქტებით. ასეთი დათვალიერება გართულებულია თუნდაც იმიტომ, რომ გამომძიებელი, მთელ რიგ შემთხვევებში, მოკლებულია საშუალებას პირადად ჩავიდეს სიღრმეში და უშუალოდ თვითონ დაათვალიეროს წყალქვეშ არსებული ამ ობიექტების დაბინძურების წყარო. ასეთ დროს მის დათვალიერებას, უმეტესწილად გამომძიებლის დავალებით აწარმოებს მყვინთავი სპეციალისტი შესაბამისი სამეცნიერო-ტექნიკური საშუალებების გამოყენებით, რა დროსაც მან უნდა მოახდინოს დაბინძურების წყაროს ფოტო ან ვიდეოგადაღებები, აღწეროს მისი თავისებურებანი და აიღოს შესაბამისი სინჯები ანალიზისათვის.

დათვალიერების შედეგების დეტალური ფიქსაცია უნდა მოხდეს დათვალიერების ოქმში. ამავე მიზნით შეიძლება გამოყენებულ იქნეს და დათვა-

ლიერების ოქმს თან დაერთოს გამომძიებლის მიერ დათვალიერების პროცესში შედგენილი სქემები და გეგმები; აგრეთვე დათვალიერების დროს გამოყენებული ფოტო და კინოფირები, მათი ნეგატივები და ვიდეოჩანაწერები, რომელთა გამოყენების შესახებაც ასევე აღწერილი უნდა იყოს დათვალიერების ოქმში.

მოცემული კატეგორიის საქმეების გამოძიების დროს ერთ-ერთი პირველდაწყებითი საგამოძიებო მოქმედებაა მიჩნეული დოკუმენტების დათვალიერება.

იმისათვის, რომ გამოძიებელმა სწორად და მიზნობრივად გამოიყენოს კანონით მინიჭებული ეს უფლება, უნდა იცოდეს, თუ ჰაერის, წყლის, მიწისა და სხვა რესურსების დაცვის წესების დანაშაულებრივი დარღვევის ფაქტებზე მიმთითებელი მონაცემები რომელ დოკუმენტებში შეიძლება იყოს ასახული და რომელი მათგანიდან შეუძლია მიიღოს მან საქმეზე მნიშვნელობის მქონე ასეთი ინფორმაცია.

1. ნორმატიული აქტები, რომლებშიც შეიძლება მოცემული იყოს გამოძიებისათვის მნიშვნელობის მქონე ინფორმაცია გარემოს დაცვის საკითხების შესახებ.

2. დოკუმენტები, რომლებითაც მოწესრიგებულია კონკრეტული წარმოება-დაწესებულებების, ორგანიზაციისა და გაერთიანებების ნორმალური საქმიანობა, მათ შორის ბუნების დაცვის სფეროში.

3. დოკუმენტები, რომლებშიც ასახულია მუშაობის ორგანიზაციულ-ტექნიკური რეჟიმი და გამწმენდი მოწყობილობების ტექნიკური მდგომარეობა.

4. საუწყებო დოკუმენტები, რომლებშიც ფიქსირებულია გამოსაძიებელი შემთხვევის მიზეზები და გარემოებები.

5. ენერგეტიკული და საკანალიზაციო ობიექტების ექსპლუატაციის შესახებ არსებული ბრძანებები;

6. ბრძანება ან განკარგულება, რომელთა გაცნობით გამოსაძიებელ საქმესთან დაკავშირებით გამომძიებელს შეუძლია მიიღოს დაბინძურების წყაროს შესახებ რაიმე სახის ინფორმაცია.

დოკუმენტების დათვალიერება უნდა მოხდეს სრულად, კრიმინალისტიკურ მეცნიერებაში შემუშავებული სამეცნიერო-ტექნიკური საშუალებებისა და მეთოდების გამოყენებით.

ისევე როგორც ყველა კატეგორიის საქმეზე, აქაც ცოცხალ პირებთან გასაუბრებასა და დაკითხვას ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია და წინასწარი გამოძიების პროცესში, შეიძლება ყველა სახის დაკითხვა იქნეს ჩატარებული. აქაც მოწმისა და დაზარალებულის დაკითხვას ერთ-ერთი დიდი და სერიოზული ადგილი უკავია. მოწმე შეიძლება იყოს ისეთი პირი, რომელსაც არაერთარი კავშირი არა აქვს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობის წესების დარღვევასთან და აგრეთვე ისეთი პირი, რომელმაც უბრალოდ შეასრულა ბრძანება შესაბამისი მოხელე-თანამდებობის პირისა მავნე ნივთიერების ნარჩენების გადაყრაზე მდინარეში, ტბაში, ზღვაში, საჰაერო სივრცეში ან მიწაში ჩამარხვის შესახებ. თითოეული მათგანის დაკითხვაც ამ გარემოებების გათვალისწინებით უნდა წარიმართოს.

ყოველივე ამის შემდეგ საჭიროა განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმოს ეჭვმიტანილისა და ბრალდებულის დაკითხვას, რომლის უშუალო დაწყებამდე საჭიროა სრულყოფილად იქნეს შესწავლილი საქმეში არსებული მასალები და დოკუმენტები მათ უფლება-მოვალეობების განხორციელების შესახებ, განისაზღვროს დაკითხვის ტაქტიკური თანმიმდევრობა და შერჩეულ იქნეს დაკითხვის სწორი, თანმიმდევრული და დეტალური ტაქტიკა.

**სასამართლო-სამედიცინო, ბიოლოგიური,
ვეტერინარული, ტექნიკური, პიროვნებურობითი
და სხვა სახის ექსპერტიზების დანიშვნა**

თითოეულ ამ სახის ექსპერტიზებიდან რომელიმე მათგანის დანიშვნა ერთ-ერთი პირველადი აუცილებელი საგამოძიებო მოქმედებაა, რადგან გამოძიების პროცესში ჰაერისა და წყალსაცავების დაბინძურების ფაქტებთან დაკავშირებით ხშირად დგება ისეთი საკითხები, რომელთა გადასაწყვეტად საჭიროა მეცნიერული, ტექნიკური ან სხვა სპეციალური ცოდნა.

სასამართლო-სამედიცინო ექსპერტიზის დანიშვნა აუცილებელია მაშინ, როცა ჩადენილ დანაშაულებრივ ქმედებას მოჰყვა ადამიანების მოწამელა და ამით მათ ჯანმრთელობას ზიანი მიაღება, ან თუ მას მოჰყვა ადამიანის სიკვდილი. ასეთ დროს ექსპერტიზის წინაშე გადასაწყვეტად შეიძლება დაისვას ისეთი კითხვები, როგორიცაა: დაზარალებული პირების სისხლში არის თუ არა მოწამელის ნიშნები და თუ არის რა სახისაა და რა რაოდენობის, არის თუ არა იგი სიცოცხლისათვის საშიში; რა შემადგენლობითა და კონცენტრაციითაა დაბინძურებული ჰაერი, ან წყალსატევები და უშუალოდ რამ გამოიწვია ადამიანების დაავადება და სხვ.

სასამართლო-ვეტერინარული ექსპერტიზა უმეტესწილად ინიშნება მაშინ, როცა დანაშაულებრივ ქმედებას შედეგად მოჰყვა საქონლის ან ზღვის ცხ-

ოველების დაღუპვა. ასეთ შემთხვევაში როგორც წესი, ექსპერტიზის წინაშე გადასაწყვეტად შეიძლება დაისვას ისეთი კითხვები, როგორიცაა: რამ გამოიწვია საქონლის ან ზღვის, ცხოველების დაღუპვა; ხომ არ მოხდა იგი ჰაერის ან ზღვის, მდინარეების ან ტბის დაბინძურებით (მოწამვლით); როდის რა ნივთიერებებით მოხდა მათი მოწამვლა და სხვ.

სასამართლო-ბიოლოგიური ექსპერტიზა უმეტესწილად ინიშნება იმის დასადგენად, თუ რა სახის ბიოლოგიურმა მიზეზებმა გამოიწვია ჰაერსა და წყალსატევებში არსებულ ცოცხალ ორგანიზმებში საშიშ დაავადებათა გავრცელება. სასამართლო-ქიმიური ექსპერტიზა კი ინიშნება ჰაერის, წყალსატევებისა და მიწის წიაღის მომწამლავი ქიმიური ნივთიერებების შემადგენლობისა და მათი ფიზიკური თავისებურებების გამოსაკვლევადა.

სასამართლო-ტექნიკური ექსპერტიზა ძირითადად ინიშნება იმ გამწმენდი ტექნიკური საშუალებების მწყობრიდან გამოყვანის მიზეზებისა და ვარგისიანობის საკითხის გამოკვლევა-დადგენისათვის, რომელთა გამოც მოხდა წყალსატევებში არაგაუენებელი, მავნე ნარჩენების მქონე დაბინძურებული წყლის ნაკადების შერევა. სასამართლო-ტექნოლოგიური ექსპერტიზა კი შეიძლება დაინიშნოს იმ დარღვეული პროცესების გამოსაკვლევადა, რომლებსაც შეიძლება გამოეწვია ჰაერისა და წყალსატევების დაბინძურება.

ჰიდრომეტეოროლოგიური ექსპერტიზა შეიძლება დაინიშნოს მაშინ, როცა საჭიროა დადგინდეს

გარკვეული დროის მონაკვეთში როგორი მეტეოროლოგიური პირობები იყო და ასეთ გარემო ვითარებაში, შეიძლებოდა თუ არა დაბინძურების წყაროდან კონკრეტული წარმოების მავნე ნარჩენები ამა თუ იმ მანძილზე გაფანტულიყო ან გავრცელებულიყო ქაერში, მიწის წიაღში, ტბაში ან სხვა წყალსატევებში რა მოცულობის ტერიტორია შეიძლება მოეცვა მას; რა მიმართულებითა და რა სიჩქარით შეიძლება გავრცელებულიყო იგი.

სისხლის სამართლის კოდექსი წარმოადგენს იმ უმნიშვნელოვანეს სამართლებრივ აქტს, რომელშიც გადმოცემულია, მოცემული ქვეყნის მიერ აღიარებული ძირითადი პრინციპები და მიმართულებანი, რომელთა მიხედვითაც, ამ ქვეყნებში ხდება დამნაშავეობასთან ბრძოლის წარმოება; სწორედ სისხლის სამართლის კოდექსში არის მითითებული ის მართლსაწინააღმდეგო ქმედებანი, რომლებიც დანაშაულებრივად და დასჯადად არის მიჩნეული მოცემულ ქვეყანაში, ასევე სასჯელთა სახეები და ზომები კოდექსის ამა თუ იმ მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენისათვის. აქედან გამომდინარე სისხლის სამართლის კოდექსი წარმოადგენს, ყოველი სახელმწიფოს ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს კანონს, რომელსაც ეფუძნება დამნაშავეობასთან ბრძოლის წარმოება, ქვეყნის სტაბილიზაცია და უსაფრთხოება. სისხლის სამართლის კოდექსში გადმოცემული ძირითადი პრინციპებითა და ხელისუფლების მიერ მხარდაჭერილი სისხლის სამართლებრივი პოლიტიკის მეშვეობით ცნაურდუ-

ბა ცალკეული ქვეყნების სამოქალაქო განვითარების დონე და იურიდიული კულტურა, სწორედ ამ კანონის ჰუმანურობით, დემოკრატიულობითა და თანამედროვე მოთხოვნილებებთან შესაბამისობით ელინდება ცალკეულ სახელმწიფოთა სამართლებრივი აზროვნების მონაპოვრები და მიზნები. ის, თუ რამდენად სრულდება ამა თუ იმ სახელმწიფოში მოქმედი სისხლის სამართლის კოდექსის ძირითადი მოთხოვნები და რამდენად გარანტირებულია მისი შესრულებით ადამიანთა ძირითადი უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვა, განპირობებულია მოცემულ ქვეყანაში დამნაშავეობასთან ბრძოლის შედეგებით; ამრიგად, სისხლის სამართლის კოდექსის პრინციპების დაცვა და დამნაშავეობის წინააღმდეგ სამართლებრივი ბრძოლა ყოველი ქვეყნის სტაბილიზაციისა და განვითარების საწინდარია.

მას შემდეგ რაც საქართველომ მოიპოვა დამოუკიდებლობა და ჩამოყალიბდა დემოკრატიულ სახელმწიფოდ, საქართველოში წლების განმავლობაში მოქმედებდა საბჭოეთის პერიოდის სისხლის სამართლის კოდექსი. მართალია ამ კოდექსში შევიდა მთელი რიგი ცვლილებები და დამატებანი, მაგრამ ეს კანონი საკმაოდ ჩამორჩებოდა განვითარებული ქვეყნების ანალოგიურ სამართლებრივ აქტებს, მთელ რიგ შემთხვევებში ეწინააღმდეგებოდა კიდევ მათ და ხელს უშლიდა მართლმსაჯულების განხორციელებასა და დამნაშავეობასთან სამართლებრივი ბრძოლის წარმოებას ჰუმანური, კანონიერი მეთოდებით.

1999 წლის 22 ივლისს, საქართველოს პარლამენტმა მიიღო, ახალი სისხლის სამართლის კოდექ-

სი რომელიც ამოქმედდა 2000 წლის 1 ივნისს. ახალი კოდექსი პრიორიტეტს ანიჭებს ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის საკითხს, რითაც იგი შეესაბამება კონსტიტუციურ პრინციპებსა და სხვადასხვა საერთაშორისო აქტების მოთხოვნებს.

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი შედგება ზოგადი და კერძო ნაწილებისაგან. ზოგად ნაწილში გაერთიანებულია ის მუხლები, რომლებიც განსაზღვრავენ უშუალოდ დანაშაულის არსს, სასჯელის სახეებს, სისხლის სამართლის პრინციპებს და იმ უმნიშვნელოვანეს თეორიულ დებულებებსა თუ ცნებებს, რომელთაც ეფუძნება სისხლის სამართლებრივი პოლიტიკა და სახელმწიფოს ნება დამნაშაევობასთან ბრძოლის საქმეში. სისხლის სამართლის კოდექსის კერძო ნაწილში კი უკვე თემატურად, დანაშაულებრივი ხელყოფის ობიექტების მიხედვით, მითითებულია კონკრეტული სახის დანაშაულების შემადგენლობები (მაგალითად: მკვლელობა, ქურდობა, ტერორიზმი), მათი მაკვალიფიცირებელი (დამამძიმებელი) გარემოებები და სანქციები (სასჯელები) – მოცემულ ქმედებათა ჩადენისათვის. დანაშაულებრივი ხელყოფა შეიძლება მთელი რიგი საზოგადოებრივი ურთიერთობებისა, ამით აიხსნება სამართლებრივი დაცვის ობიექტთა სიმრავლეც ის საზოგადოებრივი ურთიერთობანი, რომლებიც დაკავშირებულია გლეხურ-ფერმერული მეურნეობის დაცვასთან საერთო ჯამში კი – მიწასთან დაკავშირებული ასკითხვებისა და სისხლის სამართლის კოდექსის ურთიერთმიმართების პრობლემასთან.

როგორ უნდა ღაპიშვამთ მეურნეობა ღანაშაულეპრიში ხელყოშისაგან

გლეხურ-ფერმერული მეურნეობა წარმოდგენს იმ ქვაკუთხედს, რომელსაც ეფუძნება ქვეყნის ეკონომიკა და სამომხმარებლო ბაზარი, რომლითაც საზრდოობს მოსახლეობა და რომლის განვითარებაც უშუალოდ არის დაკავშირებული ქვეყნის შიდა რესურსების ზრდასა და გაძლიერებასთან. აქედან გამომდინარე, ყოველ ქვეყანაში უდიდესი ყურადღება უნდა ექცეოდეს, გლეხურ-ფერმერული მეურნეობის განვითარებისა და დაცვისათვის ხელსაყრელი პირობების შექმნას.

მოქალაქეთა დაცვა და მათი უსაფრთხოების უზრუნველყოფა სამართალდამცავ ორგანოთა პრეროგატივაა, მაგრამ არსებული ვითარება ცხადყოფს, რომ ამ მხრივ მდგომარეობა ჯერჯერობით საკმაოდ არასაიმედოდ გამოიყურება. აქედან გამომდინარე, ქართველ გლეხს და ფერმერს, მის ხელთ არსებული ძალით უწევს თავისი მეურნეობის დაცვა, რაც საკმაოდ რთული საქმეა.

ქურდობა არის სხვისი ნივთის ფარული მითვისება, მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრების მიზნით. ამ დანაშაულის ფარულად ჩადენა არის მისი განმსაზღვრელი ნიშანი – ქურდობა შეუმჩნეველი რჩება სხვა პირთათვის. ქონების მესაკუთრეთა ან მის კანონიერ მფლობელს წარმოდგენა არა აქვთ, რომ ხდება მათი საკუთრების მართლსაწინააღმდეგო დაუფლება. ქურდობას ადგილი აქვს

მაშინაც, როდესაც ნიეთის დატაცება ხდება მესაკუთრის თანდასწრებით, რომელიც სხვადასხვა მიზეზის გამო, ვერ აღიქვამს ქურდობის ფაქტს, მაგალითად – სიმთვრალე, ძილი გონების დაკარგვა. ასევე, ქურდობად დაკვალიფიცირდება ქმედება, როდესაც მისი ჩადენა ხდება იმ ადამიანთა თვალწინ, რომლებიც ვერ აანალიზებენ ამ ქმედებას. მაგალითად – მცირეწლოვნები და სულით ავადმყოფები. ასევე ქურდობას აქვს ადგილი, როდესაც დამნაშავეს სხვისი ქონების დაუფლებისას აქვს სურვილი, რომ მისი ქმედება იყოს ფარული და დარწმუნებულია, რომ მოქმედებს სხვათაგან შეუმჩნეველად, მაგრამ სინამდვილეში მისი საქციელი აშკარა ხასიათს ატარებს.

ძარცვა არის სხვისი ნიეთის აშკარა დაუფლება მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრების მიზნით. ქურდობისაგან განსხვავებით, ძარცვის დროს ხდება, სხვისი ქონების არა ფარული, არამედ აშკარა, საჯარო დატაცება და ეს ქმედება შეუმჩნეველი არ რჩება, ნიეთის მფლობელის ან სხვა ადამიანებისათვის. ძარცვას შეიძლება თან ახლდეს ისეთი ძალადობა, რომელიც საშიში არ არის ადამიანის სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის, მაგალითად – ხელის კერა, ტკივილის მიყენება ხელის გადაგრეხით, წაქცევა, ან ასეთი ძალადობის მუქარა. ძარცვის დროს, დამნაშავეს შეგნებული აქვს, რომ მისი ქმედება დამსწრეთა მიერ არის შესაბამისად გააზრებული, სწორედ აქედან გამომდინარე, ძარცვის მართლწინააღმდეგობის, საზოგადოებრივი საშიშროების დონე, ქურდობასთან შედარებით უფრო მაღალია, დამნაშავე

უფრო საშიშია ძარცვის დროს, რადგან აშკარად ჩადის აკრძალულ ქმედებას და თავისი მიზნის მისაღწევად, შეიძლება მიმართოს ძალადობას.

ყაჩაღობა არის – თავდასხმა, სხვისი ნივთის მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრების მიზნით, ჩადენილი. ადამიანის სიცოცხლისა ან ჯანმრთელობისათვის საშიში ძალადობით მუქარით. ყაჩაღობის საშიშროება მეტად მაღალია, იგი ორობიექტიანი დანაშაულია და ხელყოფს, როგორც საკუთრების უფლებას, ასევე ჯანმრთელობასაც. ყაჩაღობად ჩათვლება ისეთი ძალადობაც, რომელიც მიმართულია არა ქონების მფლობელის არამედ გარეშე პირებისადმი, რომლებიც დამნაშავეს აზრით ხელს უშლიან მისი ქმედების განხორციელებისას. დამნაშავეს მიერ, სხვისი ქონების დასაუფლებლად ფიზიკური ძალადობის გამოყენებისას, ძალადობის ხარისხის განსაზღვრისათვის, ყურადღება უნდა მიექცეს არა მარტო ჯანმრთელობისათვის მიყენებული დაზიანების შედეგებს, არამედ მის ხანგრძლივობას, ინტენსივობას, დანაშაულის ჩადენის იარაღს, საშუალებას. ყაჩაღობისას, ფსიქიკური ძალადობა, ანუ მუქარა უნდა იყოს იმწუთიერი და რეალური, იგი შეიძლება სხვადასხვა ფორმით გამოვლინდეს, მაგალითად – სიტყვიერად, ჟესტიკულაციით, ცეცხლსასროლი ან ცივი იარაღის დემონსტრირებით და სხვა; მთავარია, რომ დაზარალებულის შეგნებაში, მუქარა იყოს რეალური.

ქურდობა და ძარცვა განეკუთვნება, დანაშაულის მატერიალურ შემადგენლობათა რიცხვს, რაც გულისხმობს იმას, რომ ქურდობა და ძარცვა

დამთავრებულად ითვლება მხოლოდ მაშინ, როდესაც ქონება გადავა დამნაშავეის მფლობელობაში და მას შეეძლება სხვისი ქონების განკარგვა თავისი შეხედულების მიხედვით. ყაჩაღობა კი, განსხვავებით ამ დანაშაულებისაგან, განეკუთვნება ფორმალურ შემადგენლობათა რიცხვს და იგი დამთავრებულად ითვლება, ყაჩაღური თავდასხმის განხორციელების მომენტიდან, მიუხედავად იმისა, შეძლო თუ არა დამნაშავემ სხვისი ქონების დაუფლება.

ქურდობას, ძარცვისა და ყაჩაღობის ერთ-ერთი მაკვალიფიცირებელი-დამამძიმებელი გარემოებაა ამ ქმედებათა ჩადენა ბინაში, სადგომში ან სხვა საცავში შეღწევით, რაც გამოყენებულია ქონების დაუფლების საშუალებად.

არის ისეთი შემთხვევებიც, როდესაც დანაშაულებრივი ქმედება, დაწყებული ფარულად – ქურდობით, მისი ჩადენის განმავლობაში ხდება აშკარა და გადაიზრდება ძარცვაში ან ყაჩაღობაში. ამ შემთხვევაში, ყურადღება უნდა მიექცეს დამნაშავეის ქმედებათა ობიექტურ მხარეს და გაანალიზებულ იქნეს, მის მიერ გამოყენებული ფიზიკური და ფსიქიკური ძალადობის ინტენსივობა.

რითი განსხვავდება ერთმანეთისაგან ქურდობა, ძარცვა და ყაჩაღობა?

ქურდობა არის სხვისი ნივთის ფარული მითვისება, ძარცვა, სხვისი ქონების აშკარა დაუფლება, ხოლო ყაჩაღობა, არის თავდასხმა სხვისი ნივთის მესაკუთრეების მიზნით, რომელსაც ახლავს სიცოცხ-

ლის ან ჯანმრთელობისათვის საშიში ძალადობა, ან ასეთი ძალადობის მუქარა.

შეიძლება თუ არა ძარცვას ახლდეს ძალადობა?

სხვისი ქონების დაუფლების საშუალების სახით, ძარცვას შეიძლება ახლდეს ძალადობა, რომელიც საშიში არ არის ადამიანის სიცოცხლის ან ჯანმრთელობისათვის. თუ ეს ძალადობა გადაიზრდება სიცოცხლის ან ჯანმრთელობისათვის საშიშ ქმედებაში, უკვე სახეზე გვექნება ყაჩაღობა.

წარმოადგენს თუ არა გლეხის ან ფერმერის ქონების ხელყოფის მიზნით მათ მეურნეობაში, სახლში ან საქონლის სადგომში შეჭრა, ამ დანაშაულის დამამძიმებელ გარემოებას?

თუ ბინაში, სადგომსა და საცავში შეღწევა მოხდა უკანონოდ, იმ პირის მიერ, რომელსაც არა აქვს ამისი უფლება და აკრძალვის მიუხედავად, დანაშაულის გაადვილების მიზნით, ჩადის ამ ქმედებას, ეს გარემოება წარმოადგენს უკვე დანაშაულის დამამძიმებელ გარემოებას.

როდით ითვლება ქურდობა, ძარცვა და ყაჩაღობა დამთავრებულად?

ქურდობა და ძარცვა დამთავრებულად ითვლება, მხოლოდ ნივთის მართლსაწინააღმდეგო დაუფლების მომენტიდან, განსხვავებით ყაჩაღობისაგან, რომელიც დამთავრებულად ითვლება ყაჩაღური თავ-

დასხმის განხორციელების მომენტიდან და არ არის აუცილებელი დამნაშავე დაეუფლოს ქონებას.

როგორ დაკვალიფიცირდება და დაისჯება ქმედება, რომელიც დაიწყება ქურდობით ან ძარცვით და შემდეგ გადაიზრდება ყაჩაღობაში?

ასეთი ქმედება დაკვალიფიცირდება, როგორც ყაჩაღობა, რადგან ქმედების დასრულების სტადიაზე გვექნება ყაჩაღობის ნიშნები.

სხვისი ქონების დაუფლების რომელი სახე არის შედარებით უფრო მომეტებული, საზოგადოებრივი საშიშროების მქონე და მართლსაწინააღმდეგო: ქურდობა, ძარცვა თუ ყაჩაღობა?

ამ სამი დანაშაულიდან, ყველაზე უფრო მომეტებული საზოგადოებრივი საშიშროებით ხასიათდება ყაჩაღობა, რადგან იგი ორობიექტიანი დანაშაულია და ქონებრივ უფლებასთან ერთად ემუქრება ადამიანის სიცოცხლეს ან ჯანმრთელობას.

შემდეგ კი მოდის ძარცვა, რადგან ქურდობისაგან განსხვავებით იგი ატარებს აშაკარა ხასიათს და შეიძლება ძალადობაც ახლდეს თან, რაც მის მაღალ საზოგადოებრივ საშიშროებაზე მიუთითებს. ამ დანაშაულთა განსხვავებული საზოგადოებრივი საშიშროება გამომდინარეობს სასჯელებიდანაც: ყველაზე მკაცრად ისჯება ყაჩაღობა, შემდეგ ძარცვა და ბოლოს ქურდობა.

როდესაც ფერმერს უკანონო მფლობელობიდან პირი ართმევს თავის ქონებას, ამ შემთხვევაში თუ აქვს ფერმერს ამ პირის მიმართ აუცილებელი მოგერიების გამოყენების უფლება?

არა, ვინაიდან ამ შემთხვევაში პირის ქმედება არ იქნება მართლსაწინააღმდეგო, რადგან იგი ფერმერის საკუთრების უფლებას კი არ ხელყოფს, არამედ ცდილობს თავისი საკუთრების უფლების დაცვას.

როდესაც ფერმერს ჰგონია, რომ პირი ცდილობს მის გაქურდვას, გაძარცვას ან დაყაჩაღებას და დააზიანებს მას ხოლო სინამდვილეში ამ პირს ასეთი განზრახვაც კი არ ჰქონია, იქნება თუ არა ეს აუცილებელი მოგერიება?

არა, ვინაიდან აუცილებელი მოგერიების დროს ხელყოფა უნდა იყოს რეალური და არა მოჩვენებითი.

როდესაც ფერმერი მოკლავს ბავშვს, რომელიც მის ბაღში ხილს იპარავს, გვექნება თუ არა ასეთ შემთხვევაში, აუცილებელი მოგერიებასთან საქმე?

არა, ვინაიდან ამ შემთხვევაში, ბავშვის მიერ ხელყოფილი ფერმერის ქონებრივი სიკეთე არ არის სოციალურად მნიშვნელოვანი, თანაც სახეზე გვექნება ხელყოფისა და თავდაცვის ფორმის აშკარა შეუსაბამობა.

როდესაც ფერმერს მოპარავენ რაიმე საქონელს (მაგალითად: წლიურ მოსავალს, მსხვილ-

ფეხა პირუტყვს...) და იგი გაიგებს დამნაშავის ვინაობას რამდენიმე ხნის გავლის შემდეგ, აქვს თუ არა მას აუცილებელი მოგერიების სახით დამნაშავის ხელყოფის უფლება?

არა, რადგანაც აუცილებელი მოგერიების დროს ერთ-ერთი ძირითადი პირობაა, რომ იგი იყოს იმწუთიერი, ანუ რეაგირება დანაშაულზე უნდა მოხდეს უმოკლეს ვადებში, ხოლო მოცემულ შემთხვევაში საქმე გვექნება შურისძიებით ჩადენილ დანაშაულთან.

აუცილებელი მოგერიების დროს დაცვის ობიექტი, სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის გარდა შეიძლება სხვა სიკეთეც იყოს?

აუცილებელი მოგერიების დროს დანაშაულებრივი ხელყოფისაგან დაცვის ობიექტი, შეიძლება იყოს ნებისმიერი სამართლებრივი სიკეთე, მათ შორის ქონება.

აქვს თუ არა ფერმერს, საკუთარი მეურნეობის ქურდობის, ძარცვისა და ყაჩაღობისაგან დაცვის მიზნით, ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენების უფლება?

ფერმერს, ბუნებრივია, ამის უფლება აქვს, მაგრამ მას სათანადოდ უნდა ჰქონდეს ეს იარაღი გაფორმებული. ამასთანავე, მისი ქონების ხელყოფის ცალკეულ შემთხვევაში (ქურდობა, ძარცვა, ყაჩაღობა), მას სხვადასხვა ფარგლებში აქვს ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენების უფლება.

რას ნიშნავს, აუცილებელი მოგერიების ფარგლების გადაცილება და დასჯადია თუ არა ეს ქმედება?

აუცილებელი მოგერიების ფარგლების გადაცილება ნიშნავს, მომგერიებლის მიერ თავდაცვის აშკარა შეუსაბამობას მასზე თავდასხმის ხასიათთან და საშიშროებასთან. ასეთი ქმედება დასჯადია, მაგრამ იგი ისჯება გაცილებით მსუბუქი ფორმით, ვიდრე იგივე სახის განზრახვი დანაშაული.

შეუძლია თუ არა ფერმერს, საკუთარი მეურნეობის, და ზოგადად, ქონების ქურდობისა ან ძარცვის ფაქტის დროს, დანაშაულის აღკვეთის მიზნით დამნაშავის მოკვლა?

ამ შემთხვევაში, ფერმერს აქვს, დანაშაულის შედეგის თავიდან აცილებისა და ქონების დაცვის მიზნით, დამნაშავის დაზიანების უფლება, მაგრამ რაც შეეხება დამნაშავის მოკვლას, ეს ქმედება, როგორც წესი, ჩაითვლება აუცილებელი მოგერიების ფარგლების გადაცილებად, რადგან დამნაშავე ფერმერის სიცოცხლესა და ჯანმრთელობას არ ემუქრებოდა და აქედან გამომდინარე, ამ შემთხვევაში აუცილებელი მოგერიების ფარგლებიც შეზღუდულია.

აქვს თუ არა ფერმერს, მისი დაყაჩაღებისას, საკუთარი თავისა და ქონების გადარჩენის მიზნით, დამნაშავის მოკვლის უფლება?

ამის უფლება ფერმერს დაყაჩაღებისას აქვს, რადგან ამ შემთხვევაში, სამართლებრივი დაცვის

ობიექტი მის ქონებასთან ერთად არის სიცოცხლე ან ჯამრთელობა; მაგრამ ამ შემთხვევაში, უნდა არსებობდეს აუცილებელი მოგერიების ყველა წინაპირობა, მაქსიმალური ინტენსივობით და რაც მთავარია, ფერმერის სიცოცხლეს ან ჯანმრთელობას რეალურად უნდა ემუქრებოდეს საფრთხე.

არსებობს თუ არა, ისეთი შემთხვევა, როდესაც ფერმერის მიერ, ქურდის ან მძარცველის ლიკვიდაცია, შეიძლება არ ჩაითვალოს, აუცილებელი მოგერიების ფარგლების გადაცილებად?

გამონაკლისის სახით, ასეთი ქმედება, სასამართლომ შეიძლება გაამართლოს და გაათავისუფლოს თავდამცველი სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობისაგან, მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც დანაშაულის საგანი, მისთვის სასიცოცხლო მნიშვნელობის მატარებელია; ყოველივე ეს, მოცემული საქმის კონკრეტული გარემოებებიდან უნდა დადგინდეს.

ნიადაგი არის დედამიწის ქერქის ზედა, ფხვიერი ნაწილი, რომელიც შექმნილია ქანების ბიოსფეროს, ჰავის რელიეფის და ხნოვანების ერთობლივი მოქმედების შედეგად. წარმოდგენა ნიადაგზე, როგორც დამოუკიდებელ ბუნებრივ სხეულზე, რომელიც განსხვავდება ნიადაგთწარმომქმნელი დედაქანისაგან, შეიქმნა XIX ს. 80-იან წლებში ნიადაგმცოდნეობის ფუძემდებლის ვასილი დოკუჩაევის მიერ. მანამდე ნიადაგი განიხილებოდა როგორც გეოლოგიური წარმონაქმნი.

ნიადაგის დამუშავების ძირითად ამოცანას წარმოადგენს მისთვის გაფხვიერებული, მტკიცე, კოშტოვანი, სტრუქტურული სახის მიცემა, რაც უზრუნველყოფს მის მაღალნაყოფიერებას.

საქართველო მეტწილად მთიანი ქვეყანაა, მისი ტერიტორიის 53,6% მთებზე მოდის, 33,4% კი – მთისწინებზე, ხოლო საქართველოს ბარს ტერიტორიის მხოლოდ 13% უჭირავს. ამიტომ საქართველოში დასამუშავებელი მიწების ხვედრითი წონა ძალიან დაბალია. საქართველოს მიწები საგრძნობლად ეროზირებულია და ასეთი მიწები 30%-ს შეადგენს, აქედან აღმოსავლეთ საქართველოში 29%-ს, ხოლო დასავლეთ საქართველოში – 33%-ს.

ექსპერტების განცხადებით, საქართველოში ქართველი გლეხები მიწას რომ არ ყიდულობენ, არ ნიშნავს, რომ მათ მიწის ყიდვისა და დამუშავების სურვილი არ აქვთ. სოფლად მცხოვრები გაღატაკე-

ბული ადამიანი აზიელ მილიონერს კონკურენციას ვერ გაუწევს. გლეხს, გარდა იმისა, რომ მიწის დამუშავების საშუალება არ აქვს, მოუწესრიგებელი ბაზრის გამო მოწეული პროდუქციის რეალიზაციაც უჭირს.

ამ შემთხვევაში ექსპერტები გამოსავალს კოოპერაციული მეურნეობის შექმნაში ხედავენ.

„მიწა ერის სასიცოცხლოდ აუცილებელი ბაზაა, რომელიც არსებითად განსაზღვრავს ქვეყნის პოლიტიკური და ეკონომიკური დამოუკიდებლობის ხარისხს.

მიწის სამართლებრივი დაცვა გულისხმობს იმ სამართლებრივი ნორმების ერთობლიობას, რომელიც მიზნად ისახავს მიწის შენარჩუნებას, აღდგენას და მისი ნაყოფიერების ზრდას. ყველა მიწათმოსარგებლე ვალდებულია სწორად და მიზანდასახულად გამოიყენოს მორჩენილი მიწის ნაკვეთი.

ილიას მოსაზრება რუსეთთან პარტნიორობის შესახებ ყურადსადებია თუნდაც იმიტომ რომ იგი კარგად იცნობდა რუსეთის ბაზარს, ქვეყნის მასშტაბისა და შესაძლებლობებს და დარწმუნებული იყო ჩრდილოეთის ბაზარზე ქართული პროდუქციის შეღწევა საქართველოს ეკონომიკასა და პრესტიჟს წაადგებოდა.

დიმიტრი ყიფიანის იდეასა და წამოწყებას სათავედაზნაურო საადგილმამულო ბანკის შექმნის თაობაზე, ილია ჭავჭავაძემ ფრთები 1875 წელს შეასხა. ბანკის დაფუძნების დღეს თავისი გამოსვლა შემდეგი სიტყვებით დაასრულა: „ქართველი ერი

სამარადისოდ მადლიერი იქნება ამ საქმის წამოწყებისა და მესაძირკელის, უფალო დიმიტრი ყიფიანისა.

უცხოელებზე მიწა საერთოდ არ უნდა გაიყიდოს ვინაიდან მათი მიზანი იქნება მოწეული პროდუქცია მთლიანად სხვა ქვეყნებში გაიტანონ, ადგილობრივ ბაზარს კი დაბალი ხარისხის გენმოდირფიცირებული პროდუქტი წაღეკავს. სასოფლო-სამეურნეო მიწებს უცხოელები არ უნდა ყიდულობდნენ. ეს არის უზარმაზარი პოლიტიკური შეცდომა. მსფლიოში მსგავს საქმეს არავენ აკეთებს.

ილიამ სწორად გაიზიარა ეროვნული ზნეობრივი ღირებულებისა და ერის ტრადიციული სამეურნეო მახასიათებლების ერთიანობა. „ჩვენებური გლეხი ბინადარი კაცია, სადაცა დაბადებულა იქ მკვიდრად ფეხმოკიდებულია და ღრმად ფესვგადგმული.

საქართველოში მიწის მიმართ უფლებათა დადგენას და ტრანზაქციებს (უფლებათა გადასვლას) ამჟამად არეგულირებს სამოქალაქო კოდექსი და მიწასთან დაკავშირებული სპეციალური კანონები.

1992 წლის იანვარში დაიწყო მიწის რეფორმა და ქვეყნის ყველა მოქალაქისთვის მიწის გადაცემა.

მოსახლეობისა და სოფლის მეურნეობის პროდუქტებზე მოთხოვნის ზრდასთან ერთად მცირდება გამომდინარე, იწურება რესურსიც, ამიტომაც მიწის განუსაზღვრელი ოდენობით გასხვისება უცხოელებზე ქვეყნის სასიცოცხლო ამოცანებთან და საზოგადოებრივ ინტერესთან შეუთავსებელია. სასოფლო-სამეურნეო მიწის გასხვისება ყოველთვის

უნდა იყოს სახელმწიფოს მიერ კონტროლირებადი პროცესი.

საკუთრებას სოციალურ სახელმწიფოში, მესაკუთრის კერძო ინტერესების დაკმაყოფილების პარალელურად, აქვს სოციალური ფუნქცია. სამართალი ეერ იქნება გულგრილი საკუთრების სოციალური დატვირთვისადმი, რადგან სწორედ აქ შედგენდება საკუთრების მიერ შესასრულებელი ამოცანა, მისი ადგილი, როლი და მნიშვნელობა. ამიტომ სოციალური და სამართლებრივი სახელმწიფო ერთიანად მოითხოვს როგორც კერძო საკუთრების თავისუფლებას, ისე მისი შეზღუდვის აუცილებლობას საჯარო მიზნებისათვის.

ამიტომაც, შესაძლოა, ჩამოყალიბდეს ისეთი საკანონმდლო რეგულირება, რომელიც უბიძგებს უცხოელთა მიერ მიწის საკუთრებაში ქონას, მაგრამ გარკვეული შეზღუდვებით.

მაგალითად, ავსტრიაში უცხოელი 10 წელი მაინც უნდა ცხოვრობდეს ქვეყანაში, სადაც ის სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწას შეიძენს. თურქეთში მას მხოლოდ გარკვეული ოდენობა სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწისა შეუძლია ჰქონდეს საკუთრებაში. გერმანიაში მყიდველი ამ მიწის დამუშავების კონკრეტულ გეგმას წარადგენს და ეს გეგმა უნდა იყოს გერმანიის პოლიტიკურ-სოციალური ინტერესის შესაბამისი. არგენტინაში სასოფლო-სამეურნეო მიწის მაქსიმუმ 20%-ის გასხვისება არის უცხოელზე დაშვებული.

ვეროკავშირის რიგ ქვეყნებში სახელმწიფო დონეზე ირლანდია ჩეხეთი იკრძალება ან იზღუდება სასოფლო-სამეურნეო მიწის უცხო ქვეყნის მოქალაქეებისათვის ან არარეზიდენტი იურიდიული პირებისათვის გადაცემა. მსგავსი დამოკიდებულება ამ საკითხისადმი იაპონიაში, ისლანდიაში, მექსიკაში, კანადასა და სხვ. აშშ-ის ზოგიერთ შტატში, კანადის რამდენიმე პროვინციასა და ავსტრალიის დასავლეთ ნაწილში აკრძალულია მიწის უცხო ქვეყნის რეზიდენტების მიერ შესყიდვა.

საჭიროა, „სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის შესახებ“ საქართველოს კანონში შევიდეს რიგი ცვლილებებისა, რომლებშიც თანამედროვეობასთან მორგებულად ასახული იქნება ის შეზღუდვები, რომლებიც ეხება უცხოელებზე სასოფლო-სამეურნეო სავარგულების გასხვისებას.

კავკასია, კერძოდ, საქართველო სამყაროს ერთ-ერთი და უმთავრესი ენერგეტიკული, ანუ სულიერი ცენტრია, ადამიანს ჰგონია ღმერთის ინფორმატორი ცენტრია.

მილიონობით ქართველი იმპიტომ შეეწირა ყოველი გოჯი მიწის დაცვას, რომ იგი ყოვლადწმიდა ღვთისმშობლის წილხვედრია, სულიწმიდის ქვეყანაა, ღვთის დადგინებით იბერთა სამკვიდროა. ამიტომ საკრალურად, გნებავთ, მისტიკურად, ამ მიწის არაიბერიელებზე გასხვისება, გაყიდვა ან ვინმეს მიერ მიტაცება-მითვისება განგებისაგან აკრძალულია. როგორც აკრძალულია, ღვთის ტაძარს თუნდაც ერთი კენჭი მოაკლო. ასევე არ შეიძლება მოაკლოს ვინ-

მემ ივერიას მცირე ალაგიც კი იმ ფარგლებში, რომელშიც ღვთისმშობელს ხედა წილად. ეს ღვთაებრივი კანონზომიერებაა. რადგან სამყარო ცოცხალია, მაშასადამე, მას მართავს სულიერება – ღმერთი.

საზოგადოებას ჯერ კიდევ საკმარისად არა აქვს შეგნებული მიწათმოქმედების გადაჭარბებული ქიმიზაციის საშიშროება. მაღალპროდუქტიულ სავარგულზე ზღუნვა, პირველ რიგში, ბიოსფეროს გაუმჯობესებაზე ზღუნვაა. შხამქიმიკატებისა და სასუქების ხელაღებით გამოყენებამ შესამჩნევად შეამცირა ნიადაგის ნაყოფიერება (გაზარდა ეროზია და შეამცირა ჰუმუსის წარმოქმნა), გააუარესა სასოფლო-სამეურნეო კულტურათა თვისებები. შხამქიმიკატების გამოყენება ცალკეულ კომპანიათა ხანმოკლე მოგებისა და ადამიანთა ჯანმრთელობის გაუარესების ხარჯზე ხდება. სოფლის მეურნეობის ქიმიზაცია დღეს პროდუქციის მაღალი ხარისხია და მისი უვნებლობის გარანტიას არ იძლევა.

დღეს საგანგაშოა, როცა ვსაუბრობთ და ვგეგმავთ სოფლის მეურნეობის პროდუქტების კონკურენტუნარიანობის გაზრდას ირიგაციით და პესტიციდებით და საერთოდ არ ვახსენებთ ბიოწარმოებას (მაშინ როდესაც საქართველოში შექმნილია უნიკალური, მაღალეფექტური ბიოპრეპარატი „ბიორაგი“, რომელშიც უზრუნველყოფს კულტურათა ეკოლოგიურად სუფთა და 2-3-ჯერ მაღალ მოსავლიანობას). სოფლის მეურნეობის პროდუქტებზე კონკურენტუნარიანობა პესტიციდებით, ჰერბიციდებით და ა.შ. ვერ

გაიზრდება და რასაც დაქირავებული ლობისტების დიდი ჯგუფი საქართველოში ყიდის, როგორც უკანასკნელ იმედს და ჭეშმარიტებას”. ისინი საერთოდ არ განიხილავენ გრძელვადიან იმ პერსპექტივაში იმ რეალობას, რომ ნიადაგის ნაყოფიერება იკლებს და დაავადებები მატულობს და მიწისქვეშა უნიკალური წყლის რეზერვუარების დაბინძურება იზრდება. მსოფლიოში საოცრად გაიზარდა მოთხოვნა ეკოლოგიურ ეკონომიკაზე დაფუძნებულ ორგანულ პროდუქტებზე და ამიტომ თვით ამერიკელებიც კი ამ გზას დაადგნენ ახლახან როცა ევროპასთან შეთანხმება გააფორმეს ორგანული პროდუქტის წარმოება-სერთიფიცირების საკითხზე.

სასოფლო-სამეურნეო სავარგულები სისტემტურად უნდა უმჯობესდებოდეს და არ უნდა მოხდეს მათი შემცირება. ამიტომ ყველა მიწათმოსარგებლემ უნდა ატარებდეს აგროტექნიკურ, მელიორაციულ ეროზიის საწინააღმდეგო ღონისძიებებს, რათა შენარჩუნდეს ნიადაგის ნაყოფიერება და უზრუნველყოფილ იქნეს მისი გამოყენების ყველაზე უკეთესი რეჟიმის დაცვა.

უკანასკნელ პერიოდში განსაკუთრებით შეიმჩნევა ჩვენი მიწების დანაგვიანება რადიონუკლიდებით, ტოქსიკური ნივთიერებებით და წარმოების სხვა ნარჩენებით. ამის ძირითადი მიზეზი მეზობელი სახელმწიფოების გაუმართავი სამეურნეო საქმიანობაა.

აღნიშნული აკრძალვების დარღვევა ზოგიერთ შემთხვევაში იწვევს იურიდიულ პასუხისმგებლობას, ხოლო სხვა შემთხვევაში, როდესაც კანონმდებლო-

ბით პირდაპირ არ არის გათვალისწინებული დისციპლინური, ადმინისტრაციული ან სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობა, დადგება სამოქალაქო პასუხისმგებლობა მიწის ნაკვეთის ჩამორთმევის სახით.

მიწა წარმოადგენს როგორც სახელმწიფო, ისე ცალკეული ორგანიზაციისა და მოქალაქეების საკუთრებას. ამავე დროს სახელმწიფო ახორციელებს ტერიტორიულ სუვერენიტეტს სახელმწიფოში არსებულ მოელ მიწებზე, რაც ნიშნავს სახელმწიფოს ტერიტორიულ ხელშეუხებლობას, საზღვრების ურღვეობას და სახელმწიფოს ტერიტორიულ დაცვას; ტერიტორიული სუვერენიტეტი საფუძველს ქმნის მიწათსარგებლობისა და მიწათსაკუთრებისათვის.

სახელმწიფო, როგორც მიწის უზენაესი მესაკუთრე კონტროლს ახორციელებს მიწების დაცვისა და მიზნობრივად გამოყენების საკითხებზე.

წამოჭრილი დავის შემთხვევაში, საბოლოო სიტყვა ეკუთვნის ქვეყნის კანონმდებელ ორგანოს, რომელსაც შეუძლია სათანადო ცვლილებები შეიტანოს კანონმდებლობაში.

დამოუკიდებლად თავისი, როგორც მიწის მესაკუთრის უფლებებისა, სახელმწიფო სუვერენის სახით, ატარებს საადგილმამულო ურთიერთობათა რიგ პრინციპებს, რომელთა საშუალებითაც უზრუნველყოფს მიწების დაცვასა და რაციონალურად გამოყენებას.

კერძოდ, სახელმწიფოს ანგარიშზე ტარდება:

1. მიწების აღრიცხვის, შესწავლა-კარტოგრაფირების, მიწათმოწყობისა და ტყეთმოწყობის სამუშაოები.

2. სახელმწიფო მიწის კადასტრის შედგენა;

3. მიწების მართვისა და ზედამხედველობის სახელმწიფო და ადგილობრივი სამსახურების დაფინანსება.

4. კონტროლი მიწების გამოყენებაზე.

5. სამეზობლო ურთიერთობების რეგულირების კომპლექსური ღონისძიებების გატარება (სერვის ტუტი)

6. მართლმსაჯულების უზრუნველყოფა საადგილმამულო დავის დროს.

მიწების დაცვის წესების დარღვევის გათვალისწინებულია დისციპლინური, მატერიალური, ადმინისტრაციული და სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობა.

დისციპლინური პასუხისმგებლობა გამოიყენება იმ თანამდებობის პირების მიმართ, რომლებიც არღვევენ აგროტექნიკის დადგენილ წესებს, ტოვებენ მიწებს დაუმუშავებლად და სხვ. თუკი მიწათმოსარგებლე სისტემატურად არღვევს მიწათსარგებლობისა და ნიადაგის ნაყოფიერების შენარჩუნების წესებს, მას შეიძლება ჩამოერთვას არასწორად გამოყენებული მიწის ნაკვეთები.

მიწაზე საკუთრების უფლების დაცვის უპირველესი მოთხოვნაა მისი ყიდვა-გაყიდვის უფლების დაცვა. საკუთრების უფლების შინაარსის ერთ-ერთი

აუცილებელი ელემენტია ნივთის განკარგვის უფლება, ანუ შესაძლებლობა გაყიდო, გაცვალო, აჩუქო და ა.შ.

ქართველი ხალხის მიერ გამოყვანილი ჯიშებიდან დღევანდლამდე შემოგერჩა ხუთასი ჯიში.

1980 წლისათვის ჩვენს ენახებში ჯიშებს შემდეგი ფართობი ეჭირათ:

1. რქაწითელი – 14,680 ჰა;
2. საფერავი – 2,168 ჰა;
3. მწვანე – 3,164 ჰა;
4. ხიხვი – 82 ჰა;
5. გორული მწვანე – 3069;
6. კაბერნე – 480,
7. თაგკეერი – 215;
8. ალიგოტე – 570;
9. პინოშარდონე – 300;
10. ჩინური – 1140;
11. ციცქა – 600 ჰა;
12. ცოლიკაური – 11182 ჰა;
13. კრახუნა – 95;
14. ოცხანური საფერე – 99;
15. რკო თეთრი და შავი – 490;
16. დონდღლაბი – 450;
17. ძელშავი – 960;
18. წულუკიძის თეთრა – 460;
19. შავკაპიტო – 39;
20. მუჯურეთული – 46;
21. უსახელოური – 62;
22. განჯური – 130;

23. ჩხავერი – 130;
 24. ოჯალეში – 170;
 25. კაპისტონი თეთრი – 48;
 26. კაპისტონი შავი – 80;
 27. კუნდა – 450;
 28. ბაზალეთური – 71;
 29. ჭყაპა – 270;
 30. გორულა – 95;
 31. აპსნი – 70;
 32. ფსოუ – 57;
 33. აფხაზეთის თაიგული – 39.
- 1980 წლიდან მრავალი ცვლილება მოხდა.

მეცნიერულ-ტექნიკურმა პროგრესმა და სამრეწველო წარმოების სწრაფმა განვითარებამ მეტად გაამწვავა ბუნებრივი გარემოს დასვის პრობლემები, მათ შორის – მიწის რესურსების.

სამრეწველო საწარმოები ხშირად აჭუჭყიანებს ნიადაგს. ქიმიური და რადიაქტიული ნივთიერებებით, ანაგვიანებს მიწის ნაკვეთებს წარმოების ნარჩენებით, გაუწმენდავი წყლის ნაკადებით და ა.შ.

მიწის და ეკოლოგიური კანონმდებლობით ითვალისწინებს რიგ სპეციალური ღონისძიებებს, რომლებიც მიმართულია მსგავსი მოვლენების შეჩერებისაკენ. მიწათმესაკუთრებსა და მიწათმოსარგებლებს ევალებათ ეკოლოგიური და სანიტარულ-ეპიდემიური ნორმების ზუსტი დაცვა ახალი მშენებარე ობიექტების განლაგებისა და სხვათა დროს. საწარმოები აღჭურვილი უნდა იყოს ეფექ-

ტური გამწმენდი ნაგებობებით. უარყოფით მოვლენათა გაელენის შეფასება დავალებული აქვთ სანიტარულ-ჰიგიენური და ეკოლოგიური სამსახურების ექსპერტებს. მათი დადებითი დასკვნის გარეშე აკრძალულია ტექნიკისა და ტექნოლოგიების დანერგვა, მიწების მელიორაცია.

ნიადაგის შემადგენლობის (მდგომარეობის) შესაფასებლად დადგენილია მავნე ქიმიური, ბაქტერიოლოგიური და რადიაციული ნივთიერებების შემცველობის დასაშვების ზღვრული ნორმატივები. აღნიშნული ნორმების დარღვევის დროს პასუხისმგებელ პირს ეკისრება იურიდიული პასუხისმგებლობა – ადმინისტრაციული, დისციპლინური, სისხლის სამართლის ან სპეციალურ-ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობა ვრცელდება როგორც ფიზიკურ, ასევე იურიდიულ პირებზე – მიწის ჩამორთმევამდე.

საბაზრო საადგილმამულო ურთიერთობებზე გადასვლასთან დაკავშირებით ბუნებადაცვით სფეროში უფრო მეტ მნიშვნელობას იძენს მიწების დაცვისა და რაციონალურად გამოყენების ღონისძიებების ეკონომიკური სტიმულირება, მესაკუთრეთა და მოსარგებლეთა წახალისება.

ახლად ათვისებული მიწების მესაკუთრეთა და მოსარგებლეთა განთავისუფლება გადასახადისაგან, იმ მოქალაქეთა წახალისება, რომლებიც აყალიბებენ ახალ ფორმას, კოოპერატივს, ახდენენ ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქტის შესყიდვას და ა.შ.

საკუთრების უფლება მიწაზე მოიცავს სამ უფლებამოსილებას. მიწათსაკუთრება, მიწათმფლობელობა და მიწათსარგებლობა.

მიწათსაკუთრება ნიშნავს მიწის აბსოლუტურ საკუთრებას, ყველა სახის გარიგებათა წარმოების უფლებით.

მიწათმფლობელობის უფლება ნიშნავს საგნის, ანუ მიწის ფიზიკურად ფლობას, საწარმოო პროცესების ჩატარების უფლებას გარდა ყიდვა-გაყიდვისა. მიწას შეიძლება ფლობდეს არამესაკუთრეც, მხოლოდ ლეგიტიმურად, ანუ კანონის შესაბამისად. წინააღმდეგ შემთხვევაში მიწის ფლობა ჩაითვლება იურიდიული პასუხისმგებლობა.

– მიწათსარგებლობის უფლება იძლევა შესაძლებლობას ექსპლუატაცია გაუწიოს მიწის სასარგებლო თვისებებსა და ხარისხს. მიწის მფლობელობა ამავედრულად ნიშნავს მიწით სარგებლობას, ყველა სხვა პრეცენდენტების ჩამოცილებით. მაგრამ გამორიცხული არ არის შემთხვევა, როდესაც მფლობელი არ ახორციელებს სარგებლობას. მაგალითად, სახელმწიფო სატყეო მეურნეობა, არსებითად სახელმწიფო ტყის ფონდის მფლობელია, იცავს ტყის ნარგავებს, აკონტროლებს ტყის გამოყენებას, არეგულირებს ხე-ტყის დამზადებას. ხშირად სატყეო მეურნეობა სარგებლობს ტყის ველობებით და ტყის სხვა რესურსებით მაგრამ თუ რომელიმე ხე მცენარეები არ მომწიფდა საექსპლუატაციოდ და საჭიროებს

მხოლოდ დაცვასა და მოვლას, მაშინ გამოიყენებ-
ლის ფუნქციას სატყეო მეურნეობა არ ახორციელებს.
ისინი მუშაობენ, რათა სხვას მისცენ შესაძლებლო-
ბა მომავალში გამოიყენონ გაზრდილი ტყე. ამ შემთხ-
ვევაში ფლობისა და სარგებლობის ფუნქციები გან-
ცალკევებულია. ლოგიკურია, თუ სატყეო მეურნეო-
ბა თავისუფლად ისარგებლებს ტყით, მაშინ ის კერ
გააკონტროლებს მისი გამოყენების სისწორეს.

– მიწის ლეგალურად გამოყენების შესაძლე-
ბლობა მიწათმფლობელობის და მიწათსაკუთრების
უფლების სული და გულია. თუმცა ბევრი მესაკუთრე
უშუალოდ არ სარგებლობს მიწით, სხვას აძლევს
მფლობელობაში ან სარგებლობაში. განსაკუთრე-
ბით სახელმწიფო.

მიწის განკარგვა გამოსახულია ორი ფორმით
– საგნობრივი და სამართლებრივი. იურისტები ტრად-
იციულად, ყურადღებას აქცევენ მიწის განკარგვის
სამართლებრივ მხარეს, რაც ისახება მესაკუთრის
უფლებებში, გაყიდოს, დააგირაოს, გააჩუქოს, გაცვა-
ლოს, ანდერძით დაუტოვოს მემკვიდრეს, გასცეს
იჯარით, აღნაგობით გადასცეს სხვას უფასოდ. გა-
მოსაყენებლად მიწა.

მესაკუთრეს შეუძლია გააკეთოს თავის მიწაზე
გზა, ღობე, არხი, დრენაჟი, ააგოს შენობა, მოიპოვოს
სასარგებლო წიაღისეული, მოაწყოს წყალსაცავი.
ყველა ასეთი მოქმედება ეკონომიკურად განირჩევა
სარგებლიანობით, რადგანაც ისინი შეიცავს დანახ-
არჯებს და არა შემოსავალს. მხოლოდ სათანადო
ღონისძიებების გატარების შედეგად შეუძლიათ მათ

მოიტანონ დამატებით შემოსავალი. მათი განსხვავება გამოყენებისგან აღინიშნება იმ შემთხვევაში, თუ მესაკუთრე არ სარგებლობს თვითონ მის მიერ ჩატარებული გაუმჯობესების ნაყოფით. კანონმდებლობის მიხედვით, მიწის მესაკუთრე ვალდებულია გაუფრთხილდეს მაღალ ინტენსიური სავარგულის გადაყვანას დაბალ ინტენსიურში. თუ არ არის სპეციალური მითითება, აკრძალულია მიწის ნაკვეთის დაქუცმაცება – დაჭრა, ხუთ ჰექტარზე ნაკლებად დაყოფა (რაც ჩვენს შემთხვევაში ძნელად ხორციელდება) შეზღუდულია სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწების ტრანსფორმაცია არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწებში. მესაკუთრე, მფლობელი და მოსარგებლე ვალდებულია დარღვეულ მიწებზე ჩაატარონ რეკულტივაცია. მიწათმესაკუთრეებსა და მიწათმოსარგებლეებს მიწების გამოყენების ფართო უფლების გვერდით აქვთ გარკვეული ვალდებულებების ჩამონათვალი. ეს სავსებით პასუხობს სამართლის თეორიას, სართოდებულებას, რომლის თანახმადაც „არ არსებობს“ უფლებები ვალდებულებების გარეშე“.

მიწების დაცვაში ფართო გაგებით იგულისხმება სამართლებრივი, ეკონომიკური, ორგანიზაციულ-სამეურნეო და სხვა ღონისძიებათა სისტემა, მიმართული მათი რაციონალური გამოყენებისკენ, რეალიზაციის მავნე რაციონალური გამოყენებისკენ, რეალიზაციას მავნე მოქმედებებისგან, დაცვის ხარისხობრივი შედგენილობის გაუარესებისგან დაცვისა და მიწების აღდგენისკენ.

მიწის ხარისხი შეიძლება გაურესდეს ორი მიზეზით: ადამიანის არასწორი მოქმედებით მიწების გამოყენების პროცესში და უარყოფითი ბუნებრივი ფაქტორების ზემოქმედებით (ნიადაგის ეროზია, დამარილიანება, დაჭაობება, ბიცობიანობა და ა.შ.) მიწების დაცვის ამოცანები ითვალისწინებს შემდეგი მოქმედებების ჩატარებას:

— მიწების დეგრადაციის, დაშლის და სხვა არასასურველ მოვლენათა შეწყვეტა სამეურნეო საქმიანობის პროცესში;

— პროდუქტიული მიწების სასოფლო-სამეურნეო ბრუნვიდან ამოღების შეწყვეტა არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების ობიექტების მშენებლობისთვის;

— მიწის ხარისხობრივი მდგომარეობის გაუარესების წარმოდგენილი მიზეზების აღმოფხვრა;

— პროდუქტიული მიწების ფართობების შემცირებისა და ხარისხის გაუარესების შედეგად სამეურნეო ბრუნვიდან ამოღებული მიწების კომპენსა-

ცია – მიწის რესურსების აღწარმოების გზით, ასალი მიწების ათვისებით;

– მიწების სრულად რაციონალურად და ეფექტურად გამოყენება;

მიწების აღრიცხვისა და ეკოლოგიური მდგომარეობის შემოწმების მექანიზმის შექმნა, ასეე მიწის მესაკუთრეთა და მოსარგებლეთა უზრუნველყოფა ეკოლოგიური ნორმატივებით.

მიწის დაცვითი ღონისძიებების განუყოფელი ნაწილია სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის რესურსების აღწარმოება.

სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთის გაყიდვა იურიდიული პირის მიერ.

საქართველოში მიმდინარე რეფორმის შედეგად სასოფლო-სამეურნეო მიწა საკუთრებაში გადაეცათ გლეხებს – ფიზიკურ პირებს. მიწის რეფორმის მარეგულირებელი ნორმატიული აქტები ითვალისწინებენ გლეხთა მიერ სასოფლო-სამეურნეო მიწის იურიდიულ პირებზე გაყიდვის შესაძლებლობას. ამდენად, იურიდიულ პირებს სრული უფლება აქვთ გახდნენ სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის მესაკუთრეები. საამისოდ მათ კერძო პირებისაგან (გლეხებისაგან), ჩვენს მიერ ზემოთ აღწერილი პროცედურით, უნდა შეიძინონ მიწის ნაკვეთი.

იურიდიული პირის მიერ სასოფლო-სამეურნეო მიწის შესყიდვის შემდეგ იგი გახდება ამ მიწის სრულფასოვანი მესაკუთრე. როგორც გლეხს, ასევე იურიდიულ პირს, თუკი, ისინი წარმოადგენენ სასოფლო-სამეურნეო მიწის მესაკუთრეებს, სრული უფლება აქვთ, გაასხვისონ აღნიშნული მიწის ნაკვეთი.

იურიდიული პირის მიერ სასოფლო-სამეურნეო მიწის ნაკვეთის გაყიდვისას სავალდებულოა, იურიდიული პირის ხელმძღვანელი ორგანოს გადაწყვეტილება. თუ გლეხის შემთხვევაში, ამგვარი გადაწყვეტილება საერთოდ არაა საჭირო, ან მხოლოდ თანამესაკუთრეთა წერილობითი თანხმობაა აუცილებელი, იურიდიული პირის შემთხვევაში საკუთრებაში არსებული სასოფლო-სამეურნეო მიწის ნაკვეთის გაყიდვის თაობაზე სავალდებულოა, იურიდიული პირის მმართველობის უმაღლესი ორგანოს წერილობითი გადაწყვეტილება.

საქართველოს კანონმდებლობით არსებობს იურიდიული პირის რამდენიმე ფორმა. ბუნებრივია, ამ ფორმებს განსხვავებული დასახელება აქვთ. ასევე, განსხვავებულია მათი ხელმძღვანელი ორგანოების დასახელება და კომპეტენცია.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსისა და „მეწარმეთა შესახებ“ კანონის შესაბამისად, მიწის ნაკვეთის გაყიდვისას, მესაკუთრე იურიდიული პირთა ნების გამოხატვის ფორმას წარმოადგენს:

კავშირის (ასოციაციის) შემთხვევაში, საერთო კრების ოქმებს; ფონდის შემთხვევაში, გამგეობის შესაბამისი სხდომის ოქმს; კომანდიტური საზოგადოების შემთხვევაში, კომპლემენტართა კრების ოქმს;

შპს -ს შემთხვევაში, პარტნიორთა კრების ოქმს;

საქართველოს მოქალაქეთათვის საკუთრებით უფლებით მიწის გადაცემა სახელმწიფო პროგრამის გაწევის მიზნების ერთ-ერთი, ძირითადი მიმართულებაა. ყალიბდება მიწის მესაკუთრეთა ფენა, რომლის გარეშე შეუძლებელია საბაზრო ეკონომიკის

განვითარება, სოციალური სამართლიანობისა და საერთოდ, სამოქალაქო საზოგადოების არსებობა. მიწის მესაკუთრედ გვევლინება როგორც სახელმწიფო, ისე საქართველოს მოქალაქე, ა, მომზადდა და მიღებულ იქნა მთელი რიგი საკანონმდებლო და სხვა ნორმატიული აქტები, შეიქმნა მიწის საკუთრებისა და სარგებლობაში გადაცემისთვის, სახელმწიფო მიწის განკარგვისთვის აუცილებელი სამართლებრივი ბაზა, ჩამოყალიბდა ამ პროცესების მართვის სპეციალური სახელმწიფო ორგანო.

ყველა რეფორმას საძირკველი ეყრება იურიდიული დოკუმენტაციით. საერთოდ, დარგის ნორმალური განვითარებისთვის, მთავარია იურიდიული გარემო იყოს მოწესრიგებული.

მიწასთან კავშირი აქვს ყველას, იქნება ეს საჯარო, კერძო იურიდიული თუ ფიზიკურ პირთა სუბიექტები.

მიწა ქვეყნის უდიდესი რესურსია – მიწის ფლობისა და მოხმარების უფლებები – მიწის სწორად მართვა, როგორც ბუნებრივი რესურსის მდგრადი განვითარების უზრუნველყოფა, აუცილებელია ახლანდელი და მომავალი თაობებისთვის.

საქართველო მდებარეობს სამხრეთ-აღმოსავლეთ ევროპაში - რუსეთს, აზერბაიჯანს, სომხეთს, თურქეთს და შავ ზღვას შორის. სანაპირო ზოლის სიგრძეა 310 კმ; მიწის საზღვრის სიგრძეა 1461 კმ. რომელიც მოსაზღვრე ქვეყნების მიხედვით შემდეგნაირადაა განაწილებული რუსეთთან საზღვრის სიგრძეა 723 კმ, აზერბაიჯანთან 322 კმ, სომხეთთან – 164 კმ; თურქეთთან 252 კმ.

ძველ საქართველოში „მესაკუთრე“ მიწასთან მიმართებაში ძალზე იშვიათად იხმარებოდა. მიღებული იყო სიტყვა „მამული“, „ადგილ-მამული“ მიწა-წყალი. რა თქმა უნდა, სიტყვა „მამული“ არ ნიშნავს მარტო მიწას. „მამული“, „ადგილმამული“ ფართო გაგებით ნიშნავდა დედამიწის ზედაპირის გარკვეული ნაწილის, ტერიტორიის კომპლექსს – მიწას წყლით, ჰაერით, ფლორითა და ფაუნით. „აყვავებულა მთები, აყვავებულა მდელო, მამულო საყვარელო, შენ როსდა აყვავდები“ წერდა სულმნათი ილია, რა თქმა უნდა, აქ ის მამულში არ გულისხმობდა მარტო მიწას, „მთას“, მდელობს“. მხედველობაში ჰქონდა მთლიანად, ქვეყანა, მთელი თავისი სიმდიდრით. სოციალიზმის დროს ყველა ეს ტერმინი გაქრა. მომხმარებელს მიწა ეძლეოდა მხოლოდ სარგებლობაში – დროებით, ან მუდმივად – და მას ერქვა „მიწათმოსარგებლე“. დღეს მიწებს გაუჩნდა ორი მესაკუთრე სახელმწიფო და კერძო. მიწის მესაკუთრეს შეუძლია კანონიერ ფარგლებში თავისუფალია და ფლობდეს და სარგებლობდეს კუთვნილი მიწის ფართობით, განკარგოს იგი, არ დაუშვას სხვა პირთა მიერ ამ ქონებით სარგებლობა, თუკი ამით არ ილახება მეზობლის, ან სხვა მესამე პირის უფლებები, და ანდა ეს მოქმედება უფლების ბოროტებად გამოყენებას.

უძრავ ნივთებს მიეკუთვნება მიწის ნაკვეთი მასში არსებული წიაღისეულით, მიწაზე აღმოცენებ-

ული მცენარეებით, ასევე შენობა ნაგებობანი, რომლებიც მყარად დგას მიწაზე.

– მეზობელი მიწის ნაკვეთის ან სხვა უძრავი ქონების მესაკუთრები, გარდა კანონით გათვალისწინებული უფლება-მოვალეობებისა, ვალდებული არიან პატივი სცენ ერთმანეთს. მეზობლად მიიჩნევა ყველა ნაკვეთი, ან სხვა უძრავი ქონება, საიდანაც შესაძლებელია გამომდინარეობდეს ორმხრივი მოქმედება.

– მიწის ნაკვეთის ან სხვა უძრავი ქონების მესაკუთრეს არ შეუძლია აკრძალოს მეზობელი ნაკვეთიდან თავის ნაკვეთზე გაზის, ორთქლით, სუნის, ჭვარტლის, კვამლის, ხმაურის, სითბოს, რყევების ან სხვა მსგავს მოვლენათა ზემოქმედებენ თუკი ისინი ხელს არ უშლიან მესაკუთრეს თავის ნაკვეთით სარგებლობაში, ან უმნიშვნელოდ ხელყოფენ მის უფლებას.

**გარდაცვლილ მესაკუთრეზე გაუქორმებული
სასოფლო-სამეურნეო ღანიშნულების
მიწის ნაკვეთის გაყიდვა**

მიწის ნაკვეთის მემკვიდრეებზე გადაფორმება მოიცავს შემდეგ პროცედურებს:

1. მემკვიდრეებმა უნდა მოიპოვონ ამონაწერი საჯარო რეესტრიდან, სადაც მიწის ნაკვეთის მესაკუთრედ ფიქსირებულია გარდაცვლილი პირი. ამონაწერის მოსაპოვებლად დაინტერესებულ მემკვიდრეებს მოუწევთ საზღაურის გადახდა. საზღაური გათვალისწინებულია საქართველოს კანონით „სარეგისტრაციო მოსაკრებლების შესახებ“.

2. საჯარო რეესტრიდან ამონაწერის მოპოვების შემდეგ, დაინტერესებული მემკვიდრეები მიმართავენ ნოტარიუსს. ნოტარიუსი დაამტკიცებს მიწის ნაკვეთის მემკვიდრეობით გადაცემას და გასცემს სამკვიდრო მოწმობას. სამკვიდრო მოწმობის მიღება ფასიანია. საზღაური გათვალისწინებულია საქართველოს კანონით „სანოტარო მოქმედებათა შესრულებისთვის საზღაურის შესახებ“.

სამკვიდრო მოწმობა ახალი მესაკუთრის ან მესაკუთრეების მითითებით უნდა წარედგინოს ზონის რეგისტრატურას, სააღრიცხვო ბარათში სათანადო ჩანაწერის გასაკეთებლად. რეგისტრატორი, წარმოდგენილი მოწმობის საფუძველზე, სააღრიცხვო ბარათში მოახდენს შესწორებას და გარდაცვლილი მესაკუთრის ნაცვლად ნაკვეთის მესაკუთრედ აფიქსირებს გარდაცვლილის მემკვიდრეს ან მემკვიდრეებს.

სააღრიცხო ბარათში აღნიშნული ჩანაწერის განხორციელება გამოიწვევს მესაკუთრის შეცვლას, რაც ექვემდებარება საზღაურის გადახდას. საზღაური გათვალისწინებულია საქართველოს კანონით „სარეგისტრაციო მოსაკრებლების შესახებ“.

სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთი მემკვიდრეობით გადადის როგორც ანდერძით, ისე ანდერძის არ არსებობის შემთხვევაში ამგვარად, მიწის ნაკვეთის მემკვიდრეობით მიღებისთვის, სულაც არაა სავალდებულო გარდაცვლილი მესაკუთრის მიერ ანდერძის დატოვება. თუ მესაკუთრემ ანდერძი დატოვა და მასში მიუთითა მიწის ნაკვეთის სასურველი მემკვიდრე, მაშინ ახალ მესაკუთრედაც იგი გამოცხადდება.

ანდერძი უნდა დამოწმდეს ნოტარიუსთან და მასთანვე უნდა ინახებოდეს, ანდერძის დამოწმება, შენახვა და გახსნა დაკავშირებულია დადგენილ საზღაურთან.

თუ გარდაცვლილმა მესაკუთრემ ანდერძი არ დატოვა, მაშინ მიწის ნაკვეთი საკუთრებაში გადაეცემათ მის კანონისმიერ მემკვიდრეებს. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მიხედვით, კანონისმიერ მემკვიდრეებს წარმოადგენენ – გარდაცვლილის შვილები და მშობლები; მათი არარსებობის შემთხვევაში, შვილიშვილები და სხვა ახლო ნათესავები; თუ ისინიც არ არსებობენ, მაშინ უბრალოდ ნათესავები. ერთი და იგივე რიგის მემკვიდრეები სარგებლობენ თანაბარი უფლებებით სამკვიდრო ქონების მიღებისას.

გარდაცვლილი მიწის მესაკუთრეს შეიძლება ჰყავდეს როგორც ერთი, ასევე რამდენიმე მემკვიდრე.

1. თუ მემკვიდრე ერთია, მაშინ მასზე გამოიწერება სამკვიდრო მოწმობა და შესაბამისად, მიწის ახალი მესაკუთრეც ის გახდება.

2. მემკვიდრეთა სიმრავლის შემთხვევაში, თავად მემკვიდრეები გადაწყვეტენ მიწის საკუთრების საკითხს.

კერძოდ, მათ შეუძლიათ:

სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწა და ტოვონ ყველა მემკვიდრის საერთო საკუთრებაში; ან ამოირჩიონ ერთ-ერთ მემკვიდრე, რომელიც გახდება სამკვიდრო მიწის მესაკუთრე. ასეთ შემთხვევაში, ნოტარიუსი დააფიქსირებს მემკვიდრეთა საერთო გადაწყვეტილებას და რჩეულ მემკვიდრეზე გასცემს სამკვიდრო მოწმობას, რომელიც აღნიშნული მოწმობის საფუძველზე ზონის რეგისტრატურაში დაფიქსირდება, როგორც ახალი მესაკუთრე.

მემკვიდრეებს შეუძლიათ რამდენიმე მემკვიდრე შეარჩიონ. მაშინ რჩეული მემკვიდრეები გახდებიან მიწის ნაკვეთის თანამესაკუთრეები.

მას შემდეგ, რაც გარდაცვლილი მესაკუთრის მემკვიდრე გაიფორმებს საკუთრებაში, სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთს, მას, როგორც ახალ მესაკუთრეს, შეეძლება, დადგენილი წესის შესაბამისად.

უშუალოდ, მიწასთან დაკავშირებული მუხლები, სისხლის სამართლის კოდექსში

გარდა გლეხურ-ფერმერული მეურნეობის დაცვისა და მისი დანაშაულებრივი ხელყოფის თავიდან აცილების მხრივ საყურადღებო საკითხებისა, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის კერძო ნაწილი შეიცავს ორ ისეთ მუხლს, რომელიც უშუალოდ მიწას და მასთან დაკავშირებულ საზოგადოებრივ ურთიერთობებს ეხება. ესენია 191-ე მუხლი: „მიწასთან დაკავშირებული გარიგების უკანონო რეგისტრაცია“ და 297-ე მუხლი: „მიწის გაუვარგისება“.

მუხლი: „9 მიწასთან დაკავშირებული გარიგების უკანონო რეგისტრაცია.

მიწასთან დაკავშირებული გარიგების უკანონო რეგისტრაცია, სახელმწიფო მიწის კადასტრის სააღრიცხვო მონაცემის დამახინჯება, ანდა მიწის გადასახადის შემცირება, ანგარებით ანდა სხვა პირადი მოტივით, ისჯება ჯარიმით ან საზოგადოებრივის სასარგებლო შრომით, ვადით, ასოციდან ას ოთხმოც საათამდე, ანდა ტუსადობით, ვადით, სამ თვემდე, ანდა თანამდებობის დაკავების ან საქმიანობის უფლებით ჩამორთმევით, ვადით, სამ წლამდე.

როგორც განსახილველი მუხლის შინაარსიდან ჩანს, სახელმწიფოს მხრიდან დიდი ყურადღება ეთმობა, მიწასთან დაკავშირებული გარიგებების რეგისტრაციას, სათანადო სამართლებრივი პრცედურის დაცვით, რისი დარღვევაც, სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობასთანაა დაკავშირებული. მოცემული დანაშაულის სუბიექტი, ანუ პირი, რომელმაც შეიძლება ჩაიდინოს ეს დანაშაული, შეიძლება იყოს

თანამდებობის პირი, რომლის სამსახურებრივ მოვალეობას შეადგენს, მიწასთან დაკავშირებული გარემოების რეგისტრაცია, სახელმწიფოს მიწის კადასტრის სააღრიცხვო ზონაციემების დამუშავება, მიწის გადასახადებთან დაკავშირებული საქმიანობის წარმოება. სწორედ ამიტომაც, სახელმწიფოს მიერ, მკაცრად კონტროლდებიან ის მოხელეები, რომელთაც ევალებათ მიწასთან დაკავშირებული საქმიანობის წარმოება.

მუხლი 297. მიწის გაუვარგისება

1. სამეწარმეო, სამეურნეო ან სხვაგვარი საქმიანობისას, მავნე ნივთიერებით მიწის მოწამვლა, დეგრადაცია ან მიწის სხვაგვარი გაუვარგისება, განპირობებული სასუქის, მცენარეთა ზრდის სტიმულატორის, შხამქიმიკატების, სხვა ქიმიური ან ბიოლოგიური ნივთიერების შენახვის, გამოყენების ან გადაზიდვის დროს, მისდამი მოპყრობის წესის დარღვევით, რამაც გაუფრთხილებლობით გამოიწვია ადამიანის ჯანმრთელობის ან გარემოს დაზიანება ისჯება ჯარიმით ან გამასწორებელი სამუშაოთი, ვადით, სამ წლამდე, თანამდებობის დაკავების ან საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით, ვადით, სამ წლამდე ან უამისოდ.

2. იგივე ქმედება, ჩადენილი საგანგებო ეკოლოგიური მდგომარეობის დროს ან ეკოლოგიური უბედურების ზონაში, რამაც მიწას მნიშვნელოვანი ფართობის გაუვარგისება გამოიწვია, - ისჯება თავისუფლების შეზღუდვით, ვადით, სამ წლამდე ან თავისუფლების აღკვეთით, იმავე ვადით.

2. ამ მუხლის პირველი ან მე-2- ნაწილით გათვალისწინებული ქმედება, რამაც გაუფრთხილებლობით გამოწვია ადამიანის სიცოცხლის მოსპობა, - ისჯება თავისუფლების აღკვეთით, ვადით, ორიდან ხუთ წლამდე.

სისხლის სამართლის კოდექსის 297-ე მუხლი „მიწის გაუვარგისება“ იცავს მიწას გაუვარგისებისგან სხვადასხვა განზრახი მოპყრობისგან.

მიწის გაუვარგისების ობიექტია ის საზოგადოებრივი ურთიერთობები, რომლებიც წარმოიშობიან მიწის გაუვარგისებისგან დაცვის უზრუნველსაყოფად.

სუბიექტი, როგორც საერთო, ასევე სპეციალური ფიზიკური პირიცაა.

სუბიექტური მხარეა განზრახვა.

ობიექტური მხარე თავისი შედეგებით გამოიხატება სამივე სახის დისპოზიციაში“.

1 სამეწარმეო, სამეურნეო ან სხვაგვარი საქმიანობისას მაგნე ნივთიერებით მიწის მოწამვლა, დეგრადაცია ან მიწის სხვაგვარი გაუვარგისება შემდეგი გზებით და საშუალებებით:

- ა.) განპირობებული სასუქი;
- ბ.) მცენარეთა ზრდის სტიმულატორის;
- გ.) შხამქიმიკატის;
- დ.) სხვადასხვა ქიმიური და ბიოლოგიური

ნივთიერების შენახვის, გამოყენების ან გადაზიდვის დროს მისდამი მოპყრობის წესის დარღვევით, რასაც მოსდევს ადამიანის ჯანმრთელობის ან გარე-

მოს დაზიანება, (მაგ. მიწის გაჭუჭყიანება საწარმოო და სხვა ნარჩენებით, აგრეთვე ჩამდინარე წყლებითა და ა.შ. აქვე ნაგულისხმევია ცხოველთა და ფრინველთა დიდი რაოდენობით დაღუპვა).

2.) მიწის გაუფარგისება, ჩადენილი საგანგებო ეკოლოგიური მდგომარეობის დროს ან ეკოლოგიური უბედურების ზონაში რაც მიწის მნიშვნელოვანი ფართობის გაუფარგისებას იწვევს. (მნიშვნელოვან ფართობად ითვლება რამდენიმე ჰექტარი და მეტი მიწის ფართი, რომელსაც ადგენს ადგილობრივი მიწით სარგებლობის შესაბამისი სამსახური).

საგანგებო ეკოლოგიური მდგომარეობა ან ეკოლოგიური უბედურების ზონა დანაშაულის მაკვალიფიცირებულ ნიშნად ითვლება.

3.) მიწის გაუფარგისება, რამაც გამოიწვია ადამიანის სიცოცხლის მოსპობა.

დანაშაული დამთავრებულად ითვლება დისპოზიციაში, მოცემული რომელიმე ქმედებით დამდგარი მავნე შედეგით.

მაკვალიფიცირებელ ნიშნად ითვლება ზემოთ აღნიშნული ქმედების შედეგად ადამიანის სიცოცხლის მოსპობა.

აღნიშნული ნორმის ხარვეზად შეიძლება ჩაითვალოს იმის აღუნიშვნელობა, როდესაც საუბარი მიდის ნაყოფიერი მიწის ფიზიკურად აღების, მოჭრის შედეგად მიყენებული ზარალი, რომელიც ქმნის ამ მიწის ეროზიას, ჩამორეცხვისა და სხვა გამოუსწორებელი და აუნაზღაურებელი შედეგების დადგომას, რაც საფრთხეს შეუქმნის გარემოს. ასეთი შემთხ-

ვევები ხშირია, როდესაც ხდება არა მარტო შავი და ნაყოფიერი მიწის ხელყოფა, არამედ მიწის მწვანე საფართან ერთად მისი ბელტებად მოჭრა. მათი სხვა ადგილმდებარეობის კეთილმოწყობისთვის ან სხვა მიზნისთვის და ა.შ. სწორედ, ასეთი სახით მიწის მოჭრა ხდება მთების ფერდობებიდან, რაც სულ მცირე პერიოდში წვიმები და ღვარცოფები აქცევენ მას ყოვლად გამოუსადეგარ ადგილ-მდებარეობად, რამაც შეიძლება გამოიწვიოს მეწყერი და შექმნას ეკოლოგიური უბედურების საფრთხე და ა.შ.

აქედან გამომდინარე 297-ე მუხლში „მიწის გაუვარგისება“ მოცემულია მხოლოდ მისი გაუვარგისება სხვადასხვა მავნე ნივთიერებებით მოწამლევის გზით, მაგრამ ნახსენები არაა საერთოდ მისი გაუვარგისება ჩვეულებრივად სხვა ქმედებებითაც, რომლებიც ზემოთ აღვნიშნეთ. ამიტომ მართებული იქნებოდა, 297-ე მუხლის მე-4 ნაწილად დამატებოდა შემდეგი რედაქციის შინაარსის დისპოზიცია: „შავი და ნაყოფიერი მიწის ან მიწასთან ერთად მწვანე საფარის ფიზიკურად მოჭრის ან ჩამოჭრა ალება-გადატანის მიზნით, რაც გამოიწვევს ან გამოიწვია მთის ფერდობის ან სხვა ადგილმდებარეობის მიწის მნიშვნელოვანი ფართობების ეროზია და მეწყერით განადგურების საფრთხე, - ისჯება ჯარიმით, ან თავისუფლების შეზღუდვით ან თავისუფლების აღკვეთით იმავე ვადით.

წყალი ყველაზე გავრცელებული ნივთიერებაა დედამიწაზე. ის ბუნების ერ-ერთი ძირითადი ფაქტორია. ადამიანს შეუძლია საჭმლის გარეშე იცოცხლოს ორ თვემდე, მაგრამ უწყლოდ ერთი კვირაც არ შეუძლია.

საქართველოს ტერიტორიაზე წყლის რესურსების არათანაბარი განაწილება განსაზღვრავს წყლების დაცვის აუცილებლობას.

საქართველოს წყლის ყველა ობიექტში არსებული წყლის ერთობლიობა ქმნის წყლის სახელმწიფო ფონდს, რომელსაც განეკუთვნება: საქართველოს ტერიტორიაზე არსებული და გამავალი მდინარეები ტბები, წყალსაცავები აგრეთვე არხებისა და ტბების წყლები; მიწისქვეშა წყლები, მყინვარები, ჭაობები, საქართველოს ტერიტორიული წყლები, განსხვავებული ეკონომიკური ზონის წყლები.

საქართველოს ტერიტორიაზე არსებული წყალი სახელმწიფო საკუთრებაა და გაიცემა მხოლოდ სარგებლობისთვის. აკრძალულია ყოველგვარი ქმედება, რომელიც პირდაპირ ან ფარული ფრომით ხელყოფს წყლის სახელმწიფო საკუთრების უფლებას.

საბაზრო ეკონომიკის ფორმირების პირობებში განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს ფიზიკურ თუ იურიდიულ პირთა კანონიერი უფლებების დაცვის გარანტიები, კანონიერების განმტკიცება საზოგადოებრივ ურთიერთობებში, პირველ ყოვლისა, ეს უნდა განხორციელდეს სამართლებრივი ნორმებისა და

წესების კეთილსინდისიერი გამოყენებით, შესრულებითა და დაცვით, მათდამი ღრმა პატივისცემის საფუძველზე. ამ ნორმების შესრულებისას საჭიროა მკაცრი დისციპლინა და თვითკონტროლი.

სწორედ ეს არის სამართლებრივი სახელმწიფოს მშენებლობის საწინდარი. ამ დროს გამორჩეულად მნიშვნელოვანია იურიდიული პასუხისმგებლობისა და კონტროლის ღონისძიებები.

წყალმომხმარებელთა და სხვა ფიზიკურ თუ იურიდიულ პირთა უფლებების დაცვის პრობლემა ბევრი სამართლებრივი საშუალებით გვარდება. როგორც ცნობილია, კანონმდებლობა ტრადიციულად იყენებს პასუხისმგებლობას ოთხ სამართლებრივ ფორმას, რომლებიც საზოგადოებრივ ურთიერთობათა ნებისმიერ სფეროში მოქმედებენ. ეს სფეროებია: სისხლის სამართლებრივი, სამოქალაქო-სამართლებრივი, ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი, დისციპლინარულ-სამართლებრივ საზოგადოებრივ ურთიერთობათა სუბიექტების უფლებათა დაცვის ეს ფორმები აისახება იურიდიული პასუხისმგებლობის შესაბამისად დარგების მიერ, როგორიცაა: სისხლის სამართალი, ადმინისტრაციული სამართალი, სამოქალაქო სამართალი და სხვა.

დაცვის თითოეული ეს ფორმა საჭიროებს დახვეწას იმ თვალსაზრისით, რომ აუცილებელია მათ მეურნეობის თანამედროვე პირობებთან შესაბამისობაში მოყვანა, აქ ვაწყდებით მთელ რიგ ურთულეს სამართლებრივ პრობლემებს, რომლებიც ჩვენი ნაშრომის ფარგლებს სცილდება.

ადმინისტრაციულ-მმართველური სისტემის ბატონობამ წყლის ურთიერთობათა სფეროც მოიცვა. ისევე, როგორც ამ ურთიერთობათა დარეგულირება ხდება მხოლოდ ადმინისტრაციულის მეშვეობით, ანუ გამარტივებულად, ასევე წყდება წყლის კანონმდებლობის დამრღვევისთვის დაწესებული იურიდიული პასუხისმგებლობის საკითხები. თუკი წყლის რესურსებთან დაკავშირებული ადმინისტრაციულ-მმართველური განკარგულებები ფორმალურად სრულდებოდა (თუმცა, მათი საერთო მდგომარეობის საზიანოდ), საკითხი პასუხისმგებლობის შესახებ დღის წესრიგში არ დგებოდა, ამიტომ შემთხვევით არ იყო, რომ პრაქტიკაში იშიათად გვხვდებოდა იმ თანამდებობის პირთა რაიმე პასუხისმგებლობის პრეცედენტი, რომელთაც მეტ-ნაკლებად მინდობილი ჰქონდათ წყლის რესურსების ხელმძღვანელობა.

საქართველოში წყალმომარების პრაქტიკის შესწავლა საშუალებას გვაძლევს დავასკვნათ, რომ კომპლექსური წყალმომარების დაცვის შემოფარგვლა არ შეიძლება მხოლოდ დასახელებული ტრადიციული იურიდიული პასუხისმგებლობის ღონისძიებებით, რომლებიც წყლის კანონმდებობის დარღვევისათვის წესდება, კომპლექსური წყალმომარების უზრუნველყოფისთვის აუცილებელია სამართალდარღვევათა თავიდან აცილება და ამავე დროს, რეგიონული წყალმომარების უზრუნველყოფა. მაშასადამე, სამართლებრივ დაცვას აქ გააჩნია არა ერთი, არამედ მთელი რიგი ურთულესი მოვალეობები: დასჯითი, გამაფრთხილებელი (პრევენციული), ორგანიზაციუ-

ლი. არსებითად, ეს უკანასკნელი მოვალეობა პრევენციულსაც გულისხმობს, რადგან სამართალდამრღვევის აღკვეთა ნიშნავს წყალმოხმარების იმდარად ორგანიზებას, როცა გამოირიცხება კონვლექტები როგორც გარემოსთან, ისე წყალმომხმარებელთა შორის.

XX საუკუნის მიწურულს მსოფლიოს თანამეგობრობა იმ დასკვნამდე მივიდა, რომ ადამიანის არსებობას ყველზე დიდი საფრთხე ემუქრება ეკოლოგიური კატასტროფების სახით. ცივილიზაციის განვითარებას თან სდევს დატვირთვების მატება წყლის ბუნებრივ ობიექტებსა და მათ ეკოსისტემებზე. იზრდება ამოღებული წყლის რესურსების მოცულობა, ირღვევა ბუნებრივი ჰიდროეკოლოგიური და ჰიდროქიმიური რეჟიმი, მატულობს ანთროპოგენული წარმოშობის დამაბინძურებელი ნივთიერებების მასა, რომელიც სასმელ წყალში ხვდება. თუ არ მოხდა ამ პროცესების შესწავლა, მათ თავიდან აცილების ან შემცირების მიზნით, ყველა ეს ნეგატიური გემოვნება რეალურ საფრთხეს შეუქმნის მილიონობით ადამიანის სიცოცხლეს ან ჯანმრთელობას. მსოფლიოს მოსახლეობის უვარგისი წყლის სასმელად გამოყენება უფრო დიდი მასშტაბის ზიანს აყენებს, ვიდრე სტიქიური უბედურება, ან ბირთვული კატასტროფა. მაგალითად, ჰელსინკის (1991 წ. თებერვალი) კონფერენციის მონაცემებით მსოფლიოში 500 მილიონზე მეტი ადამიანი ყოველწლიურად ავადდება უხარისხო წყლის მოხმარების შედეგად. ის მატერიალური ზარალი, რაც მოჰყვება ამ მიზეზით

გამოწვეულ დაავადებათა შედეგად მოსახლეობის მასობრივ მოწყვეტას შრომითი პროცესისგან, ყოველწლიურად ათეულობით მილიარდი დოლარით განისაზღვრება.

უახლოესი პერსპექტივისთვის, როდესაც საქართველოს მოსახლეობის რაოდენობა, როგორც ვარაუდობენ, გაუტოლდება 5.5 მილიონს, ერთ სულ მოსახლეზე სასმელი წყლის კომპლექსური (სასმელ-სამეურნეო) მოთხოვნილება საშუალოდ ტოლი იქნება 0.5. გვ. დღდ.

თუ გავითვალისწინებთ საქართველოს სტრატეგიულ მდებარეობას, ადგილობრივი მასალებისა და მუშახელის სიიაფეს, სავარაუდოა, უცხოელი ინვესტორების დაინტერესება საქართველოს წყლების ბაზარზე ჩამომსხმელი ინდუსტრიის განვითარებითა და გასაღების ეფექტური ქსელის შექმნით.

სასმელად ვარგისი მიწისქვეშა მტკნარი წყლები, რომლითაც ასე მდიდარია საქართველო, ჩვენი ქვეყნისთვის ვალუტის მნიშვნელოვანი რაოდენობით მოზიდვისა და ბარტერული გაცვლის რეალური წყაროა.

მიწისქვეშა წყლების დაბინძურება მნიშვნელოვნად არის განპირობებული ბუნების ეკოლოგიური მდგომარეობით, კერძოდ, გარემოს – მიწის ზედაპირის (ნიადაგების), ზედაპირული წყლების, ატმოსფეროსა და ატმოსფერული ნალექების გაჭუჭყიანებით.

დაბინძურების ძირითადი სახეებია: ქიმიური, ბაქტერიოლოგიური (მიკრობული) სითბური, რადი-აქტიური.

„წყლები“ იურიდიული ცნება აგრეთვე განსხვავდება წყალზე საბუნებისმეტყველო, ტექნიკური და ცხოვრებისეული წარმოდგენებისგან.

წყლები – ეს არის წყლების ბუნებრივი მარაგები, რომლებიც იმყოფება ზღვებში, ტბებში, მდინარეებში, წყალსატევებში, არხებში, მყინვარებში, მიწისქვეშა საბადოებში და სხვა წყლის ობიექტებში საქართველოს სახელმწიფო საზღვრების ფარგლებში.

კაცობრიობის განვითარება უშუალოდ იყო დაკავშირებული წყლის რესურსებთან.

უძველესი დროიდან წყალსადენები გამოიყენებოდა მრავალ ქვეყანაში: ურატუში, სპარსეთში, საბერძნეთში და ა.შ. მორწყვა ოდითგანვე ცნობილი იყო საქართველოში. ბორბლების დახმარებით წყალს ისეთ ადგილებში აწვდიდნენ, სადაც არხის გაყვანა შეუძლებელი იყო. ძველ დოკუმენტებში მოხსენებულია სამგორის, დიღმის, გორისა და სხვა არხები. ალაზნის არხის ნაშთები დღესაცაა საინგილოს ტერიტორიაზე. ვახუშტი ბაგრატიონის ცნობით „მდინარე იორის კიდე იმიერი და ამიერი არის ფრიად ნაყოფიერი, ვინაიდან აღმოვლენ რუნი და ირწყვიან ველნი და სცენდებიან ყოველნი მარცვალნი“.

საქართველოში ნიადაგის მორწყვა ყოველთვის სახელმწიფოებრივ ღონისძიებად ითვლებოდა. ცნობილია, რომ ჯერ კიდევ XVIII საუკუნის ბოლოს, ერეკლე II-ის მითითებით, დაიწყო სამგორის სარწყ-

ყავი არხის გაყვანა, რომელიც სამწუხაროდ, ხშირი ომიანობის მიზეზით მიტოვებულ იქნა შუა გზაზე.

ამჟამად ქვეყნის მრავალი ჰიდროტექნიკურ სარწყავი სისტემის ნაგებობა მოშლილი, დანგრეული და გაძარცვულია, მათი აღდგენა დიდი კაპიტალდაბანდებებთანაა დაკავშირებული.

იურიდიული პასუხისმგებლობის ცნება აღიქმება სამართალდამრღვევზე დამატებითი პასუხისმგებლობის დაკისრებად იმ მოვალეობისთვის, რომელიც მან შეასრულა. იურიდიული პასუხისმგებლობა არ მხოლოდ სახელმწიფო იძულებაა, რადგან სამართალს ისედაც ახასიათებს იძულების ნიშანი, სამართლებრივი პასუხისმგებლობა ისეთ იძულებას წამოადგენს, რომელსაც თან სდევს გარკვეული უარყოფითი შედეგები სამართალდამრღვევისთვის. იურიდიული პასუხისმგებლობა გამოიხატება ქონებრივი, ორგანიზაციული ან პირადი ხასიათის დამატებითი ღონისძიებებით, ესენია: შეუსრულებელი მოვალეობის სხვა მოვალეობით შეცვლა, იმ უფლებების ჩამორთმევა, რომელსაც შეუსრულებელი მოვალეობა უკავშირდება, შეუსრულებელი მოვალეობისთვის სხვა, ახალი მოვალეობის დამატება და ა.შ. საქართველოს წყლის კანონმდებლობამ თავის თავზე აიღო ასევე წყლის ობიექტების სამართლებრივი დაცვის ფუნქცია. ამასთან, წყლის კანონმდებლობა ერთმანეთს უთავსებს როგორც ჰიდროტექნიკური მოწყობილობებისა და არხების, ისე მათში არსებული წყლის მარაგის სამართლებრივ დაცვის ფუნქციებს. ამით იგი ძირეულად განსხვავდება სამოქალაქო

სამართლისგან, რომელიც ძველი ტრადიციის მიხედვით, არ განიხილავს არხებში და მით უფრო, ბუნებრივ წყალსატევებში არსებულ წყლის მარაგს, როგორც მატერიალურ ქონებას და, ამდენად, არ უზრუნველყოფს მათ სრულყოფილ სამართლებრივ დაცვას. თუმცა წყლის კანონმდებლობაში არ არის საუბარი პირდაპირ წყალზე, როგორც მატერიალურ ღირებულებაზე, ანუ ქონებაზე, რაც ზოგჯერ ართულებს წყლის დაკავშირებულ სამართალდარღვევებზე პასუხისმგებლობის დაწესებას.

პირადად ჩემზე ყოველთვის დიდ შთაბეჭდილებას ტოვებს ბუნების ისეთი ფენომენი, როგორიცაა წყალი, მდინარე, განსაკუთრებით კი მთის მდინარე. როდესაც სიტყვა მდინარეს გავიგონებ, პირველ რიგში, წარმომიდგება ენგური – ზემო სვანეთში ქვემო ლუჰასთან, კოდორი – აჟარასთან, არაგვი ფასანაურთან და ა.შ. მინახავს მდინარე ენგური ურჩხულად გადაქცეული, რომელსაც მდინარის ყველა თვისება დაეკარგა და ცხრათავიან ღვესავით მოიზაყებოდა ვიწრო ხევში. ვაი, ისეთ ცხოველს, ვინც მის წინ გაბედავს გადარბენას, იგი სწრაფად ჩაინთქმება ამ საშინელ ცივს მდინარეში, მას ხშირად ჩაუყლაპავს საქონელი და გამოუსალმებია ადამიანებიც კი წუთისოფლისთვის.

ქართველი ხალხი წყალს უადრესად აფასებდა და წყლის მოხმარების ხელოვნება მაღალი იყო; სარწყავი არხები ჩვენში პირველ საუკუნეებშივე არსებობდა (ჰეროდოტე), მეთერთმეტე-მეთორმეტე საუკუნეებში მთელი საქართველო არხებით იყო დაფარუ-

ლი. ცნობილია „თამარის არხი“, ალაზნის არხი. შემთხვევითი არ იყო, რომ დამპყრობლები იმისთვის, რომ ქვეყანა ადგილად დაემორჩილებინათ, ვენახის გაჩეხვასთან ერთად არხებსაც ანგრევდნენ.

ვახტანგ მეექვსის კანონთა კრებული ითვალისწინებს წყლის საკითხს: „ტყე, ბალახი და წყალი არავის დაეჭირედო“.

სარწყავი არხის ტრასას ვერც ერთი მემამულე ვერ შეაფერხებდა.

სარწყავი არხების მშენებლობა და სარწყავი წყლით სარგებლობა, რეგულირება იმდენად დიდმნიშვნელოვან სახელმწიფო საქმედ იყო მიჩნეული, რომ ამ საქმეს სათავეში უშუალოდ მეფენი უდგნენ.

მსოფლიომ გვიან შეიგნო, თუ რა უბედურება მოსდევს მდინარეთა კატასტროფულ გაჭუჭყიანებას და ეს პრობლემა მხოლოდ უკანასკნელ ხანებში განიხილება, როგორც ერთ-ერთი უდიდეს ეროვნული პრობლემა და სწორედ ამიტომ დიდი ღონისძიება ტარდება იმისთვის, რომ გაჭუჭყიანებული წყალი გაწმინდონ და განმეორებით გამოიყენონ სარწყავად მაინც ან მრეწველობის ობიექტებზე.

ამჟამად ისე გამწვავდა წყლის პრობლემა, რომ ისმის საკითხი ზღვისა და ოკეანის წყლის გამტკნარებაზე. არის იდეა ოკეანებიდან აისბერგების მოთრევისა, მიწისქვეშა ზღვების ძიებისა, რომელიც საკმაოდ ბევრი უნდა იყოს დედამიწაზე გულდასმით ეძებენ მიწისქვეშა ზღვებს. ყაზახეთის ველებში ნანახია მიწისქვეშა ზღვა, რომელიც 500 მეტრის სიღრმეზეა და რომელსაც 50 000 კვ. კილომეტრი

ფართობი უჭირავს. მისი გამოყენების მეთოდები ჯერ დამუშავებული არ არის. მის გამოყენებას დიდი სიფრთხილე სჭირდება, გათვალისწინებული უნდა იყოს მთელი კომპლექსი ბუნებისა.

მუხლი 291. წყლით სარგებლობის წესის დარღვევა

წლის თვითნებური მიტაცება ან ჰიდროტექნიკური სამუშაოთა თვითნებური წარმოება საერთო სარგებლობის ქსელზე, აგრეთვე წყლით სარგებლობის წერის სხვა დარღვევა, რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია,

ისჯება ჯარიმით ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ერთ წლამდე, თანამდებობის დაკავების ან საქმიანობის უფლების ჩეამორთმევით ვადით სამ წლამდე ამ უამისოდ.

საქართველოს კანონი წყლის შესახებ აწესრიგებს საწყალო ურთიერთობებს ახლანდელი და მომავალი თაობების ინტერესების შესაბამისად, მოსახლეობისა და სახალხო მეურნეობის საჭიროებისათვის წყლის მეცნიერულად, რაციონალური გამოყენების, გაჭუჭყიანების, დანაგვიანებისა და გაშრობისგან, წყლის დაცვის, წყლის მავნე ზემოქმედების თავიდან აცილებისა და ლიკვიდაციის, წყლის ობიექტების მდგომარეობას გაუმჯობესებას უზრუნველყოფის მიზნით და ა.შ. საქართველოს ერთიანი სახელმწიფო წყლის ფონდს მიეკუთვნება: მდინარეები, ტბები, წყალსატევები, სხვა ზედაპირული წყ-

აღსატევეები და წყაროები, არხებისა და ტბორების წყლები, მიწისქვეშა წყლები და მყინვარები.

საერთო წყალსარგებლობა ხორციელდება ნებართვის გარეშე იმ პირობით, თუ დაცული იქნება სანიტარული ზედამხედველობის, თევზის მარაგის დაცვის ორგანოების, ნაოსნობის და ხე-ტყის დაცურების მოწესრიგებელ ორგანოთა მოთხოვნები, აგრეთვე წყალზე ადამიანის სიცოცხლის დაცვისა და წყლის რაციონალურად გამოყენების წესები.

წყლით სარგებლობის წესის დარღვევის საერთო ობიექტია გარემოს დაცვა და ბუნებრივ რესურსებით სარგებლობის წესი, გვარეობითია გარემოს დაცვის წესი, ხოლო უშუალო ობიექტია წყლით სარგებლობის წესი.

სუბიექტია, როგორც საერთო, ასევე სპეციალური ფიზიკური პირი. სუბიექტური მხარეა განზრახვა.

ობიექტური მხარე გამოსატულია სამ ქმედებაში:

მუხლი 292. წყლის დაბუნძურება

1. წყლის ობიექტის დაბინძურება, დანაგვიანება, დაშრეტა ან მასზე სხვა ისეთი უარყოფითი ზემოქმედება, რომელმაც შეიძლება დააზიანოს მოსახლეობის ჯანმრთელობა, შეამციროს თევზის მარაგი, გააუარესოს წყალმარაგების პირობები, გამოიწვიოს წყლის ფიზიკური, ქიმიური, ბიოლოგიური თვისებების გაუარესება, ბუნებრივი თვითგაწმენდის უნარის

დაქვეითება, ჰიდროლოგიური და ჰიდროგეოლოგიური რეჟიმის დარღვევა.

ისჯება ჯარიმით ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ერთ წლამდე ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით ერთ წლამდე თანამდებობის დაკაფების ან საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით ვადით სამ წლამდე ან უამისოდ.

2. იგივე ქმედება, რამაც გამოიწვია ადამიანის ჯანმრთელობის დაზიანება, ანდა ცხოველთა ან მცენარეული სამყაროს მასობრივი განადგურება, აგრეთვე ჩადენილი სახელმწიფო ნაკრძალის ან აღკვეთილის ტერიტორიაზე ან საგანგებო ეკოლოგიური მდგომარეობის დროს ან ეკოლოგიური უბედურების ზონაში, - ისჯება ჯარიმით ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ორ წლამდე ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამ წლამდე.

ამ მუხლის პირველი ან მე 2-ე ნაწილით გათვალისწინებული ქმედება, რამაც გამოიწვია ადამიანის სიცოცხლის მოსპობა ან სხვა მძიმე შედეგი, ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ორიდან ხუთ წლამდე.

წყლის დაბინძურების უშუალო ობიექტია საზოგადოებრივი ურთიერთობები, წარმოშობილი წყლის რესურსების დაცვის უზრუნველყოფაში, რომლებიც ხელყოფენ აგრეთვე ადამიანთა ჯანმრთელობასა და სიცოცხლეს, თევზის მარაგსა და წყალმომარაგების პირობებს.

სუბიექტური მხარეს განზრახვა. ამავე დროს ადგილი აქვს ადამიანის ჯანმრთელობის და სიცოცხლის მოსპობის, აგრეთვე ცხოველთა და მცენარეული სამყაროს მასობრივ განადგურების შდეგით.

ობიექტური მხარე გამოიხატება: 1.) წყლის ობიექტის დაბინძურებაში; 2.) დანაგვიანებაში; 3.) დაშრეტაში და სხვა ისეთი უარყოფით ზემოქმედებაში, რომელმაც შეიძლება დააზიანოს მოსახლეობის ჯანმრთელობა, შეამციროს თევზის მარაგი, გააუარესოს წყალმომარაგების პირობები, გამოიწვიოს წყლის ფიზიკური, ქიმიური, ბიოლოგიური, თვისებების გაუარესება, ბუნებრივი თვითგაწმენდის უნარის დაქვეითება, ჰიდროლოგიური და ჰიდროგეოლოგიური რეჟიმის დარღვევა.

ამ ნორმის მე-2 ნაწილში მოცემულია ობიექტური მხარის აუცილებელი ნიშანი (ქმედება და დანაშაულებრივი შედეგი) გამოხატული ადამიანის ჯანმრთელობის დაზიანებაში, ან ცხოველთა და მცენარეული სამყაროს მასობრივ განადგურებაში; და ამავედროულად ფაკულტატური ნიშნები (დანაშაულის ადგილი, დროს, ვითარება და საშუალება) წყლის დაბინძურება ჩადენილი სახელმწიფო ნაკრძალის ან აღკვეთილის ტერიტორიაზე ანდა საგანგებო ეკოლოგიური მდგომარეობის დროს ან ეკოლოგიური უბედურების ზონაში.

წყლის ობიექტია:

მდინარეები, ტბები, წყალსაცავები, სხვა ზედაპირული წყალსატევები, ჭები და წყაროები, აგრეთვე

არხებისა და ტბორების წყლები, მიწისქვეშა წყლები და მყინვარები.

ჰიდროლოგიური რეჟიმი – მიწისქვეშა წყლების ფიზიკურ-ქიმიური თვისებები და მათი პრაქტიკული გამოყენების წესების დაცვა-დარეგულირება.

დანაშაული დამთავრებულია ნორმის დისპოზიციაში აღწერილი კონკრეტული ქმედების შედეგის დადგომის მომენტში.

საქართველოს ჰიდროელექტროენერგეტიკის გამოყენებას საფუძველი ჩაეყარა XIX საუკუნის ბოლოს, როდესაც 1899 წელს მუშაობა დაიწყო ბორჯომის მცირე სიმძლავრის ელექტროსადგურმა. მას იყენებდნენ მხოლოდ ბორჯომში მცხოვრებ მეფისნაცვლისა და მისი ახლობლების სასახლეების გასანათელად.

საზოგადოების მოწინავე ფენები დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდნენ ელექტროენერგიის გამოყენების საკითხს. ნიკო ნიკოლაძე ამას უშაულოდ უკავშირებდა ბუნებრივი რესურსების ათვისებას: „აი, მაშინ გაუთენდა აღდგომა ჩვენს მთებს; რამდენი მთიული მდინარე, რამდენი ჩანჩქერი, რამდენი მოძრავი ძალა გვაბადია, ეს ყველაფერი გამოიყენება, ეს აუარებელ ჩარხებს, დაზგებს, მანქანებს აამოძრავებს...

ქედი მოიდრიკეთ, ბატონებო, მის წინაშე, მოდის მომავალი დიდი ძალა“.

საქართველოში 300 მდინარეა შესწავლილი, რომელთა გამოყენება მცირე ენერგეტიკაში მიზანშეწონილია, მაგრამ ცნობილია მხოლოდ ამ მდინარე-

თა თეორიული ენერგოპოტენციალი და არა რეალურად შესაძლებელი საინჟინრო სიმძლავრე.

ათეულ წელზე მეტია დასავლეთ ევროპის ქვეყნებში – გერმანიაში, იტალიაში, დიდ ბრიტანეთში, საფრანგეთი და ა.შ. რაც მოქმედებენ სპეციალური კანონები მცირე, ენერგეტიკის შესახებ, რომლებიც იცავენ ინვესტორის, ჰერის მეპატრონის, დამამზადებლის მშენებლისა და მომხმარებლის ინტერესებს, არეგულირებენ, მათ შორის და სახელმწიფოსთან ტექნიკურ, ეკონომიკურ სოციალურ და სხვა ურთიერთობებს.

სანამ საქართველოში ასეთი კანონი არ შემუშავდება, იგი ვერ გაწვევრიანება მცირე ენერგეტიკის ევროპის ასოციაციაში (ბრიუსელი), შესაბამისად, ვერ მიიღებს დახმარებებს, რეკომენდაციებს ინვესტიციების გამოყოფის შესახებ.

მუხლი 293. ზღვის დაბინძურება

1. ხმელეთიდან, გემიდან, სხვა მცურავი საშუალებიდან ან ზღვაში, ხელოვნურად აგებული სხვა კონსტრუქციიდან ადამიანის ჯანმრთელობისთვის ან ზღვის ცოცხალი ორგანიზმისთვის მავნე ნივთიერების ანდა სხვა ნარჩენის ან მასალის ზღვაში უკანონო ჩაყრა, აგრეთვე მათი ჩამარხვის წესის დარღვევით ზღვის დაბინძურება, რაც საფრთხეს უქმნის ადამიანის ჯანმრთელობას, ან ზღვის ცოცხალ ორგანიზმს და ხელს უშლის ზღვის მართლზომიერ გამოყენებას, - ისჯება ჯარიმით, ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ერთ წლამდე, თანამდებობის დაკავების, ან

საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით ვადით, სამ წლამდე ან უამისოდ.

2. იგივე ქმედება, რამაც მნიშვნელოვნად დააზიანა ადამიანის ჯანმრთელობა, მცენარეული სამყარო, თევზის მარაგი ან წყლის სხვა ცოცხალი ორგანიზმი, დასვენების ზონა ან კანონით დაცული სხვა სიკეთე, - ისჯება ჯარიმით ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ორ წლამდე ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამ წლამდე, თანამდებობის დაკავების ან საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით ვადით სამ წლამდე.

3. ამ მუხლის პირველი ან მე-2 ნაწილით გათვალისწინებული ქმედება, რამაც გამოიწვია ადამიანის სიცოცხლის მოსპობა, ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ორიდან ხუთ წლამდე.

საქართველოს ზღვის დაბინძურების ზონა ვრცელდება საქართველოს როგორც ზღვის ტერიტორიის 12 მილიან ანუ 24 კილომეტრიან ზოლში ხმელეთის ნაპირიდან ზღვის სიღრმის მიმართულებით, ასევე 24 მილიანი ანუ 48 კილომეტრიან მიმდებარე საზღვაო სარტყელში.

ამ დანაშაულის უშუალო ობიექტია ის საზოგადოებრივი ურთიერთობები, რომლებიც წამოიშობიან ზღვის დაბინძურებისგან დაცვაში. ნორმის სამივე ნაწილში მითითებულია ზღვის დაბინძურების უამრავი ობიექტი: ადამიანის ჯანმრთელობა და სიცოცხლე, ზღვის ცოცხალი ორგანიზმი, ზღვის გამოყენების მართლზომიერების პირობები, ნარჩე-

ნების ან მასალის ზღვაში ჩამარხვის წესები, მცენარეული სამყარო, თევზის მარაგი, დასვენების ზონა ან კანონით დაცული სხვა სიკეთე.

სუბიექტია, როგორც საერთო, ასევე სპეციალური ფიზიკური პირიც.

სუბიექტური მხარეა განზრახვა.

ობიექტური მხარე პირველი ნაწილის პირველი ქვენაწილით მიგვითითებს ადამიანის ჯანმრთელობის ან სხვა ცოცხალი ორგანიზმისთვის მავნე ნივთიერების ანდა სხვა ნარჩენის ან მასალის ზღვაში უკანონო ჩაყრა ხმელეთიდან, გემიდან, სხვა მცურავი საშუალებიდან, საჰაერო ხომალდიდან, გემიდან, სხვა მცურავი საშუალებიდან, საჰაერო ხომალდიდან პლატფორმიდან ან ზღვაში ხელოვნურად აგებული სხვა კონსტრუქციიდან, ხოლო მეორე ქვენაწილით ამ მავნე ნივთიერებების ანდა სხვა ნარჩენების ჩამარხვის წესის დარღვევა, რაც საფრთხეს უქმნის ადამიანის ჯანმრთელობას ან ზღვის ცოცხალ ორგანიზმს ან ხელს უშლის ზღვის მართლზომიერ გამოყენებას.

მაკვალიფიცირებელ ნიშნად ითვლება მე-3 ნაწილი ე.ი. ამ მუხლის პირველი ან მე-2 ნაწილით გათვალისწინებული ქმედება, რამაც გამოიწვია ადამიანის სიცოცხლის მოსპობა.

დანაშაული დამთავრებულია ზღვის დაბინძურების შედეგის დადგომის მომენტიდან.

მუხლი 294. ადამიანის ჯანმრთელობისთვის ან ზღვის ცოცხალი ორგანიზმებისთვის მავნე ნივთიერების ანდა სხვა ნარჩენის ან მასალის ზღვაში ჩაყრის შესახებ შეუტყობინებლობა იმ თანამდებობის პირის მიერ, რომელსაც ეს ევალება.

გემის, სხვა მცურავი საშუალების, საჰაერო ხომალდის პლატფორმის ან ზღვაში ხელოვნურად აგებული სხვა კონსტრუქციის სათანადო პასუხისმგებელი პირი.

იმ შემთხვევაში, თუ დანაშაულებრივმა ქმედებამ ფიზიკური ან იურიდიული პირის უფლების, საზოგადოების ან სახელმწიფოს კანონიერი ინტერესის არსებითი დარღვევა გამოიწვია, მაშინ ასეთი ქმედება არ გამორიცხავს დამატებით კვალიფიკაციასაც. მაგალითად, 342-ე მუხლით სამსახურებრივი გულგრილობა“, რომლის ხელყოფის ობიექტები სახელმწიფოა, ე.ი. ადგილი აქვს სახელმწიფოს წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულსაც, რომელიც გამოიხატება „სამოხელეო დანაშაულში“.

სუბიექტური მხარეა განზრახვა.

მიზანია ადამიანის ჯანმრთელობისთვის ან ზღვის ცოცხალი ორგანიზმებისთვის მავნე ნივთიერების, მასალის ან ნარჩენის ზღვაში ჩაყრა ჩამარხვისთვის.

მოტივი ერთის მხრივ, გამოიხატება ან ზღვის ცოცხალი ორგანიზმებისთვის მავნე ნივთიერების, მასალის ან ნარჩენის ზღვაში ჩაყრა ჩამარხვისთვის.

მოტივი ერთის მხრივ, გამოიხატება უახლესი პორტის ადმინისტრაციისთვის თანამდებობის პირის

მიერ მავნე ნივთიერების, სხვა ნარჩენის ან მასალის ზღვაში ჩაყრის შესახებ შეუტყობინებლობა იმ თანამდებობის პირის მიერ, რომელსაც ეს ევალება, ხოლო მეორე მხრივ იგივე თანამდებობის პირის მიერ ნარჩენების ჩაყრის ნებართვის მიმცემი ორგანიზაციისთვის ამის შესახებ შეუტყობინებლობა.

ამ ნორმაში ერთი ქმედება მართლწინააღმდეგობის გამომრიცხავი გარემოებაა, როდესაც ნარჩენების, მავნე ნივთიერების ან ასეთი ნარჩენის ზღვაში ჩაყრა გამოწვეული იყო უკიდურესი აუცილებლობით. მაშასადამე ასეთი თანამდებობის პირი პასუხს აგებს არა ჩაყრისთვის, და მის შედეგებზეც, არამედ ჩაყრის მზადების ან ჩაყრის შეუტყობინებლობისთვისაც. სწორედ, ასეთი ქმედება 294-ე მუხლთან ერთად შეიძლება კიდევ დაკვალიფიცირდეს 276-ე მუხლით „დანაშაულის შეუტყობინებლობა“ - ე.ი. შეუტყობინებლობა იმის მიერ, ვინც ნამდვილად იცის, რომ მზადდება მძიმე ან განსაკუთრებით მძიმე დანაშაული“. მაგრამ ყოველივე ეს გამოირიცხება ერთი მიზეზით: 294-ე მუხლის სანქცია ითვალისწინებს თავისუფლების აღკვეთას ერთ წლამდე ვადით. ეს კი მეტყველებს იმაზე, რომ იგი ნაკლებად მძიმე დანაშაულია, რაც გვაფიქრებინებს კანონმდებლის მიერ ამ დანაშაულზე სასჯელის მკვეთრად გამკაცრებაზე. უკიდურესი აუცილებლობის ანალოგიურად ადგილი აქვს სხვა უკიდურეს აუცილებლობასაც, მაგალითად, ზღვაში ნაგვის ჩაყრის მზადება ან ჩაყრა გამოწვეული ადამიანის ჯანმრთელობისთვის ზღვის ცოცხალი ორგანიზმისთვის

„აუცდენელი დაკარგვით“, რომელსაც შეუძლია დააზიანოს ან ხელი შეუშალოს ზღვის მართლზომიერ გამოყენებას.

ობიექტური მხარე გამოიხატება შემდეგ ასპექტში:

1. ზღვაში მანე ნივთიერებების ან ისეთი შენახვის ან ნარჩენების ჩაყრით;

2. იგივე მოქმედების ღია ზღვაში მომზადება;

3. იგივე ჩაყრის ან დამარხვის მომზადების შეუტყობინებლობა ანუ უმოქმედოება ჩადენილი იმ თანამდებობის პირის მიერ, უახლოესი პორტის ადმინისტრაციისთვის, რომელსაც ეს ევალებოდა;

4. იგივე ქმედება ჩაყრის ნებართვის მიმცემი ორგანიზაციისთვის შეუტყობინებლობა;

5. იგივე ქმედება გამოწვეული უკიდურესი აუცილებლობით. აღნიშნულ ნორმაში საერთოდ არანაირი საუბარი არ მიდის იმ თანამდებობის პირზე, რომელიც ზემოთ აღნიშნული ქმედებების ჩადენის პერიოდში იმყოფება გემზე, სხვა მცურავ საშუალებებზე, საჰაერო ხომალდზე, პლატფორმაზე ან ზღვაში ხელოვნურად აგებულ სხვა კონსტრუქციაზე. მაგალითად, ეს იქნება ჩვეულებრივი მგზავრის, სამუშაოების წარმოებისას დამკვირვებლის, კრუიზში ან სხვა დაეალებითა თუ მიზეზით მყოფის რანგში. სწორედ, ასეთი თანამდებობის პირის მიერ წინასწარი შეცნობით ამ დანაშაულის მზადების ან ჩადენის შესახებ, პასუხისმგებლობის დაკისრება უნდა მოხდეს, როგორც დანაშაულის დაფარვა (მუხ. 275)-დან „დანაშაულის შეუტყობინებლობა“ (მუხ. 376), მაგრამ

აღნიშნული გამორიცხავს ასეთი თანამდებობის პირის პასუხისმგებლობას პირველ რიგში იმით, რომ დანაშაულის ჩადენის შესახებ შეუტყობინებლობა ევალება მხოლოდ იმ თანამდებობის პირს, რომელსაც ეს ევალება, ხოლო მეორე რიგში 294-ე მუხლის სანქცია ამ დანაშაულს ნაკლებად მძიმე კატეგორიის დანაშაულს მიაკუთვნებს. ყოველივე ის კი არამართებულად მიმაჩნია ერთი ასეთი მარტივი დანაშაულის მაგალითზე. კანონი უმოქმედებებისთვის სჯის ექიმ-გინეკოლოგს (რომელსაც ორმაგი პასუხისმგებლობა აკისრია: ერთი, როგორც ექიმი – თანამდებობის პირი, და მეორე, როგორც ჰიპოკრატეს ფიცის დამრღვევი, რის გამოც ავადმყოფს ტოვებს განსაცდელში), რომელიც შვებულებით იმყოფება კრუიზში. ამ დროს რომელიმე ფესმძიმე ქალს მშობიარობა დაეწყო და დახმარება დასჭირდა. ექიმი-გინეკოლოგმა იცოდა ყოველივე, არ აღმოუჩინა დახმარება; რითაც დადგა სავალალო შედეგი. ექიმი მიეცემა სისხლის სამართლის პასუხისგებაში უმოქმედობით ჩადენილი დანაშაულის შედეგისთვის. მაშასადამე, თუ ასეთი პასუხისმგებლობა ეკისრება ასეთ პირს, რატომ არ შეიძლება იგივეს მიქცევა 294-ე მუხლში იმგვარ თანამდებობის პირზეც და ა.შ.

მუხლი 296. საქართველოს კონტინენტური შელფის, ტერიტორიული წყლების ან განსაკუთრებული ეკონომიკური ზონის კანონმდებლობის დარღვევა:

1. საქართველოს კონტინენტურ შეღწეზე, ტერიტორიულ წყლებში, ან მიმდებარე ზონაში ნაგებობის უკანონოდ აღმართვა მის გარშემო ან განსაკუთრებულ ეკონომიკურ ზონაში ხელოვნური კუნძულის, ნაგებობის ან მოწყობილობის ირგვლივ უსაფრთხოების ზონის უკანონოდ დაწესება უკანონოდ დაწესება, აგრეთვე მშენებლობის, რეკონსტრუქციის, ექსპლუატაციის, ნაგებობის დაცვის, ლიკვიდაციის ან კონსერვაციის, ანდა საზღვაო ნაოსნობის უსაფრთხოების წესის დარღვევა – ისჯება ჯარიმით ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ერთ წლამდე, თანამდებობის დაკავების ან საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით ვადით სამ წლამდე ან უამისოდ.

2. საქართველოს კონტინენტური შეღწის ან განსაკუთრებული ეკონომიკური ზონის სათანადო ნებართვის გარეშე გამოკვლევა, ან დაზვერვა ანდა მისი ბუნებრივი სიმდიდრის დამუშავება, - ისჯება ჯარიმით ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ორ წლამდე, თანამდებობის დაკავების ან საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით ვადით სამ წლამდე.

აღნიშნული ნორმის დასახლება პირდაპირ მიგვითითებს ამ დანაშაულის ჩადენას საქართველოს ტერიტორიებზე. კერძოდ, კონტინენტური შეღწე, ტერიტორიული წყლები და განსაკუთრებული ეკონომიკური ზონა. აღნიშნულ ტერიტორიებზე დანაშაულობების ჩადენა გაშომდინარეობს მათი კანონმდებლობის დარღვევის მიზეზით.

უშუალო ობიექტია ის საზოგადოებრივი ურთიერთობები, რომლებიც წარმოიშობიან საქართველოს კონტინენტური შეღვის, ტერიტორიის წყლების ან განსაკუთრებული ეკონომიკური ზონის უსაფრთხოების წესების დაცვაში და მისი ბუნებრივი სიმდიდრის დამუშავებაში. ფაქულტატური ობიექტებია საზღვაო ნაოსნობის უსაფრთხოების წესი.

სუბიექტია როგორც საერთო, ასევე სპეციალური ფიზიკური პირი, ე.ი. სახელმწიფო მოხელე. ეს იქნება: საქართველოს მოქალაქე, მოქალაქეობის არმქონე პირი, რომელიც მუდმივად ცხოვრობს საქართველოში და უცხო სახელმწიფოს მოქალაქე, აგენტი ან აგენტურა.

სუბიექტური მხარეა განზრახვა. ამ დანაშაულის სუბიექტი შეგნებულად და მიზანმიმართულად არღვევს საერთაშორისო სამართლით დადგენილ კანონმდებლობას, რათა მიაღწიოს თავის მიზანს გამოხატული ამ ნორმის ორივე ნაწილში.

ობიექტური მხარე გამოიხატება დისპოზიციებში აღწერილი მრავალ ქმედებაში. კერძოდ, პირველი ნაწილი მიგვითითებს სუბიექტის მიერ საერთოდ უკანონო ქმედებებზე, რომლებიც შეეხებიან:

ა.) საქართველოს კონტინენტურ შეღვზე, ტერიტორიულ წყლებში ან მიმდებარე ზონაში ნაგებობების უკანონოდ აღმართვას;

ბ.) მის გარშემო ან განსაკუთრებულ ეკონომიკურ ზონაში ხელოვნური კუნძულის, ნაგებობის ან მოწყობილობის უსაფრთხოების ზონის

რადიუსი ამ ობიექტებიდან 50 მეტრი მანძილითაა განსაზღვრული:

გ.) მშენებლობის, რეკონსტრუქციას, ექსპლუატაციას, ნაგებობის დაცვას, ლიკვიდაციას ან კონსერვაციას;

დ.) საზღვაო ნაოსნობის უსაფრთხოების წესის დარღვევას. მე-2 ნაწილის დისპოზიცია შეეხება საქართველოს კონტინენტური შელფის ან განსაკუთრებული ეკონომიკური ზონას სათანადო ნებართვის გარეშე;

ა.) გამოკვლევას, ბ.) დაზვერვას და გ.) ბუნებრივ სიმდიდრის დამუშავებას.

დანაშაული დამთავრებულად ითვლება დისპოზიციაში მოცემული რომელიმე ქმედების ჩადენის მომენტიდანვე.

მაკვალდიფიცირებელ ნიშნად ითვლება საქართველოს კონტინენტურ შელფზე, ტერიტორიულ წყლებში ან მის მიმდინარე ზონაში აგებული ნაგებობის ექსპლუატაცია და ბუნებრივი სიმდიდრის დამუშავება.

1. წყლის თვითნებური მიტაცება (საერთო წყალსარგებლობიდან წყლის ინდივიდუალურ და უკანონო მიტაცება სარწყავად, სასმელად და ა.შ.)

2. ჰიდროტექნიკურ სამუშაოთა თვითნებური წარმოება საერთო სარგებლობის ქსელზე (შესაბამისი ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოს წყალ-კანალის ნებართვის გარეშე წყლის საერთო სარგებლობის ქსელზე რაიმე სამუშაოთა თვითნებური წარმოება).

3. წყლის სარგებლობის წესის სხვა დარღვევა, რომელიც მნიშვნელოვან ზიანს იწვევს.

მნიშვნელოვანი ზიანი ამ დანაშაულის მაკვალიფიცირებელი ნიშანია, რომელიც შეიძლება გამოიკვეთოს ისეთ შედეგებში, როგორიცაა წყალდიდობა, დატბორვა, წყლის შედგომა, ნაპირების რღვევა, დამცველი ჯებირების და სხვა ნაგებობათა დანგრევა, მიწების დაჭაობება და დამლაშება, ნიადაგის ეროზია, ხრამების, მეწყერების, ღეარცოფებისა და სხვა მოვლენათა წარმოქმნა.

დანაშაული დამთავრებულია ამ ნორმის დისპოზიციაში აღწერილი რომელიმე ქმედების შედეგის დადგომის მომენტი.

ტყე გეოგრაფიული ლანდშაფტის მნიშვნელოვან ელემენტს წარმოადგენს. მას მრავალი სახის პროდუქტით და გარემო ფაქტორებზე მოქმედების უნარით საზოგადოებისთვის დიდი სარგებლობა მოაქვს. კულტურისა და ტექნიკის განვითარების თანამედროვე ეტაპზე სახალხო მეურნეობაში თითქმის არ არის ისეთი დარგი, სადაც დიდი თუ მცირე მასშტაბით ტყის პროდუქტებს არ იყენებდნენ.

ტყე არა მარტო მრავალი სახის პროდუქტით აკმაყოფილებს საზოგადოების მოთხოვნას, არამედ მას აქვს თვისება შეიცვალოს კლიმატის და ნიადაგის ელემენტები, რითაც მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ხალხის კეთილდღეობის გაუმჯობესების საქმეში. ტყის უადრესად დიდი მნიშვნელობა ენიჭება საკურორტო მეურნეობაში. იგი გავლენას ახდენს მიწისპირა ჰაერის გეოფიზიკურ შემადგენლობაზე, ცვლის ადგილობრივი ჰაერის ტემპერატურას, ტენიანობისა და ჰაერის მასების მოძრობას.

ელემენტების შეცვლით, კომატები დისკორფორტული მდგომარეობიდან გადადის კომფორტის ზონაში. გარდა ამისა, ტყე ფილტრაციას უკეთებს ჰაერს ასუფთავებს მას ტექნიკური შემადგენლობიდან, სპობს ზოგიერთ მავნე მიკრობსა და ბაქტერიას. წყლის დაშლით და მისი გადამუშავების შედეგად ტყე ცოცხალი სამყაროსთვის გამოათავისუფლებს აუცილებელ ჟანგბადს. ასიმილაციის პროცესში, წყლის ორთქლთან ერთად იგი სხვადასხვა სახის

ეთერზეთებს გამოყოფს, რის შედეგადაც ჰაერი სასიამოვნო სურნელის ხდება.

ბალნეოთერაპიის დარგში, ტყეს უდიდესი როლი ენიჭება. მეცნიერების მიერ დამტკიცებულია, რომ სამკურნალო წყლების დებეტზე იგი დიდ გავლენას ახდენს. ტყეს აგრეთვე ესთეტიკური მნიშვნელობაც აქვს. ამიტომ არის რომ სალანდშაფტო საპეიზაჟო ხელოვნებაში მწვანე ნარგაობას დიდი ყურადღება ექცევა და ფართოდ გამოიყენება.

ტყეებს ნიადაგის შექმნაში და დაცვაში უაღრესად დიდი მნიშვნელობა აქვს. მცენარეულობა ნიადაგის წარმოქმნის პროცესს აჩქარებს და მისი ტიპების წარმოქმნაში მნიშვნელოვან როლს ასრულებს.

მცენარეული საფარი, განსაკუთებით მთაგორიანი რელიეფის პირობებში, არა თუ არსებული ნიადაგებს იცავს ჩარეცხვისგან, არამედ სისტემატურად აუმჯობესებს მის შემადგენლობას და სტრუქტურას. ტყით დაუფარავ ფართობებზე ნიადაგი ნაკლებად ფორიანია, ნალექის წყალი ჩაჟონვას ვერ ასწრებს, მიწის ზედაპირზე მიედინება, ჩადენისას მიწას შლის და მოგლეჯილი ნაწილაკები მდინარეებსა და ზღვებში მიაქვს, რის შედეგადაც მთაგორიან ადგილებში განსაკუთრებული ინტენსივობით წარმოებს ნიადაგის ეროზიული პროცესები. აღსანიშნავია, რომ საქართველოს მთელი ტერიტორიის დაახლოებით 30% ეროზიულ პროცესებს განიცდის, მცენარეულობა და კერძოდ კი ტყე, არა თუ ზღუდავს, არამედ ეროზიულ პროცესებს მთლიანად გამო-

თიშავს. ტყე არეგულირებს რა ატმოსფერულ ნალექებს, წყლების ზედაპირულ დინებას, ქარს ძალას და სისწრაფეს უცვლელის ამით ის ნიადაგს იცავს ეროზიული პროცესებისგან. ტყის გაჩეხვა-განადგურებას თან სდევს წყალდიდობა, მეწყერი, ნიადაგის ჩამორეცხვა, ქარიშხალი და სხვა საზიანო მოვლენები.

სასოფლო-სამეურნეო კულტურების უხვი მოსავლის მიღებისთვის ტყის დაცვით ზოლებს მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს. პრაქტიკით დადასტურებულია, რომ ტყის მასივები, კერძოდ კი დაცვითი ზოლები, დადებით ზემოქმედებას ახდენენ გარემო ფაქტორების ელემენტებზე, ჰაერის მასების მოძრაობაზე, ჰაერისა და ნიადაგის ტენიანობაზე, ნალექებზე და ა.შ.

საქართველოს დაცვითი ტყის ზოლები, კლიმატის და ნიადაგის ელემენტებზე ზემოქმედებით, მნიშვნელოვნად ადიდებს სასოფლო-სამეურნეო კულტურების მოსავალს.

ტყე იძლევა მაღალხარისხოვან სასურსათო პროდუქტებს და მესაქონლეობისთვის საკვების მიმცემ ბაზას წარმოადგენს.

ტყეში გავრცელებული სასურსათო პროდუქტებიდან განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ველური ხილ-კენკროვანების: წიფლის, მუხის, წაბლის, ასკილის, ნიგეზის ხის, თხილის, მოცვის, პანტის, მაყალოს, შინდის, თუთის, უოლოს, მაყვლის და სხვა მცენარეთა ნაყოფი, რომელიც უშუალო ან სათანადო გადამუშავების შემდეგ პირუტყვის საკვებად იხმარება.

დიდია ტყის მნიშვნელობა მეაბრეშუმეობისა და მეფუტკრეობის განვითარების საქმეში. ზოგერთ ტყეში გავრცელებულ თუთის ფოთოლს დიდი გამოყენება აქვს აბრეშუმის ჭიის გამოსაკვებად. მეფუტკრეობის განვითარებისთვის დიდია ტყის მნიშვნელობა. ტყე ფუტკრის ძირითად საკვებ ბაზას წარმოადგენს.

ტყე ძირითადი სამონადირეო ბაზაა. აქ უამრავი გარეული ცხოველი და ფრინველია გავრცელებული, ხოლო მრავალი მათგანი გეობოტანიკური ოლქების სპეციფიკურობით არის წარმოშობილი, რის გამოც სხვაგან არ მოიპოვება და მსოფლიო ფაუნის ბუნებრივ ძეგლებს წარმოადგენს. ტყეებში მობინადრე და გავრცელებულ გარეულ ცხოველებსა და ფრინველებს დიდი სამეურნეო გამოყენება აქვთ. დიდ. სიმდიდრეს წარმოადგენს მათი ხორცი, ტყავი, ბეწვი და სხვა.

დიდია ტყის როლი მერქნით სარგებლობაში. ორგანულ ნივთიერებათა შორის მერქანი, მისთვის დამახასიათებელი ფიზიკური მექანიკური და ქიმიური თვისებებით, გადამუშავების ადგილით, საუკეთესო ნედლეულია მრეწველობის მთელი რიგი დარგებისთვის, მაღალხარისხიანი მასალაა მშენებლობისთვის.

მერქანი გამოიყენება ქაღალდის, ცელულოზის წარმოებაში, ჰიდროლიზური, ქიმიური, საფეიქრო, ქვანახშირის, სამთომადნო, მანქანათმშენებლობის საქმეში, საავეჯო და საფანერო მრეწველობაში.

ნატურალურ მასალაზე მოთხოვნის ზრდამ ბევრ განვითარებად ქვეყანას დიდი ზარალი მიაყუ-

ნა. ეკვატორულ ქვეყნებს დიდი ხანია მეწყრული საშიშროების გამო გრანდიოზული პრობლემები დაატყდა თავს. მოკლე პერიოდზე გათვლილმა ეკონომიკურმა შემოსავალმა ფილიპინებს შესძინა შემოსავალი. ამას მოჰყვა ის, რომ ტყე განადგურდა და მცოცავი მიწის გამო ბევრი დასახლებული პუნქტი გაქრა. ერთბაშად მიღებულმა მოგებამ პერსპექტივა ვერ დაანახა ფილიპინელებს. იგივე მდგომარეობაში ვარდება ახლა საქართველოც, მომხიბლავი ფასების გამო საქართველო ყიდის იმ რესურსს, რომელიც ეკოლოგიური სისტემის საფუძველია.

საქართველოს ტყეების აბსოლუტური უმრავლესობა რეკრეაციული დანიშნულებისაა, მაგრამ სწრაფად მოხდა მათი სასაქონლო თვალსაზრისით „გადამუშავება“. ჩინური, იტალიური და ქართული კომპანიები ერთმანეთს ეჯიბრებიან ქართული ტყის სამეწარმეო მოხმარებაში. ძვირფას მერქნიანი მცენარეების ტყეების ფართობები ყოველწლიურად ასეულის პექტრობით მცირდება. რბილმერქნიანი წიწვოვნები სამხრეთ საქართველოს გარდა სვანეთსა და აღმოსავლეთ საქართველოს ჩრდილოეთში გეგმაზომიერების გარეშე იჩეხება. რაც შეეხება მაგარმერქნიან ჯიშებს (მუხა, წიფელი, წაბლი) ისინი კომერციული თვალსაზრისით მეტ მოგებას იძლევა და ამიტომ მათზე „ნადირეობა“ უფრო მეტად მოგებულიანია.

მკვიდრი მოსახლეობის შემოსავალი ბოლო ათწლეულებში ტყის უკანონო, პრიმიტიული რეწვა იყო, მაგრამ ადგილობრივების ხელით ბრაკონიერო-

ბის მასშტაბი იმდენად უმნიშვნელოა იმ დიდ კომპანიების საქმიანობასთან შედარებით, როგორც ზღვაში წვეთი. ეს ძირითადად იმით არის განპირობებული, რომ კომპანიებს აქვთ ტექნიკა, რომელიც სწრაფად მოიპოვებს და გადაამუშავებს მერქნის დიდ მოცულობას. როცა ტყის საწარმოო დანიშნულებით გამოიყოფა ხდება აუცილებლად მხედველობაში იღებენ ტყის ჯიშობრივ შემადგენლობას, ასაკსა და ჯანმრთელობის მდგომარეობას. წითელ წიგნებში შეტანილი წაბლი და მუხა მხოლოდ დაავადების შემთხვევაში იჭრება, თუმცა ხანდაზმული გამოკაფვაც დასაშვებია. წიფელი მაქსიმალურ მექანმწიფობას დაახლოებით 150 წლამდე აღწევს და მისი ამ ასაკში მოჭრა საჭიროა, რადგან მისი ფიტომასის მატება აღარ ხდება.

ტყე ქვეყნის მშენიერებაა, იგი სიცოცხლის უმძლავრესი გამოხატულებაა, ხოლო სიცოცხლე თავისი ფორმებით ყველაზე თვალსაჩინო ნათელი სფეროა.

ტყეს ჩვენს ბუნებრივ სიმდიდრეთა შორის ერთ-ერთი წამყვანი ადგილი უჭირავს. იგი მუდამ დიდ როლს ასრულებდა ქართველი კაცის ცხოვრებაში, ყოველთვის მფარველობდა მას. საქართველოს ტყეები ზრდა-განვითარების, გარემო პირობებისა და გეოგრაფიული განლაგების დიდი ნაირგვარობით გამოირჩევიან. ისინი უნიკალურ, იშვიათი სილამაზის, ურთიერთშეხამებულ, ამასთან მრავალფეროვან ბიოცენოზს ქმნიან. ამ მრავალფეროვნების მთავარი

მიზეზი ქვეყნის ბუნებრივად ჩამოყალიბებული ზედაპირის ფორმა – რელიეფია.

საყურადღებოა, რომ ქვეყნის ტყეების 98% მთის ტყეებია, რომელთაც ძალიან დიდი ზეგავს, ეროზია და მეწყერ საწინააღმდეგო, ნიადაგდაცვითი, ქარის, სინათლის, წყლისა და სიბოროს მარეგულირებელი ფუნქციები გააჩნიათ. ისინი გამოირჩევიან ფლორისა და ფაუნის მდიდარი სახეობრივი შემადგენლობით და მოითხოვენ სხვადასხვა ხასიათის დაცვას.

საქართველო ტყიანი ქვეყანაა, მისი ტერიტორიის თითქმის 40% ტყითაა დაფარული; ტყიანობის მაჩვენებლით ჩვენ ჩამოგვრჩებიან ისეთი ქვეყნები, როგორიცაა: ავსტრია (38%), გერმანია (30%), საფრანგეთი (21%), უკრაინა (12%), იტალია (19%), რუმინეთი (27%), პოლონეთი (24%), სომხეთი (9%), აზერბაიჯანი (12%), ლათინური ამერიკის ქვეყნები მთლიანად (34%), აზიის ქვეყნები (16%), ევროპის ქვეყნები (31%).

საქართველოს ტყეები გეოგრაფიულად არათანაბრადაა განლაგებული. ტყით მდიდარ რეგიონებთან (აფხაზეთის, აჭარის, სვანეთის, რაჭის, ბორჯომის, ბაღდადის, საჩხერის, ახმეტის და სხვა რაიონები) ერთად მოგვეპოვება ტყემცირე და თითქმის უტყეო რაიონებიც.

საქართველოს დასავლეთი ნაწილი უფრო ტყიანია (50,9%), ვიდრე აღმოსავლეთი - 30%). ამის უმთავრესი მიზეზი ნიადაგობრივი კლიმატური პირობების მნიშვნელოვანი განსხვავებაა.

საქართველოში საკურორტო ტყეები ნადგურდება. სპეციალისტების განცხადებით 2010 წელს

მთავრობამ ტყის ჭრა 0,4 სიხშირემდე დაუშვა და ფაქტობრივად ტყის მასივები განადგურებისთვის გაწირა.

ტყის სარგებლობის წესის შესახებ საქართველოს მთავრობის 2010 წლის 20 აგვისტოს დადგენილებით ტყის ჭრა დაშვებულია 0,4 სიხშირემდე. 2 წელიწადში შედეგი უკვე სახეზეა, ბორჯომ-ხარაგულის ტყე პარკში ხეები მასობრივად იჩეხება.

ტყის ჩეხვამ უკვე ვანდალიზმის სახე მიიღო. თუ გვინდა, რომ საქართველოს უნიკალური კურორტებში შევინარჩუნოთ მიდგომა უნდა შეიცვალოს.

ამჯერად, ტყეების ჭრის პროცესს ენერგეტიკის სამინისტროს კურიერებს, თუმცა ახალი მთავრობა უკვე მუშაობს დოკუმენტზე, რომლის მიხედვითაც გარემოს დაცვის სამინისტროს საკუთარ ფუნქციას დაიბრუნებს და ტყეებს თვითონ მიხედავს.

ტყის გაჩეხვის მასშტაბები კიდევ უფრო გაიზრდება, ვინაიდან მას შემდეგ რაც ბუნებრივი რესურსების ფუნქცია ენერგეტიკის სამინისტრომ პირველი გააკეთა ის, რომ ტყის კოდექსში ცვლილებების შეტანა და ტყეების ნახევარი საუკუნით გასხვისება მოითხოვა. სულ ოფიციალური მონაცემებით უკანასკნელი სამი წლის განმავლობაში სტიქიამ 2 ათას 500 ჰექტარი ტყის ფართობი შეიწირა. სპეციალისტების განცხადებით, ტყეების ასეთი მასშტაბური დაწვის ერთ-ერთი მიზეზი არის ის, რომ საქართველოში არ არსებობს ხანძრის პრევენცია.

ხანძრის პრევენციას სპეციალური ტექნიკა და კვალიფიციური კადრები სჭირდება.

ვეროპული კანონმდებლობით და პრაქტიკით, ტყეების 61.6%-ის სამეურნეო დანიშნულებით ათვისება აკრძალულია, ჩვენი კანონმდებლობით კი, ეს ციფრი მხოლოდ 30.9%-ს შეადგენს.

უნდა გაუფრთხილდეთ ყოველივე ცოცხალს, თუ ეს აუცილებლობით არ არის გამოწვეული, ტყეში ხე არ უნდა მოიჭრას, ფრინველ-ნადირი არ უნდა მოიკლას. მდინარეში ქარხნის გადამუშავებული წყალი არ უნდა ჩაიშვას, რომ ბუნების ეს განუმეორებელი მადლი მტკნარი წყალი, ურომლისოდ ადამიანს სიცოცხლე არ ძალუძს, არ მოიწამლოს. 1989 წელს აფხაზეთში საომარი მოქმედებები არ იყო დაწყებული. მე წავედი სოხუმიდან გულრიფშში და ჩემმა ნაცნობმა გამომიტანა 8 ცალი ნერგი ღურჯი ეკალიპტის, ეკალიპტი მწვანე ფერისაა, ხოლო ღურჯი ეკალიპტი იშვიათობაა და ხარობს მხოლოდ სოხუმის დენდროლოგიურ ბაღში. სოხუმში ისინი დავრგე ჩემი ბინის ახლოს მშვიდობის პროსპექტზე. გასული იყო 3 დღე და ეს ნერგები ყველა გადატეხილი იყო. ადამიანის ბოროტი ხელი მასაც მისწვდა.

ტყის უთავბოლო ჩეხვა მდელის მოუფლელობა ბუნების ჰარმონიის დარღვევას იწვევს. შრება წყაროები, ხრიოკდება ფერდობი, მძლავრობენ ღვარცოფები ჰაერს აკლდება ჟანგბადი უარესდება. ჰავა, ყველაფერი, რაც ჩვენს ირგვლივ არის, ძვირფასია არა მარტო იმიტომ, რომ ღამაზია, არამედ იმი-

ტომ, რომ მასზეა დამოკიდებული ადამიანების, მთელი კაცობრიობის ბედი.

საქართველოს ეკონომიკის განვითარებაში და მოსახლეობის ცხოვრებაში ტყის განსაკუთრებით დიდი მნიშვნელობა განსაზღვრავს მისი დაცვის აუცილებლობას. ტყის დაცვა სახელმწიფოებრივი ამოცანაა და იგი ხორციელდება ღონისძიებათა სისტემით, რომელიც მოიცავს ბილოგიურ, სატყეო-სამეურნეო ქიმიურ და სამართლებრივ ასპექტს.

ტყის კანომდებლობის ძირითადი არსი უმთავრესად ტყით, როგორც ბუნების უმნიშვნელოვანესი თვითგანახლებადი კომპონენტით, განუწყვეტელი სარგებლობის დაკანონების იურიდიულ დასაბუთებაში მდგომარეობს.

რა კარგად აღწერს ნ. კეცხოველი წიგნში „მკერდში დაჭრილი ბუნება“.

ტყე სილამაზეა, ჯავარია და ხალისი ჩეენი ბუნებისა.

ტყიან ქვეყანაში ტყით ნორმალურად შეხამებული ქვეყნის შვილი უფრო ხალისიანია, პირდაპირ, ვიდრე უტყეო ქვეყნისა. კრიმანჭული კოპწია ტყით შემოსილ გორაკებიან გურიაში უნდა წარმოშობილიყო, მელოდიური „ჩქიმი არაბა“ - კოლხეთის ვრცელ დაბლობზე. ურმული ქართლის ვაკის მთვარიანი ღამეების პირმშო, შვილია. ჩაკრულო კი კახეთის ვრცელი ვაკისა. დიადი ლილე უეჭველად თეთნულდისა და უშბას კალთებზე უნდა დაბადებულიყო.

ვაჟა ბრჭანებდა:
ბუნება მბრძანებელია!
იგივ მონაა თავისა,
„ზოგჯერ სიკეთეს იხვეჭავს
ზოგჯერ მქნელია ავისა;
ერთფერად მტვირთველი არის
საქმის თეთრის და შავისა;
საცა პირიმზეს ახარებს,
იქვე მთხრელია ზეავისა“.

ჩვენი სასიქადულო მწერალი ნოდარ დუმბაძე წერდა რომ საზოგადოებას მეტყველებზე მეშინური წარმოდგენა აქვს, ზოგჯერ შეურაცხყოფელიც. ეს სიტყვები დაიწერა იმ ეპოქაში, როდესაც ტყეს და მეტყვევს ჯერ კიდევ აფასებდნენ და ტყის მეურნეობის საქმიანობასაც მძლავრად აფინანსებდნენ. დღეს კი ყველაფერი უკუღმა შემოტრიალდა: სატყეო მეურნეობები გააუქმეს, ტყის მართვის საქმიანობა ნულამდე დაიყვანეს და მეტყვევ-სპეციალისტები, თითქმის მასიურად დაითხოვეს სამსახურიდან.

ტყე თვითგანახლებადი რესურსია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ დაცულია კანონით გათვალისწინებული ჭრის წესები და არ ხდება აღმონაცენ-მოზარდის დაზიანება სხვადასხვა ფაქტორებით.

ტყის გაჩანაგებაში მოსახლეობის მონაწილეობა განაპირობებს იმ ტოტის მოჭრას, რომელზედაც თავად სხედან. ტყისმცველის ინსტიტუტის მოშლით და დასაცავი ფართობის გაზრდით ნაკლებად ეფექტური გახდა ტყის დაცვის პროფილაქტიკა და დამრღვევის გამოვლენა. უკანონო ჭრის დროულად

ადკვეთა უშუალოდ ტყეშივე უნდა ხდებოდეს, ვინაიდან მაკონტროლებელი ორგანოების მიერ უკვე საავტომობილო გზაზე, ან მოხმარების პუნქტში მერქნის დაკავება, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევებზე ოქმის შედგენა და მისჯილი თანხის ამოღება ვერ ანაზღაურებს გარემოსადმი რეალურად მიყენებულ ეკოლოგიურ ზიანს.

საქართველოში ყოველთვის იყვნენ და ახლაც იქნებიან ერთეული, ქართული ტყის ბედით დაინტერესებული, მაღალი ეროვნული თვითშეგნების მქონე მამულიშვილები, ტყეებზე ზრუნვა ერის ღირსების საქმედ რომ მიაჩნიათ.

ტყის სამართლებრივი ღაცვის ცნება და შინაარსი

ტყის სამართლებრივი დაცვა მდგომარეობს სახელმწიფოს მიერ ისეთი სამართლებრივი ნორმების დადგენასა და ეფექტურად გამოყენებაში, რომლებიც განსაზღვრავენ დაცვის ობიექტებს და მათ კლასიფიკაციას, ტყის გამოყენების წესს, ტყითმოსარგებლეების უფლებებს და ვალდებულებებს, მათ პასუხისმგებლობას ტყის წესების დარღვევებზე და კონტროლს ტყის გამოყენებაზე.

სატყეო კანონმდებლობის ამოცანები გამოიხატება იმით, რომ უზრუნველყოს ტყის და, მათ შორის, ტყის დაცვის ურთიერთობები ტყის რაციონალურად გამოყენების და დაცვის, ტყის რესურსების კელავწარმოების და პროდუქტიულობის ამაღლების, მერქნით და ტყის სხვა პროდუქტით სახალხო მეურნეობის და მოსახლეობის მოთხოვნილებების დაკმაყოფილების მიზნით.

ტყის დაცვის სამართლებრივი აქტები მოიცავენ მთელ რიგ ნორმებს, საერთო მნიშვნელობა აქვს ისეთ ნორმებს, რომლებიც ასახავენ სატყეო მეურნეობის გაძღოლას მიზნებს და პრინციპებს.

ზოგიერთი ნორმები ითვალისწინებენ ტყის დაცვისა და სარგებლობის წესების დარღვევებისთვის სამოქალაქო-სამართლებრივ, ადმინისტრაციულ-სამართლებრივ და სისხლის-სამართლებრივ სანქციებს. ამის გარდა არსებობენ ნორმები, რომლებიც არეგულირებენ სატყეო მეურნეობის ორგა-

ნოების მუშაობას ტყის წესების დარღვევისთვის პასუხისმგებლობაში პირის მიცემას.

ტყის შენარჩუნების მიზნით კანონმდებლობა ითვალისწინებს ამკრძალავ, სამართალმარეგულირებელ, მავალეებელ და გამაფრთხილებელ ღონისძიებებს.

ტყის წესების დარღვევის სუბიექტად შეიძლება იყვნენ საწარმოები, ორგანიზაციები, მათი თანამდებობრივი პირები, ცალკეული მოქალაქეები.

ტყის წესების დარღვევების ობიექტებია ტყე, როგორც ბუნებრივი ეკოლოგიური კომპლექსი და სატყეო მეურნეობა როგორც ტყის სიმდიდრეების დაცვის და რაციონალურად გამოყენების ღონისძიებათა სისტემა. ძირითადი ნორმატიული აქტები, რომლითაც რეგულირდება სარეჟიმო ურთიერთობები ტყის ფონდისა და მისი მიწების გამოყენების ხაზით, მოცემულია საქართველოს ტყის კოდექსში.

სახელმწიფო ტყის ფონდი შედგება სახელმწიფო ტყისა და სახელმწიფო ტყის ფონდის მიწებისგან. სახელმწიფო ტყის ფონდის მიწები დაყოფილია შემდეგ კატეგორიად:

- სატყეო მიწები, რომლებიც მოიცავს ვარჯშეუკვრელ კულტურებსა და სანერგეებს, აგრეთვე ნაკაფებს, ნახანძრალებს, დაღუპულ კორომებს, 01 ჰა და მეტი ფართობის მქონე ველობებს, მინდვრებს და სატყეო-სამეურნეო დანიშნულების ეზოებს. საქართველოს ტყის ფონდის მიწებს უკავია 2836,3 ათასი ჰა ფართობი.

- სხვა არასატყუო ანუ სპეციალური დანიშნულების მიწები, რომლებიც მოიცავს მკერდისაფარიან გზებსა და სხვადასხვა დანიშნულების ზოლებს, ელექტრო და კავშირგაბმულობის სადენებს, ტბორებს, ნავთობსადენებს, გაზსადენებს და სხვა სახის დანიშნულების ეზოებს;

- გამოუყენებელი მიწები, რომლებიც მოიცავს სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე არსებულ ჭაობებს, ქვიშებს, მყინვარებს და სხვა.

საქართველოს ტყის კოდექსი არეგულირებს სახელმწიფო ტყის ფონდისა და მისი რესურსების მოვლასთან, აღდგენასთან და გამოყენებასთან დაკავშირებულ სამართლებრივ ურთიერთობებს.

საქართველოს ტყის ფონდის მესაკუთრე შეიძლება იყოს სახელმწიფო, საქართველოს საპატრიარქო, აგრეთვე ფიზიკური და კერძო სამართლის იურიდიული პირი.

სახელმწიფო ტყის ფონდის დაცულ ტერიტორიებს და მათ რესურსებს მართავს საქართველოს დაცული ტერიტორიების, ნაკრძალებისა და სამონადირეო მეურნეობის სახელმწიფო დეპარტამენტი საქართველოს; ტყის კოდექსისა და სხვა ნორმატიული აქტების შესაბამისად.

- ადგილობრივი ტყის ფონდის, რომლის კანონმდებლობით მინიჭებული უფლებამოსილების ფარგლებში და ტყის კოდექსით დადგენილი მაჩვენებლების დაცვით, შესაბამისი სამსახურის მეშვეობით მართავენ ადგილობრივი თვითმმართველობის და მმართველობის ორგანოები.

- ტყის ფონდის გამოყენების დაგეგმვა ხორციელდება სარესურსო პოტენციალის გამოყენების დაგეგმვით, მთელი ეროვნული მეურნეობის საერთო ჩარჩოებში. დაგეგმვა შეიძლება იყოს პერსპექტიული და ოპერატიული (მიმდინარე). პერსპექტიული გამოყენება იგეგმება მთელი ქვეყნის ან ცალკეული რაიონების ტერიტორიაზე, ოპერატიული-ტყეუთმომწოდების პროექტების სახით, ასევე ტყის გაჩეხვის ყოველწლიური სიდიდის დადგენით.

მუხლი 303. ხე-ბუჩქნარის უკანონოდ გაჩეხვა

1. ხე-ბუჩქნარის უკანონოდ გაჩეხვა, რამაც გამოიწვია მნიშვნელოვანი ზიანი, - ისჯება ჯარიმით ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ერთ წლამდე ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამ წლამდე.

2. იგივე ქმედება, ჩადენილი არაერთგზის, ისჯება ჯარიმით ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ორ წლამდე ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით ოთხ წლამდე.

ამ დანაშაულის უშუალო ობიექტია ხე-ბუჩქნარის დაცვა და რაციონალურად გამოყენების წესები.

სუბიექტი საერთოა, ე.ი. ფიზიკური და შერაცხადი პირი მიღწეული 14 წლის ასაკს.

სუბიექტური მხარეა განზრახვა.

ობიექტური მხარე. პირველი ნაწილით ხე-ბუჩქნარის უკანონოდ გაჩეხვაა, რომელიც მნიშვნელოვან ზიანს იწვევს. მეორე ნაწილით კი, ხე-ბუჩქნარის უკანონოდ გაჩეხვა ჩადენილი არაერთგზის.

ამავდროულად არაერთგზისობა ამ დანაშაულის
მაკვალიფიცირებელ ნიშანსაც წარმოადგენს.

დანაშაულის საგანია ნებისმიერი ხის და ბუჩ-
ქის ნაირსახეობა, რომლის უკანონო გაჩეხვაც სა-
ფრთხეს უქმნის ბუნებასა და გარემოს. ხე-ბუჩქნარ-
ის უკანონო გაჩეხვად ითვლება ისეთი ქმედებაც,
როდესაც ოფიციალურად გაცემული თანხმობა-ორ-
დერით გაიჩეხება სხვა ხე-ბუჩქიც სხვა რაოდენო-
ბით, ხარისხით და ა.შ.

ხე-ბუჩქნარის უკანონოდ გაჩეხვა ითვლება
დამთავრებულ დანაშაულად ხის ან ბუჩქის მოჭრის,
ფესვიანად ამოგდების ან სხვა ხერხით გაჩეხვის
მომენტიდან.

მუხლი 304. ტყის ან ნარგავის დაზიანება ან
განადგურება

1. ტყის ან ნარგავის დაზიანება ან განად-
გურება ცეცხლთან ან მომეტებული საფრთხის
წყაროსთან გაუფრთხილებლობითი მოპყრობით, ანდა
მისი დაბინძურება მავნე ნივთიერებით, - ისჯება
ჯარიმით ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ორ
წლამდე ანდა თავისუფლების აღკვეთით იმავე ვა-
დით

2. ტყის ან ნარგავის დაზიანება ან განად-
გურება ცეცხლის წაკიდებით, აფეთქებით ან სხვა
საყოველთაოდ საშიში საშუალებით, - ისჯება თავისუ-
ფლების აღკვეთით ვადით ოთხიდან რვა წლამდე.

დანაშაულის უშუალო ობიექტია ტყე და ტყის
მასივების დაცვის წესები.

სუბიექტი საერთოა ე.ი. ფიზიკური და შერაცხადი პირი მიღწეული 14 წლის ასაკს.

სუბიექტური მხარის პირველი ნაწილით ბრალის ორმაგი ანუ შერეული ფორმაა. ე.ი. განზრახვა ქმედების მიმართ და გაუფრთხილებლობა შედეგის მიმართ, ხოლო მეორე ნაწილით განზრახვაა.

ობიექტური მხარე პირველი ნაწილით მიგვითითებს: ა) ტყის ან ნარგავის დაზიანებაზე ან განადგურებაზე ცეცხლთან ან მომეტებული საფრთხის წყაროსთან გაუფრთხილებლობით მოპყრობაზე; და ბ.) მის დაბინძურებაზე მავნე ნივთიერებით და მავნე ნივთიერებით – მავნე ნივთიერებით დაბინძურება კი პირდაპირ არ მიუთითებს. ტყის ან ნარგავის უშუალო დაზიანებაზე ან განადგურებაზე.

მეორე ნაწილი კი მიგვითითებს ტყის ან ნარგავის დაზიანებაზე ან განადგურებაზე ცეცხლის წაკიდებაზე, აფეთქებაზე ან სხვა საყოველთაო საშიშ საშუალებებზე

დანაშაული დამთავრებულია დისპოზიციაში მოცემული რომელიმე ქმედების ჩადენის ფაქტის მომენტიდან.

წიადის და წიადისეულის სამართლებრივი დაცვის ტენა და შინაარსი

წიადს მიეკუთვნება მდინარეების, ტბების, წყალსაცავების ზღვისა და ნიადაგის ფენის ქვეშ განლაგებული დედამიწის ქერქის ის ნაწილი, რომელიც ხელმისაწვდომია შესწავლისა და გამოყენებისათვის თანამედროვე ტექნიკური საშუალებებით, ხოლო წიადისეული წარმოადგენს წიადში არსებული სასარგებლო ბუნებრივ წარმონაქმნებს, წიადისეული იყოფა 2 ჯგუფად: ნაკლებად გავრცელებულ და ფართოდ გავრცელებული წიადისეული. ნაკლებად გავრცელებულ წიადისეულს განეკუთვნება კეთილშობილი, ფერადი, შავი და იშვიათი ლითონები. ასევე ნავთობი, გაზი, ქვანახშირი, დარიშხანი, ბარიტი და სხვა. ფართოდ გავრცელებულ წიადისეულს წარმოადგენს ქვიშა, თიხები, კირი და სხვა.

წიადისეული დღეს დიდ როლს ასრულებს საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. წიადისა და წიადისეულის დაცვა შეიძლება განხორციელდეს არა მხოლოდ სამართლებრივი თვალსაზრისით, არამედ გამოყენების ზედამხედველობით, სამუშაოთა უსაფრთხო წარმოების, მათი სახელმწიფო აღრიცხვის, ინფორმაციის მოპოვების, გადასახასების გადახდის და სხვა თვალსაზრისით.

წიადისა და წიადისეულის სამართლებრივი დაცვა გულისხმობს ყველა იმ კანონისა და კანონქვემდებარე აქტების დაცვას, რომლებიც განსაზღვრავენ წიადით სარგებლობისა და გამოყენებ-

ის წესებს, ხოლო სამართალდამრღვევების მიმართ იურიდიული პასუხისმგებლობის გამოყენებას.

სამართლებრივი დაცვის ზოგადი საფუძვლები იმით გამოიხატება, რომ უზრუნველყოფილი უნდა იქნეს წიაღისეულთა სარგებლობის წესების შესრულება და მისი თვითნებური გამოყენების აღკვეთა. კანონმდებლობამ ხელი უნდა შეუწყოს წიაღისა და წიაღისეულის სრულ და კომპლექსურ შესწავლას, წიაღის დაცვისა და მის რესურსების რაციონალური კომპლექსური გამოყენების უზრუნველყოფას. კანონმდებლობამ უნდა განსაზღვროს წიაღის წინასწარი შესწავლა წიაღისეულის სარწმუნო მარაგების შეფასების და წიაღის იმ უბნების მახასიათებლების დადგენისათვის, რომლებიც გაიცემა წიაღისეულის მოპოვებისგან განსხვავებული მიზნებით სარგებლობისთვის, ასევე განსხვავებული მიზნებისთვის გაცემული უბნების სახელმწიფო ექსპერტიზა და სახელმწიფო აღრიცხვა. და ა.შ.

წიაღისა და წიაღისეულის დაცვის წესების დარღვევისთვის გათვალისწინებულია როგორც სისხლის სამართლის, ისე ადმინისტრაციული და დისციპლინური პასუხისმგებლობა.

ადმინისტრაციული კანონმდებლობა უფრო დაწერილებით არეგულირებს პასუხისმგებლობას წიაღისა და წიაღისეულის გამოყენებისა და სარგებლობის წესების დარღვევისთვის.

წიაღის საკუთრების უფლების დარღვევა შეიძლება გამოიხატოს სხვადასხვა ფორმით, კერძოდ დარღვევა წარმოადგენს უნებართვოდ წიაღით სარგე-

ბლობა, ისეთი გარიგებების დადება, რომლითაც წიაღი შეიძლება გადავიდეს კერძო მოქალაქის, ორგანიზაციის თუ უცხო ინვესტორის საკუთრებაში, ანდა სახელმწიფოს ინტერესების საწინააღმდეგოდ იქნეს იგი გამოყენებული. ყველა ასეთი შემთხვევა ითვალისწინებს ბრალეული მხარის ადმინისტრაციულ პასუხისმგებლობას.

წიაღის დაცვას დიდი მნიშვნელობა აქვს ქვეყნის სიმდიდრის შენარჩუნებისა და ცხოვრების პირობების უზრუნველყოფისთვის. ამიტომ ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსი საკმაოდ დეტალურად განსაზღვრავს წიაღის დაცვის პირობებს. კოდექსის აღნიშნული 56-ე მუხლის პირველ ნაწილში ჩამოთვლილია ისეთი დარღვევები, როგორიცაა: სასარგებლო წიაღისეულის განლაგების ფართობების თვითნებურად განაშენიანება, წიაღის დაცვის წესებისა და წიაღის სარგებლობასთან დაკავშირებულ სამუშაოთა მავნე გავლენისგან გარემოს, შენობებისა და ნაგებობების დაცვის მოთხოვნათა შეუსრულებლობა, მიწისქვეშა წყლების დაკვირვების სარეჟიმო ჭაბურღილების, აგრეთვე მარკშეიდერული და გეოლოგიური ნიშნების მოსპობა ან დაზიანება. ეს დარღვევები უშუალოდ ხელყოფენ წიაღის და წიაღისეულის სწორ გამოყენებას, მათ დანიშნულებისამებრ სარგებლობას.

ყველასთვის ცნობილია, თუ რა დიდი მნიშვნელობა აქვს ოქროს ქვეყნის ძლიერებისთვის, მისი სავალუტო ფონდის განმტკიცებისთვის. საქართველოში ოქროს უძველესი დროიდან მოიპოვებდნენ. ამ

თემაზე მრავალი ლეგენდაც კი შექმნილა, თუნდაც ოქროს საწმისის სახით. დღესაც ოქროს თავისი მნიშვნელობა არ დაუკარგავს. ამიტომ სახელმწიფო ზრუნავს ოქროს საბადოებზე, როგორც საკუთარ უმნიშვნელოვანეს წიაღისეულზე.

მუხლი 298. წიაღისეულის გამოყენების ან დაცვის წესის დარღვევა

სამთომოპოვებითი საწარმოს ან მიწისქვეშა ნაგებობის დაპროექტების, განლაგების, რეკონსტრუქციის, ლიკვიდაციის, საექსპლუატაციოდ გადაცემის ან ექსპლუატაციის დროს წიაღისეულის გამოყენების ან დაცვის წესის დარღვევა, აგრეთვე თვითნებური მშენებლობა სასარგებლო წიაღისეულის განლაგების ადგილას, რამაც გამოიწვია მნიშვნელოვანი ზიანი, ისჯება ჯარიმით ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ორ წლამდე, თანამდებობის დაკაფების ან საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით ვადით სამ წლამდე.

საქართველოს კანონი „წიაღის შესახებ“ აწესრიგებს სამთო ურთიერთობებს ახლანდელი და მომავალი თაობების საკეთილდღეოდ წიაღის მეცნიერულად დასაბუთებული, რაციონალური, კომპლექსური გამოყენების მიზნით მინერალურ ნედლეულზე მოთხოვნილებათა და სახალხო მეურნეობის სხვა საჭიროებათა დაკმაყოფილებისთვის და ა.შ.

სუბიექტია, როგორც საერთო, ასევე სპეციალური ფიზიკური პირიც.

სუბიექტური მხარეა განზრახვა.

ობიექტური მხარე გამოიხატება შემდეგ ქმედებებში:

ა.) სამთომოპოვებითი საწარმოს ან მიწისქვეშა ნაგებობის დაპროექტების, განლაგების, რეკონსტრუქციის, ლიკვიდაციის, საექსპლუატაციოდ გადაცემის წესის დარღვევა;

ბ.) ექსპლუატაციის დროს წიაღისეულის გამოყენების და დაცვის წესის დარღვევა;

გ.) თვითნებური მშენებლობა სასარგებლო წიაღისეულის განლაგების ადგილას;

დ.) და ყოველივე ეს რაც იწვევს მნიშვნელოვანი ზიანის ან ზარალის დადგომას.

დანაშაული დამთავრებულია რომელიმე ქმედების შედეგად დადგომის ფაქტის მომენტით. დანაშაულის მაკვალიფიცირებულ ნიშნად ითვლება მნიშვნელოვანი ზიანის დადგომა.

მუხლი 299. წიაღით უკანონოდ სარგებლობა

1. წიაღით უკანონოდ სარგებლობა, რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია, -

ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების აღკვეთით ვადით ერთ წლამდე.

2. იგივე ქმედება, ჩადენილი არაერთგზის, -

ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამ წლამდე.

უშუალო ობიექტია წიაღით რაციონალურად სარგებლობის წესები.

სუბიექტი საერთოა.

სუბიექტური მხარეა განხრახეა.

ობიექტური მხარეს წიაღით უკანონოდ სარგებლობა, რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია.

დანაშაულის მაკვალიფიცირებელი ნიშანია, როგორც მნიშვნელოვანი ზიანის დადგომა, ასევე წიაღის უკანონოდ სარგებლობა არაერთგზის.

დანაშაულის საგანია სასარგებლო წიაღისეულის საბადო, ტორფი, მიწისქვეშა მტკნარი და მინერალური წყლები და სხვა.

დანაშაული დამთავრებულია რომელიმე ქმედების შედეგის დადგომის მომენტიდან.

დაცული ტერიტორიების სამართლებრივი დაცვა

ბუნების დაცვის სფეროში განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს ბუნებრივი ტერიტორიების ანუ ბუნებრივი კოპლექსების დაცვას. გარკვეული ტერიტორიების შენარჩუნება პირველყოფილ ან მისადმი მიახლოებულ მდგომარეობაში აუცილებელია ადამიანის სასიცოხლო სიერცის შინაარსსა და განვითარებისთვის. წყლის, ჰაერის, ნიადაგის ხარისხის, გენეტიკური მასალის შენარჩუნება, ტერიტორიის დაცვა ლამაზი ესთეტიკური ლანდშაფტით და სხვა. დამოკიდებულია იმაზე, თუ რა ღონეზეა ბუნებრივი ტერიტორიების დაცვა. ამ ტერიტორიებს უნდა ჰქონდეს სამეცნიერო, კულტურული მნიშვნელობა, გამოირჩეოდნენ თვალწარმტაცობით, მიმზიდველობით დასვენებისა და ტურიზმისთვის. საქართველოში დაცული ტერიტორიების სისტემა უნდა ემსახურებოდეს თვითმყოფადი ბუნებრივ-კულტურული

გარემოსა და მისი ცალკეული კომპონენტების შენარჩუნებას.

დაცული ტერიტორიების სისტემა ამჟამად აერთიანებს შემდეგ კატეგორიებს: ნაკრძალი, ეროვნული პარკი, ბუნების ძეგლი, აღკვეთილი, დაცული ლანდშაფტი, მრავალმხრივი გამოყენების ტერიტორია, ბიოსფერული რეზერვები, მსოფლიოს მემკვიდრეობის უბანი.

ნაკრძალი არის დაცული ტერიტორიის კატეგორია, რომელიც წარმოადგენს სივრცეს (ტერიტორია, აკვატორია), სადაც გამორიცხულია ნებისმიერი სამეურნეო საქმიანობა და აგრეთვე ტურიზმი, დასვენება განსაკუთრებული სამეცნიერო და კულტურული ღირებულების ტიპიური ან იშვიათი ლანდშაფტები, მცენარეული და ცხოველური ორგანიზმების თანასაზოგადოებები, იშვიათი გეოლოგიური ან ნიადაგური წარმონაქმნები, მცენარეების, ცხოველების სახეობები და ა.შ. ბუნებრივი ობიექტების დაცვის მიზნით.

ეროვნული პარკი არის მნიშვნელოვანი ტერიტორია, სადაც ადამიანის ზემოქმედებით არაა დაზიანებული ერთი ან რამდენიმე ეკოსისტემა სადაც ცხოველთა და მცენარეთა სამყაროს, გარემოს გეომორფოლოგიურ თავისებურებებს გააჩნიათ განსაკუთრებული სამეცნიერო, განმანათლებელი ან რეკრეაციული მნიშვნელობა; ანდა წარმოდგენილია თვალწარმტაცი ბუნებრივი ლანდშაფტებით, რომელთა დაცვა და გაფრთხილებაა საჭირო.

ბუნების ძეგლი არის გამორჩეული ეროვნული მნიშვნელობის უნიკალური ან იშვიათი ბუნებრივი წარმონაქმნი. მას ან არა აქვს ადამიანის აქტივობის ნიშნები ან ისინი უმნიშვნელოა.

ბუნების ძეგლები არ შეიცავენ ნაირგვარ მოვლენებს ანდა ტიპიურ ეკოსისტემებს ასე, რომ მათი აყვანა ეროვნული პარკების რანგში გაუმართლებელია.

ბუნების ძეგლი შეიძლება შედიოდეს დანარჩენი დაცული ტერიტორიის შემადგენლობაში.

აღკვეთილი არის ნაკვეთი, სადაც (მუდმივად ან დროებით) აკრძალულია სამეურნეო საქმიანობის ცალკეული სახეები და ფორმები ცოცხალი ორგანიზმების ერთი ან მრავალი სახეობის ბიოგეოცენოზების, ერთი ან რამდენიმე ეკოლოგიური კომპონენტის ან დაცული ტერიტორიის საერთო ხასიათის დაცვის უზრუნველსაყოფად. აღკვეთილის მთავარი დანიშნულებაა უზრუნველყოს მიწათმოსარგებლების უფლებების განსაზღვრული შეზღუდვები ბუნების დაცვის ინტერესებიდან გამომდინარე.

დაცული ლანდშაფტები არის დაცული ტერიტორიის კატეგორია, რომელიც შეიცავს ეროვნული მნიშვნელობის ბუნებრივ და კულტურულ ლანდშაფტებს.

ზოგიერთ შემთხვევაში დაცული ლანდშაფტი შეიძლება იყოს კერძო საკუთრებაში და საჭიროა კონტროლის უზრუნველყოფა ნაკვეთების შემდგომი არსებობის უზრუნველსაყოფად.

მრავალმხრივი გამოყენების ტერიტორიაზე არსებულ ბუნებრივ რესურსებზე ბუნებრივ-ანთროპოგენულ და ანთროპოგენულ-ობიექტებზე სახელმწიფო საკუთებასთან ერთად დაშვებულია საკუთრების სხვა ფორმებიც (რელიგიური, კოლექტიური, კერძო და საერთო);

ბიოსფერული რეზერვატის ცენტრალური (ბითვის) და გარდამავალი ზონების ტერიტორია და იქ არსებული ბუნებრივი რესურსები წარმოადგენს სახელმწიფო ტერიტორიას. ამ ზონებში არ დაიშვება არასახელმწიფო იურიდიული და ფიზიკური პირებისთვის ბუნებრივი რესურსების სარგებლობაში გადაცემა.

მუხლი 305. დაცული ტერიტორიის რეჟიმის დარღვევა

სახელმწიფო ნაკრძალის, აღკვეთილის, ეროვნული პარკის, ბუნების ძეგლის, დაცული ლანდშაფტების ან სხვა დაცული ტერიტორიის რეჟიმის დარღვევა, რამაც გამოწვია მნიშვნელოვანი ზიანი, - ისჯება ჯარიმით ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ორ წლამდე ანდა თავისუფლების აღკვეთით იმავე ვადით, თანამდებობის დაკავების ან საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით ვადით სამ წლამდე

უშუალო ობიექტია სახელმწიფო ნაკრძალის, აღკვეთილის, ეროვნული პარკის, ბუნების ძეგლისა და სხვა დაცული ტერიტორიის დაცვის რეჟიმი და წესები.

სუბიექტი საერთოა, ე.ი. ფიზიკური და შერაცხადი პირი მიღწეული 14 წლის ასაკს.

სუბიექტური მხარეა განზრახვა.

ობიექტური მხარეა ნებისმიერი ქმედება, რომელიც იწვევს სახელმწიფო ნაკრძალის, აღკვეთილის, ეროვნული პარკის, ბუნების ძეგლის, დაცული ლანდშაფტის ან სხვა დაცული ტერიტორიის რეჟიმის დარღვევას, რაც ამავდროულად იწვევს მნიშვნელოვან ზიანს.

მაკვალიფიცირებელი ნიშანია გამოწვეული მნიშვნელოვანი ზიანი. დანაშული დამთავრებულია, რომელიმე ქმედების ჩადენის შედეგად დაცული ტერიტორიის რეჟიმის დარღვევის ფაქტი.

ცხოველთა სამყაროს სამართლებრივი დაცვა ცნება „ცხოველთა სამყარო იურიდიულ ლიტერატურაში და კანონმდებლობაში შედარებით ახალია და ამიტომ იძენს სამართლებრივ შინაარსს და საჭიროებს მკაცრ რეგლამენტაციას. თავისთავად „ცხოველთა სამყარო“ თავისი წარმოშობით ბუნებრივ სამეცნიეროა.

ცხოველთა სამყარო ესაა ქვეყნის ტერიტორიის ხმელეთზე, წყალში, ატმოსფეროში, ნიადაგში და ა.შ. ბუნებრივი თავისუფლების მდგომარეობაში არსებული და განვითარებადი გარეული ცხოველების, ცოცხალი ორგანიზმების ერთობლიობა, ხოლო შინაურ ცხოველთა სამყარო სამართლებრივი დაცვის სხვა ობიექტია.

ესაა იურიდიული განმარტება, რადგანაც ის ასახავს სამართლებრივი ხასიათის მთელ რიგ არსებით ნიშანს. ამის გამო ცხოველთა სამყარო შეიძლება განმარტებულ იქნეს საკუთრების უფლებისა და სხვა სამართალურთიერთობის დამოუკიდებელ ობიექტად.

საქართველოს ცხოველთა სამყარო წარმოადგენს ქვეყნის და ასევე მსოფლიოს ბიოლოგიური მრავალფეროვნების უმნიშვნელოვანეს ნაწილს. მას განსაკუთრებული ადგილი უკავია ბიოსფეროს დაცვისა და მგრადობის შენარჩუნების, აგრეთვე საქართველოს მოქალაქეთა სულიერ და მატერიალურ მოთხოვნილებათა დაკმაყოფილების და მომავალი თაობების აღზრდის საქმეში.

ამგვარად, სამართლებრივ სისტემაში ჩამოყალიბდა ცხოველთა სამყაროს იურიდიული ცნება, რომელიც ეყრდნობა შესაბამის ბუნებრივ სამეცნიერო ცნებას, მაგრამ განსხვავდება მისგან მთელი რიგი სოციალურად აუცილებელი ფორმალური ნიშნებით. სამართლის განვითარება ცხოველთა სამყაროს გამოყენების და დაცვის სფეროში ცალ-ცალკე ითვალისწინებდა სამონადირეო და თავზის მეურნეობის სამართლებრივ რეგულირებას.

ცხოველთა სამყაროს სამართლებრივი დაცვა მოიცავს სახელმწიფო და საზოგადოებრივ ღონისძიებების ერთობლიობას, რომლებიც ასახულია კანონმდებლობაში და მიმართულია გარეული ფაუნის დაცვისაკენ, ცხოველების სამონადირეო ფონდის და თავზის მარაგის რაციონალურად გამოყენებისა, სარე-

წაო, იშვიათი, გადაშენებადი ცხოველების აღწარმოებასა და აღმზრდელობითი ზემოქმედების სრულყოფისკენ.

ცხოველთა სამყაროს შესახებ საქართველოს კანონის მე 15 მუხლის შესაბამისად:

1. ცხოველთა სამყაროს დაცვის ღონისძიებებს ბიუჯეტიდან აფინანსებს საქართველოს სახელმწიფო.

2. ცხოველთა სამყაროს დაცვის ღონისძიებათა დაგეგმვა ხორციელდება ქვეყნის მდგრადი განვითარების სტრატეგიის, გარემოს დაცვის მოქმედებათა ეროვნული პროგრამის, რეგიონალური, უწყებრივ და ადგილობრივი გარემოს დაცვის მოქმედებათა პროგრამებისა და საქმიანობის ობიექტთა გარემოს დაცვის სამენეჯმენტო გეგმების საფუძველზე, გარემოს დაცვის შესახებ და დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ საქართველოს კანონებისა და სხვა საკანონმდებლო და კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტების შესაბამისად.

3. ცხოველთა სამყაროს დაცვის ღონისძიებათა დაგეგმვა მოიცავს ამ ღონისძიებათა შემუშავებისა და ინტეგრირებას:

ა.) დაცული ტერიტორიების სამენეჯმენტო გეგმები;

ბ.) სატყეო მეურნეობის ორგანიზაციისა და გამძღოლის პერსპექტიულ (სამენეჯმენტო) გეგმებში;

გ.) ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთეულების (რაიონების) მიწათმოწყობის სქემებში;

4. სამონადირეო მეურნეობებში ცხოველთა სამყაროს დაცვის ღონისძიებათა დაგეგმვა ხორციელდება სამონადირეო მეურნეობის ორგანიზაციისა და გაძღოლის პერსპექტიული (ათწლიანი) გეგმების სამენეჯმენტო გეგმების) შემუშავების გზით.

5. ცხოველთა სამყაროს დაცვის ღონისძიებათა დაგეგმვისა და განხორციელების დროს უზრუნველყოფილი უნდა იქნეს შემდეგი ძირითად მოთხოვნათა შესრულება:

ბუნებრივ პირობებში გარეულ ცხოველთა სახეობრივი მრავალფეროვნების შენარჩუნება;

გარეული ცხოველთა საბინადრო გარემოს, გამრავლების არეალების, გადარჩენის სტაციების, სამიგრაციო და წყალთან მისასვლელი გზების და წყლის სასმელი ადგილების დაცვა.

ცხოველთა სამყაროს დაცვის სამართლებრივი ღონისძიებები მულაენდება კანონმდებლობით დადგენილი წესების გამოყენებაში, მათ შორის ამკრძალავი, გამაფრთხილებელი, მარეგულიერებელი აღდგენითი და სხვა, რომელიც მიმართულია ოპტიმალური რიცხოვნობის და მათი გენეტიკური ფონდის შენარჩუნებისკენ.

ცხოველთა სამყაროს დაცვის გამაფრთხილებელი სამართლებრივი ღონისძიებები მდგომარეობენ მათი ადგილსამყოფელის დაცვაში, ნაკრძალების, აღკვეთილების და სხვა დაცული ტერიტორიების ორგანიზაციაში იშვიათი და გადაშენებადი ცხოველების დაცვის მიზნით „წითელი წიგნის გაძღოლაში“.

ნადირობა არის გარეულ ცხოველთა სპეციალური სარგებლობის ფორმით მოპოვება, ფიზიკური და იურიდიული პირების მატერიალური, რეკრეაციული და სხვა მოთხოვნილებების დასაკმაყოფილებლად.

ნადირობა შეიძლება ლიცენზიის საფუძველზე, სამოყვარულო და სპორტული ნადირობის სახით.

ნადირობის სამართლებრივი რეგულირების მიზანია ცხოველთა სამყაროს რაციონალური გამოყენების ორგანიზაცია და მონადირეობის სამართლებრივი რეგულირების შინაარსში შედის სანადირო მეურნეობის გაძღოლის წესის, ნადირობაზე უფლებების და ნადირობის წესების, მათ დარღვევაზე პასუხისმგებლობის დადგენა. ნადირობის სამართლებრივი რეგულირება ხორციელდება სანადირო კანონმდებლობის საფუძველზე. – სანადირო სავარგულებს მიეკუთვნება ყველა მიწის, ტყის, წყალდაფარული. ფართობები, რომლებიცაა სანადირო ფონდში შემავალი გარეული ცხოველების და ფრინველების ბინადრობის ადგილები. ნადირობის იარაღებს მიეკუთვნება თოფი, ხაფანგი და სხვა საგნები, რომლებიც გამოიყენება სანადირო ცხოველების კვალის მიგნების, მოპოვების მიზნით. მახსენდება დიდი ვაჟა-ფშაველას ლექსი „ნადირის პატრონი“.

ვაჰ, დედას თქვენსა, ჯიხვებო
დაებერდი, მაკლეს თვალთაო;
ფეხდაფეხ ველარ მოგყვებით,
მუხლები დამეხლართაო.
კიდევ სამ გაყურებინებო

ჩემის ხირიმის ხმასაო,
ჭიუხში შეგაბერტყინებთ
ცისკრის ხანს ქუჩის ნამსაო
თოვლი თოვს, ჯიხვი ფეხს უცემს,
გული მკლავს მონადირეო!
ჯიხვო, ვერ მოგკალ, ტიალო,
სისხლი ვერ გაგადინეო.
ვერ დავიკეცხე სწორებში,
რქაზე ვერ დაგაბჯინეო,
ვერ გადაგაგდე კლდეზედა,
გული ვერ გაგიცინეო.

თანამედროვე სამონადირეო ინდუსტრია დიდი ხანია გასცდა მხოლოდ მომპოვებლის პოზიციას, როდესაც მონადირე მსხვერპლს პირდაპირი მნიშვნელობით ოჯახის გამოსაკეცვ ობიექტად თვლიდა. უამრავი ადამიანისთვის დღეს ნადირობა და თევზაობა ცხოვრების წესია – ზოგისთვის აქტიური დასვენების საშუალებაა, ზოგი კი მხოლოდ გართობისა და საკუთარი გარემოცვისთვის თავისი უპირატესობის დამამტკიცებლად იყენებს.

თუ ჩვენ გვსურს მსოფლიო სამონადირეო რუკაზე ღირსეული ადგილის დაკავება, მაშინ უნდა შევძლოთ ყველა ასეთი რგოლის შექმნა და საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისი მომსახურების შეთავაზება.

საზოგადოების და სახელმწიფოს მთავარი მიზანი უნდა იყოს რომ ვისი გორისანი ვართ, ვინ იყვნენ ჩვენი სულმნათი წინაპრები და მასწავლებლები, შევიყვაროთ დედა ბუნება და მასთანა ურთ-

იერთობის დაუწერელი კანონები, ჩვენი მთავარი მიზანი უნდა გახდეს მომავალი თაობების აღზრდა სწორ ფასეულობებზე; დედა ბუნებასთან დამოკიდებულებები არა მომხმარებლის და გამფლანგველის როლის მორგებით, არამედ მეურნის მომვლელისა და დამცველის აღზრდით, რომელიც ხეს იმ მიზნით დარგავს, რომ თავის შთამომავალს დაუტოვოს წალკოტი.

ნადირობის დროს ადამიანი ხდება ამაღლებული, უფრო ცოცხალი, გაძლიერებულად უყვარდება სიცოცხლე. ნადირობა ადამიანს ვაჟკაცობას, გაბედულებას, სამშობლოს სიყვარულს სძენს, უფრო მეტად გიყვარდება შენი ქვეყნის ბუნება, ხელს უწყობს დედამიწის უკეთ შემეცნება-შეგნებას. ახალგაზრდა, რომელიც ნადირობს, ხდება უფრო დამოუკიდებელი მას შეუძლია თავის თავზე პასუხისმგებლობის აღება. ოდითგანვე ჩამოყალიბებულია მოსაზრება, რომ კაცმა უნდა ინადიროს, საკვები მოიპოვოს ოჯახისთვის, ქალმა კი შვილები უნდა გაზარდოს.

გავიხსენოთ როსტევეან მეფისა და აეთანდილის ნადირობა:

*ორთავე ერთგან მოკლული ყველაი ასჯერ ოცია,
მაგრა აეთანდილს ოცითა უფროსი დაუხოცია;
არ დასცთომია ერთიცა, რაც ოდენ შეუტყუორცია,
თქვენი მრავალი მიწითა დასერილი დაგვიხოცია.
იგი ველი გაირბინეს, ჯოგი წინა შემოისხეს,
დახოცეს და ამოწყვიდეს, ცათა ღმერთი შეარისხეს,*

ველნი წითლად შეედებნეს, ნადირთაგან სისხლი ისხეს.

ავთანდილის შემხედველთა: „ჰვასო ალვას, ედემის ხეს.“

დასავლეთ და ცენტალურ ევროპას გააჩნია ათასწლიანი გამოცდილება ნადირ-ფრინველის ხელოვნური მოშენებისა და აღწარმოების საქმიანობაში. შექმნილია ნადირობისთვის განკუთვნილი მართვა-დი და რეგულირებადი ეკოსისტემური, ტერიტორიული სამეურნეო ერთეულები, სამეწარმეო სტრუქტურები, რომლებიც საქართველოში სამონადირეო მეურნეობის სახელითაა ცნობილი.

საჭიროა ნადირ-ფრინველის ხელოვნური მოშენებისა და აღწარმოების დასავლეთ და ცენტალური ევროპის თეორიული და პრაქტიკული გამოცდილების დანერგვა ხმელთაშუა ზღვი და კასპიის ზღვების რეგიონებში.

ამ თვალსაზრისით საქართველოს მეტად ხელსაყრელი გეოგრაფიული მდებარეობა გააჩნია. ჩვენს ტერიტორიაზე გადის ზღვი და კასპიის ზღვების გადამფრენი ფრინველების სამიგრაციო გზები.

ადამიანი ნადირობით უძველესი დროიდან არის დაკავებული. ეს მისი პირველი პროფესიაა, რომელიც არა მარტო შენარჩუნებულ იქნა თანამედროვე პირობებში არამედ განვითარდა და ახალი შინაარსი შეიძინა.

ნადირობა – მილიონობით ადამიანის გატაცებაა, მათი აქტიური დასვენების, ბუნებასთან ურთიერთობის საშუალებაა. ნადირეობა აგრეთვე სპორტია.

რომელიც ალბათ ერთ-ერთ ყველაზე აზარტულ და მასიურ სპორტის სახეობად შეიძლება ჩაითვალოს.

ნადირობასთან დაკავშირებულია – ისტორია, ტრადიციები, რიტუალები, ხელოვნების ნიმუშები და ბევრი სხვა რამე.

ძველად საქართველოში ნადირობა იყო ფიზიკური აღზრდის ერთ-ერთი საშუალება და ლაშქრის წვრთნის, სამხედრო მზადყოფნის შემოწმების ფორმაც. იმდროინელი გლეხობისთვის ლაშქარ-ნადირობა ბეგარის ერთ-ერთი სავალდებულო სახეობა იყო. სამეფო კარზე არსებობდა სამონადირეო უწყება, რომელსაც მონადირეთუხუცესი, შემდეგ კი ბაზიერთუხუცესი ხელმძღვანელობა სანადირო ფაუნისა და ნადირობის შესახებ მნიშვნელოვანი ცნობები დაცული ქართულ წერილობით წყაროებში, განსაკუთრებით ვახუშტი ბატონიშვილის თხზულებაში „აღწერა სამეფოსა საქართველოსა“. იგი შესანიშნავ ცნობებს გვაწვდის ნადირ-ფრინველზე და თევზებზე, მათ გავრცელების არეალებზე.

ერთადერთი შესაძლებლობა საქართველოში სამონადირეო ტურიზმის დანერგვისა და განვითარებისთვის არის სამონადირეო მეურნეობის ქსელის შექმნა, გარეული ნადირ-ფრინველის ხელოვნური მოშენებისა და აღწარმოების ღონისძიებების ინვესტირება და მხოლოდ ამის შემდგომ, ცოცხალი ბუნების რესურსით სარგებლობა.

საქართველოს რეკრეაციული ბუნებათსარგებლობის სამართლებრივი და ეკონომიკური პირობები არ არის ჩამოყალიბებული სრულყოფილად, რაც

შეუძლებელს ხდის სამონადირეო მეურნეობის შექმნისა და განვითარებისთვის საჭირო ინვესტიციების მოზიდვას.

„დღევანდელი მდგომარეობით, საქართველოში სამონადირეო მეურნეობის გაძღოლისთვის შექმნილია ახალი საკანომდებლო ბაზა. ამ საქმიანობის რიგი გაძღოლისათვის შექმნილია ახალი საკანონმდებლო ბაზა. ამ საქმიანობის რიგი მხარეების მოწესრიგებისთვის ასამოქმედებელია რამდენიმე ათეული კანონქვემდებარე აქტი, მათი უქონლობა თავად კანონის რიგ ნორმებს აქცევს უშინაარსო დებულებად ხოლო მთლიანად კანონებს აკარგვინებს ძალას.

მუხლი 301. უკანონო ნადირობა

1. ნადირობა სათანადო ნებართვის გარეშე, ანდა აკრძალულ ადგილას ან აკრძალულ დროს, ან აკრძალული იარაღით ან საშუალებით, რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოწვია, - ისჯება. ჯარიმით ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ორ წლამდე ან თავისუფლების აღკვეთით ვადით ერთ წლამდე თანამდებობის დაკავების ან საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით ვადით სამ წლამდე ან უამისოდ.

2. ნადირობა სახელმწიფო ნაკრძალში ან სხვა დაცულ ტერიტორიაზე სადაც ნადირობა მთლიანად აკრძალულია, ანდა მექანიკური სატრანსპორტო ან მასობრივი განადგურების საშუალებით, ან საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილ ან უმწეო მდგომარეობაში მყოფ ნადირ-ფრინველზე, აგრეთვე სა-

განგებო. ეკოლოგიური მდგომარეობის დროს ან ეკოლოგიური უბედურების ზონაში, -

ისჯება ჯარიმით ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ორ წლამდე ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამ წლამდე, თანამდებობის დაკავების ან საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით ვადით სამ წლამდე.

უკანონო ნადირობის უშუალო ობიექტია ნადირ-ფრინველის რაციონალური გამოყენება.

სუბიექტი, როგორც და იურიდიული პირია, ასევე ფიზიკური პირიც.

სუბიექტური მხარეა განზრახვა.

სუბიექტი განზრახ და შეგნებულად სათანადო ნებართვის გარეშე ნადირობს აკრძალულ ადგილას რაც მნიშვნელოვან ზიანს იწვევს და ა.შ.

ობიექტური მხარის პირველი ნაწილი მიგვითითებს უკანონო ნადირობის ადგილზე იარაღზე საშუალებაზე და მნიშვნელოვანი ზიანის მიყენების შედეგებზე.

მე-2 ნაწილიც მიგვითითებს უკანონო ნადირობის ადგილზე:

ა) ნადირობა სახელმწიფო ნაკრძალში ან სხვა დაცულ ტერიტორიაზე, სადაც ნადირობა მთლიანად აკრძალულია;

ბ) ეკოლოგიური უბედურების ზონაში უკანონო ნადირობის საშუალებაზე;

ა.) მექანიკური ტრანსპორტით;

ბ.) მასობრივი განადგურების საშუალებით.

უკანონო ნადირობის დროზე – საგანგებო ეკოლოგიური მდგომარეობის დროს.

დანაშაულის მაკვალიფიცირებელი ნიშნებია:

ა.) ნადირ-ფრინველის მასობრივი განადგურება;

ბ.) ნადირობა საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილი ან უმწეო მდგომარეობაში მყოფ ნადირ-ფრინველზე.

დანაშაულის საგანია ნებისმიერი ნადირ-ფრინველი, რომელზეც ხორციელდება ნადირობა სათანადო ნებართვის გარეშე ანდა აკრძალულ ადგილას ან აკრძალულ დროს, აკრძალული იარაღით ან საშუალებით.

აღნიშნული ნორმის სანქცია აუცილებლად უნდა ითვალისწინებდეს ისეთი სასჯელის სახესაც, როგორიცაა, ქონების ჩამორთმევა (მუხ. 52), მაგრამ იგი მაინც არ უნდა გამოირიცხავდეს სასამართლოს მიერ მის შეფასებას სხვა სასჯელთან ერთად, ვინაიდან უკანონო ნადირობა განზრახი დანაშაულია.

მუხლი 302. საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილი, გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი გარეული ცხოველის ან ველური მცენარის ადგილსამყოფლის მოშლა.

1. საქართველოს წითელ ნუსხაში შეტანილი, გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი გარეული ცხოველის ან ველური მცენარის ბუნებრივი საბინადრო ან გამრავლების არეალის მოშლა ან იმ ადგილების სხვა დანიშნულებით გამოყენება, სადაც

საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილი სახეობა ბუნებრივად ბინადრობს ან ხარობს, რამაც გაუფრთხილებლობით ამ ადგილებში ცხოველის ან მცენარის სახეობის გადაშენების საფრთხე შექმნა, -

ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების შეზღუდვით ვადით სამ წლამდე ანდა თავისუფლების აღკვეთით იმავე ვადით, თანამდებობის დაკალების ან საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით ვადით ამ წლამდე.

2. იგივე ქმდება, რამაც გაუფრთხილებლობით გამოიწვია საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილი, გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი გარეული ცხოველის ან ველური მცენარის გადაშენება, -

ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების აღკვეთით ვადით ორიდან ხუთ წლამდე, თანამდებობის დაკალების, ან საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით ვადით სამ წლამდე.

ამ დანაშაულის უშუალო ობიექტია ის საზოგადოებრივი ურთიერთობები, რომლებიც წარმოიშობიან საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილი საფრთხის წინაშე მყოფი ველური მცენარის ან გარეული ცხოველის ადგილსამყოფელის დაცვაში.

სუბიექტი, როგორც საერთო და იურიდიული პირი, ასევე ფიზიკური პირიც.

სუბიექტური მხარეა განზრახვა.

ობიექტური მხარე პირველი ნაწილით მიგვითითებს ცხოველის ან მცენარის სახეობის გადაშენების საფრთხეზე, რომლებიც საქართველოს „წი-

თელ ნუსხაში“ შეტანილი საფრთხის წინაშე მყოფი ველური მცენარე, თუ გარეული ცხოველის ბუნებრივი საბინადრო; ან გამრავლების არეალის მოშლა ან იმ ადგილის სხვა ანიშნულებით გამოყენება, სადაც საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილი სახეობა ბუნებრივად ხარობს.

მეორე ნაწილის დისპოზიცია მიგვითითებს საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილი საფრთხის წინაშე მყოფი, ველური მცენარის ან გარეული ცხოველის ბუნებრივი საბინადრო ან გამრავლების არეალი ან მათი გახარების ადგილი.

დანაშაული დამთავრებულად ითვლება საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილი ცხოველის ან მცენარის დაღუპვის ფაქტი. ამავდროულად, პირველი ნაწილით დამთავრებულ დანაშაულთან ერთად ადგილი აქვს დანაშაულის მცდელობასაც, როდესაც ასეთი ქმედება ამ ადგილებში ცხოველის ან მცენარის სახეობის გადაშენების საფრთხეს ქმნის. ე.ი. ადგილი აქვს ფაკულტატურ ობიექტსაც გადაშენების საფრთხეს, რომლის დროსაც არსებობს მიზეზობრივი კავშირი დამთავრებულ ქმედებასა და მოსალოდნელ საფრთხეს შორის, ხოლო მე-2 ნაწილით საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილ, საფრთხის წინაშე მყოფი, ველური მცენარის ან გარეული ცხოველის გადაშენებაა. მაშასადამე, მე-2 ნაწილით აშკარადაა გამოხატული ორი დამთავრებული ქმედება და მათ შორის პირდაპირი მიზეზობრივ-შედეგობრივი კავშირია: პირველი ამ ნორმის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული ქმედებით დამდგარი შედეგი, ხოლო მეორე ველური მცენარის ან გარეული ცხოველის გადაშენებაა.

მუხლი 306. საქმიანობის განხორციელება გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის გარეშე

საქმიანობის განხორციელება გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის გარეშე, ჩადენილი ასეთი ქმედებისთვის ადმინისტრაციული სახდელი დადების შემდეგ, -

ისჯება ჯარიმით ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ორ წლამდე ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამ წლამდე.

ამ დანაშაულის ობიექტია გარემოს დაცვითი წესები.

სუბიექტი საერთოა ე.ი. ფიზიკური და შერაცხადი პირი მიღწეული 14 წლის ასაკს. ასევე იურიდიული და სპეციალური პირები ადმინისტრაციული სახდელის დადების შემდეგ.

სუბიექტური მხარეს პირდაპირი განზრახვა.

ობიექტური მხარეა მასშტაბის, მნიშვნელობისა და გარემოზე ზემოქმედების ხარისხის მიხედვით კანონის საფუძველზე მიკუთვნებული საქმიანობის განხორციელება გარემოსდაცვითი ნებართვის გარეშე.

გარემოსდაცვითი ნებართვა არის ინტერგრირებული ნებართვა, რომელიც შეიცავს ნებართვას გამონაბოლქვზე, ნარჩენების განთავსებაზე და სხვა. კანონის შესაბამისად ეს საქმიანობა იყოფა ოთხ კატეგორიად: მასშტაბის, მნიშვნელობისა და გარემოზე ზემოქმედების ხარისხის მიხედვით.

პირველი კატეგორიის საქმიანობა.

1. პირველ კატეგორიის განეკუთვნება:

ა.) მინერალური ნედლეულის მოპოვება.

წიაღისეული რესურსების მოპოვება (გარდა მეორე კატეგორიის ჩამოთვლილი საქმიანობისა) და მინერალური ნედლეულის გამდიდრება;

მინერალური ნედლეულის მოპოვებასთან და გაამდიდრეს თან დაკავშირებული მიწისზედა და მიწისქვეშა ნაგებობების მშენებლობა;

ღრმა ბურღვა, განსაკუთრებით ღრმა ცირკულაციების თერმული წყლების მოსაპოვებლად გამიზნული სამუშაოები, სამთო გამონამუშევრების შეგროვება და მათ განთავსებასთან დაკავშირებული სამუშაოები.

ბ.) ენერგეტიკული მრეწველის, ნავთობნედლეულის გადამუშავება და ნავთობქიმიური წარმოება.

ნახშირის გაზიფიცირება და გათხევადება: ნახშირის დაკოქსვა, ნახშირისა და ლიგნიტის ბრიკეტირება.

თბილელექტროსადგურებისა და სხვა თერმული ობიექტების მშენებლობა (ათ მეგავატზე მეტი სიმძლავრის);

გაზის, ორთქლის, ცხელი წყლისა და ელექტროენერგიის მაგისტრალურ გადამცემ საშუალებათა მშენებლობა,

ჰიდროელექტროსადგურების (ათ მეგავატზე მეტი სიმძლავრის) მშენებლობა;

ნებისმიერი დანიშნულებისა და სიმძლავრის ბირთვული რეაქტორების მშენებლობა;

ატომური ელექტროსადგურების მშენებლობა;
ბირთვული საწვავის წარმოება

თევზისა და ცხოველური ძვლებისგან ფქვილის წარმოება და გამდიდრება, გამომუშავებული ბირთვული საწვავის გადამუშავება.

გ.) სოფლის მეურნეობა

თევზის სარეწო მიზნით მოშენება ბუნებრივ წყალსატევებში; სასოფლო-სამეურნეო მიწების არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულებით გამოყენება (50 ჰექტარზე მეტი ფართობის);

მოსალოდნელი საშიში სტიქიური პროცესების წინააღმდეგ ბრძოლის ღონისძიებათა განხორციელება;

დ.) კეების მრეწველობა

ე.) თევზისა და ცხოველური ძვლებისგან ფქვილის წარმოება; მცენარეული და ცხოველური ზეთებისა და ცხიმების წარმოება;

ვ.) სახამებლის სამრეწველო წარმოება;

კონსერვის წარმოება (წელიწადში 5000 ტონაზე მეტი ნედლეულის გადამამუშავებელი ობიექტები);

ლუდსახდელი, ლიქიორის, კონიაკის, არყის სახდელი და ღვინის წარმოება (წელიწადში 30 მილიონ ლიტრაზე მეტი მწარმოებლობის ობიექტები)

ვ.) ქიმიური მრეწველობა

ნებისმიერი ტიპისა და სიმძლავრის ქიმიური წარმოება, მათ შორის: ნახევარფაბრიკატების (შუალედური პროდუქტების) ქიმიური დამუშავება და ქიმიური ნივთიერებების წარმოება: პესტიციდების, ფარმაცევტული პროდუქტების, ქიმიური საღებავების, ლაქის, პეროქსიდებისა და ელასტიური ნივთიერებების) რეზინის ან პლასტიკური ნივთიერებების) წარმოება და დამუშავება, დენტისა და სხვა

ასაფეთქებელი ნივთიერებების წარმოება და შეფუთვა, აკუმულატორების წარმოება, გრაფიტის ელექტროდების დამზადება;

მაცივრების წარმოება. სახელმწიფო ეკოლოგიური ექსპერტიზა. პროცედურა ტარდება კანონმდებლობით დადგენილი წესით; გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში საზოგადოებრიობის მონაწილეობა.

ატმოსფერული ჰაერის სამართლებრივი დაცვა როდესაც ლაპარაკია ატმოსფერული ჰაერის სამართლებრივი რეგულირების ობიექტზე, საჭიროა მხედველობაში გვქონდეს ატმოსფერული ჰაერი და არა საერთოდ ჰაერი.

ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურებით ადამიანის ჯანმრთელობის ყველაზე დიდი ზიანი ადგება, ამასთან ზიანდება ბინების სხვა სიმდიდრის მატერიალური ძეგლები და სხვა განსაკუთრებული საშიშროებას წარმოადგენს გოგირდისა და აზოტის ჟანგბადების ატმოსფეროში გაფრქვევა, რომელიც ჰაერის წყლის წვეთებთან შედის რეაქციაში და ჩამოდის დედამიწაზე მუავეების წვიმის სახით, რაც ზიანს აყენებს ნიადაგს, წყლებს, ტყეებს, სასოფლო-სამეურნეო მცენარეებს, ცხოველთა სამყაროს შენობებს და ა.შ.

ატმოსფერული ჰაერის დაცვა მოითხოვს პრობლემების კომპლექსურ გადაწყვეტას, პირველ რიგში მკურნალობას იმ დარგში, რომელიც იწვევს გარემოს დაბინძურებას.

ტექნიკური პოლიტიკა, რომელიც მიმართულია ატმოსფერული ჰაერის გაჯანსაღებისკენ სახელმწიფოს უმნიშვნელოვანეს ამოცანას წარმოადგენს.

კანონმდებლობა ატმოსფერული ჰაერის დაცვის შესახებ მიზნად ისახავს ატმოსფერული ჰაერის სისუფთავის დაცვას, მის გაუმჯობესებას, მასზე მავნე ქიმიური, ფიზიკური, ბიოლოგიური და სხვა.

ატმოსფერული ჰაერის სიწმინდის დარღვევის სუბიექტებად გვევლინებიან მოქალაქეები, საწარმოები, დაწესებულებები, ორგანიზაციები, რომელთა საქმიანობა დაკავშირებულია ატმოსფერულ ჰაერზე მავნე ფიზიკური, ქიმიურ, ბიოლოგიურ ზემოქმედებასთან, აგრეთვე რომლებიც ახორციელებენ ავტომანქანების, თვითმფრინავების და სხვა მოწყობილობათა პროექტირებას, წარმოებას და ექსპლუატაციას.

ატმოსფერული ჰაერის დაცვის სფეროში საქართველოს სახელმწიფო ხელისუფლების უმაღლეს ორგანოთა კომპეტენციას განეკუთვნება;

ა.) გარემოს მონიტორინგის (გარემოს მდგომარეობაზე დაკვირვების სისტემის) ორგანიზება;

ბ.) ერთიანი სახელმწიფო პოლიტიკისა და სტრატეგიის შემუშავება და განხორციელება;

გ.) გარემოს დაბინძურების ინტეგრირებული კონტროლის სისტემის ორგანიზება;

დ.) მავნე ნივთიერებით ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურებისთვის გადასახადების შემოღება;

ე.) საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი სხვა ფუნქციების შესრულება.

სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოები, ფიზიკური და იურიდიული პირები, თავიანთი კომპეტენციისა და საქართველოს მიერ ნაკისრ საერთა-

შორისო ვალდებულებათა ფარგლებში, ახორციელებენ დამატებით ღონისძიებებს საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე გარემოს დაცვის გლობალური და რეგიონალური პრობლემების გადასაჭრელად.

ატმოსფერული ჰაერის მავნე ნივთიერებებით დაბინძურების სახელმწიფო კონტროლს ახორციელებენ საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სახელმწიფო ორგანოები. დაბინძურების სტაციონალური წყაროებთან ატმოსფერული ჰაერის მავნე ნივთიერებებით დაბინძურების სახელმწიფო კონტროლს ახორციელებენ აგრეთვე საქართველოს ჯანმრთელობის დაცვის სახელმწიფო ორგანოები და საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრული უფლებამოსილი ორგანოები თავიანთი კომპეტენციის ფარგლებში.

მყინვარები მოქმედებენ ჰაერის ჩამოყალიბებაზე მყინვარწვერის მიდამოებში მცენარეული საფარის გამოკვლევაზე დაადასტურა, ნახშირორჟანგის მაღალი პროცენტი.

ზღვის დონიდან სიმაღლის მატებასთან ერთად ჰაერში ნახშირორჟანგის კონცენტრაცია კლებულობს და 9.57 მგ-ლიტრზე ნაკლებია.

კლიმატის ცვალებადობა წარსულშიც ხდებოდა – მოვიგონოთ თუნდაც გამყინვარება, მაგრამ ეს ძირითადად გეოლოგიური მოვლენები იყო. საერთოდ ცნობილია, რომ მეცხრამეტე საუკუნის დასასრულიდან დაიწყო დედამიწაზე სითბოს მატება. ეს პროცესი განსაკუთრებით გამძლავრდა XX საუკუნის 20-30-იან წლებში.

დედამიწაზე ტემპერატურის მომატების შედეგად ჩვენი საუკუნის დამლევისთვის ზღვის ყინულებ-

ის საზღვრები უკან დაიხევენ პოლუსისკენ, მოხდება ნალექების გადანაწილება ჰაერი, მაღალ და საშუალო განედებზე მნიშვნელოვნად გათბება, ამალღდება მსოფლიო ოკეანის დონე. შეიცვლება ქარისა და ნალექების რეჟიმი.

ეს პროცესი ჩვენში საქართველოში, კარგა ხნის წინათ დაიწყო. კლიმატი არის შედეგი იმ ფიზიკური პროცესებისა, რომელიც ხდება ატმოსფეროში და დედამიწის ზედაპირზე იგულისხმება: ნიადაგის ზემო ფენა, მცენარეული საფარი, წყლის ზემო ფენა, თოვლის საფარი და სხვა და დამოკიდებულია გეოგრაფიულ ფაქტორებზე.

კლიმატის შემქმნელ პროცესებს ეკუთვნის:

სხივური ენერგიის მიღება – დაკარგვა დედამიწის ზედაპირზე და ატმოსფეროში;

ატმოსფერული ცირკულაცია ანუ ჰაერის მოძრაობათა სისტემა, რომელსაც მოაქვს სითბოს და ტენიის განსხვავებული რაოდენობა.

კლიმატის ფორმირებაში მთავარი მნიშვნელობა აქვს სითბური ენერგიის მიღება-დაკარგვას, რომელიც არის პროცესი სხივური ენერგიის განუწყვეტელი შემოსვლისა ატმოსფეროში და დედამიწის ზედაპირზე.

კლიმატი არის გეოგრაფიული გარემოს ელემენტი.

კლიმატი ამავე დროს არის ამინდის მრავალწლიური რეჟიმი ამ განსაზღვრულ გარემოში.

არსებობს მსოფლიო მეტეოროლოგიური ორგანიზაცია, რომელიც სწავლობს კლიმატის ხელოვნური შეცვლის საკითხებს.

კავკასიონის ქედზე მყინვარებით დაფარულია 1970 კვადრატული კილომეტრი. აქედან პირიქითაა (ჩრ. კავკასიაში) 1460 კვ. კმ, აქედან კი საქართვეო-შია 482 კვ. კმ. საქართველოში სულ 407 მყინვარია, ენგურის ხეობაში 147 მყინვარია (333 კვ.კმ).

მყინვარებს უდიდესი მნიშვნელობა აქვს წყლით მომარაგების საქმეში.

დეტალურადაა მოწესრიგებული ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობა ატმოსფერული ჰაერის დაცვის წესების დარღვევისთვის. მას ეძღვნება საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 8 მუხლი (77-დან 85-მდე. ასეთ დარღვევებს პირველ რიგში განეკუთვნება ატმოსფერო-ში გამაჭუჭყიანებელ ნივთიერებათა გაფრქვევა ნორმატივების გადამეტებით ან უნებართვით, აგრეთვე ატმოსფერულ ჰაერზე მავნე ფიზიკური ზემოქმედება (მუხ. 77).

საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსი ცაკლე შეეხება სატრანსპორტო საშუალებათა მიერ ატმოსფერული ჰაერის გაჭუჭყიანებას. კერძოდ, კოდექსის მე-80 მუხლებში აღნიშნულია, რომ ისეთი ავტომანქანების, თვითმფრინავების, გემებისა და სხვა მოძრავ საშუალებათა და დანადგარების საექსპლოატაციოდ გაშვება, რომელთა განაფრქვევაში გამაჭუჭყიანებელ ნივთიერებათა შემცველობა, აგრეთვე მუშაობისას მათ მიერ წარმოქმნილი ხმაურის დონეზე აღემატება დადგენილ ნორმატივებს – გამოიწვევს ბრალეული თანამდებობის პირის გაფრთხილებას ან დაჯარიმებას შრომის ანაზღაურების 5-დან 10 მინიმალურ ოდენობამდე.

კოდექსის 82-ე მუხლი ითვალისწინებს სამრეწველო და საყოფაცხოვრებო ნარჩენების დაწვობის წესების დარღვევას, აღნიშნული ნარჩენების დაცვისას ატმოსფერული ჰაერის დაცვის მოთხოვნათა დაუცველობას, რისთვისაც დაწესებულია გაფრხილება, ან ჯარიმა მოქალაქეებისთვის 5-10 მინიმალური ოდენობამდე, თანამდებობის პირზე 10-20 მინიმალურ ოდენობამდე.

მუხლი 287. სამუშაოს წარმოებისას გარემოს დაცვის წესის დარღვევა

სამრეწველო, სასოფლო-სამეურნეო, სამეცნიერო და სხვა ობიექტის დაპროექტების, განლაგების, რეკონსტრუქციის, მშენებლობის, საექსპლუატაციოდ გადაცემის ან ექსპლუატაციის დროს გარემოს დაცვის წესის დარღვევა, რამაც გამოიწვია რადიაციული ფონის არსებითი გაუარესება, ადამიანის ჯანმრთელობის დაზიანება, ცხოველთა ან მცენარეული სამყაროს მასობრივი განადგურება ან სხვა მძიმე შედეგი, - ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების აღკვეთით ვადით ორიდან ხუთ წლამდე, თანამდებობის დაკავების ან საქმიანი უფლების ჩამორთმევით ვადით სამ წლამდე ან უამისოდ.

სამუშაოს წარმოებისას გარემოს დაცვის წესების დაირღვევა სამრეწველო, სასოფლო-სამეურნეო განლაგებას, რეკონსტრუქციას, მშენებლობის, საექსპლუატაციოდ გადაცემის ან ექსპლუატაციის დროს, იწვევს რადიაციული ფონის არსებით გაუარესებას, ადამიანის ჯანმრთელობის დაზიანებას, ცხოველთა და მცენარეული სამყაროს მასობრივ განადგურებას ან სხვა მძიმე შედეგს.

ობიექტია გარემოს დაცვის წესები, რომელიც საფრთხეს უქმნის ეკოლოგიას.

სუბიექტია საერთო და იურიდიული პირი, ასევე სპეციალური ფიზიკური პირი.

სუბიექტური მხარეა განზრახვა.

ობიექტური მხარეა გარემოს დაცვის წესების დარღვევა, რომელიც გამოხატება როგორც ქმედებაში, ასევე უმოქმედობაში, კერძოდ, გარემოს დაცვის წესები შეიძლება დაირღვეს შენობა-ნაგებობის პროექტირების, განლგაების, მშენებლობისა და მათი ექსპლუატაციის შეცვლის დროს. განსაკუთრებული საზოგადოებრივი საშიშროება იქმნება ისეთი ობიექტების დაპროექტება მშენებლობისას, რომლებიც საგრძნობლად ანუ არსებითად უარყოფითად ცვლიან რადიაციულ ფონს. როცა პირველ რიგში ზიანდება ადამიანის ჯანმრთელობა და ყოველივე ამას მოყვება ცხოველთა და მცენარეული სამყაროს მასობრივი განადგურება ან სხვა მძიმე შედეგი. მაგალითად, ადამიანთა მოწამელა ან დასხივება, სამრეწველო ან საგზაო ავარიები, სასოფლო-სამეურნეო ტერიტორიებისა და სავარგულების მრავალი წლით სახნავ-სათესად გაუვარგისება და ა.შ.

სისხლის სამართლის კოდექსის 31-ე თავის 240-ე მუხლშიც მიმდინარეობს საუბარი სამუშაოს წარმოებისას უსაფრთხოების წესის დარღვევაზე, რომელშიც შედეგად ადამიანის ჯანმრთელობა, სიცოცხლე ან სხვა მძიმე შედეგია, ხოლო 287-ე მუხლით შედეგად რადიაციული ფონის არსებითი გაუარესებაა, ადამიანის ჯანმრთელობის დაზიანება, ცხოველთა ან მცენარეული სამყაროს მასობრივი განადგურება ან სხვა მძიმე შედეგი. აქედან გამომ-

დინარე, ბუნებრივია, რომ ისინი განსხვავდებიან ობიექტის ხელყოფის შედეგით, მაგრამ შინაარსობრივად მრავალი მსგავსი ნიშნებია და გამორიცხული არაა, რომ ადგილი ჰქონდეს დანაშაულის ერთობლიობას ორივე ნორმით.

დანაშაული დამთავრებულად ითვლება დისპოზიციაში მითითებული რომელიმე ქმედების შედეგად ზარალის მიყენების დადგომის მომენტიდან.

მუხლი 288. გარემოსთვის საშიში ნივთიერებისადმი და ნარჩენისადმი მოპყრობის წესის დარღვევა.

1. ტოქსიკური, ბაქტერიოლოგიური ქიმიური ან გარემოსთვის საშიში სხვა ნივთიერებისადმი ან ნარჩენისადმი მოპყრობის წესის დარღვევა მისი წარმოების, ტრანსპორტირების, განთავსების, შენახვის, ჩამარხვის ან გამოყენების დროს, რასაც შეეძლო გამოეწვია ადამიანის ჯანმრთელობის ან გარემოს არსებითი დაზიანება ან სხვა მძიმე შედეგი, - ის ისჯება ჯარიმით ან თავისუფლების აღკვეთით ვადით ორ წლამდე.

2. იგივე ქმედება, რამაც გამოიწვია გარემოს დაბინძურება, მოწამელა ან დასნებოვნება, ან ადამიანის ჯანმრთელობის დაზიანება, ანდა ცხოველთა ან მცენარეული სამყაროს მასობრივი განადგურება, აგრეთვე ჩადენილი საგანგებო ეკოლოგიური მდგომარეობის დროს ან ეკოლოგიური უბედურების ზონაში, - ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამიდან ხუთ წლამდე.

3. ამ მუხლის პირველი ან მე-2 ნაწილით გათვალისწინებული ქმედება, რამაც გამოიწვია ად-

ამიანის სიცოცხლის მოსპობა ან ადამიანთა მასობრივი დაავადება, -

ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ხუთიდან რვა წლამდე.

აღნიშნული ნორმა შედგება სამი ნაწილისგან, რომლებიც ამავდროულად წარმოადგენენ ამ კატეგორიის დანაშაულის სამ სახეს:

1. პირველი ნაწილის დისპოზიცია მიგვითითებს ტოქსიკური, ბაქტერიოლოგიური, ქიმიური ან გარემოსათვის საშიში სხვა ნივთიერებისადმი ან ნარჩენებისადმი მოპყრობის წესის დარღვევაზე მისი წარმოების, ტრანსპორტირების, განთავსების, შენახვის, ჩამარხვის ან გამოყენების დროს, რასაც შეეძლო გამოეწვია ადამიანის ჯანმრთელობის ან გარემოს არსებითი დაზიანება ან სხვა მძიმე შედეგი. მაშასადამე, დისპოზიციაში ჩამოთვლილი ქმედებები პრევენციული ხასიათისაა და წარმოადგენენ ფორმალური დანაშაულის შემადგენლობას,

რადგან ისინი კონკრეტული საფრთხის დადგომის აუცილებელი წინაპირობებია. ამ შემთხვევაში შედეგის დადგომა არასავალდებულოა და ზემოთ აღნიშნულ დისპოზიციაში საფრთხის შექმნა უკვე დამთავრებული დანაშაულია.

2. მაშასადამე, მეორე ნაწილში საგულისხმოა ასეთი ქმედებით უკვე გამოწვეული ორი მომენტი: ა.) როგორც გარემოს დაბინძურება, მოწამვლა ან დასნებოვნება, ან ადამიანის ჯანმრთელობის დაზიანება, ანდა ცხოველთა ან მცენარეული სამყაროს მასობრივი განადგურება და ბ.) ასევე ეკოლოგიური მდგომარეობის ან ეკოლოგიური უბედურების ზონაში. ეს უკანასკნელი უნდა მივიჩნიოთ, როგორც ამ

დანაშაულის მაკვალიფიცირებელი ნიშანი, ვინაიდან პირველ ნაწილში აღწერილი ქმედებების ჩადენა ხდება ეკოლოგიური მდგომარეობის ან უბედურების ზონაში და ამიტომ კანონმდებელი დანაშაულის სუბიექტს ნორმაზე მეტად ავალდებულებს მაქსიმალურად უკიდურეს სიფრთხილეს. წინააღმდეგ შემთხვევაში გარემოს კიდევ უფრო დიდი ზარალი და ზიანი ადგება, რომელმაც საერთოდ შეიძლება გამოიწვიოს მიკროეკოლოგიური კატასტროფა.

3. მესამე ნაწილის დისპოზიცია კი პირდაპირ მიუთითებს არა გარემოს დაზიანება-განადგურებაზე, არამედ გარემოს წესების დარღვევიდან გამომდინარე გაუფრთხილებლობით გამოწვეული ადამიანის სიცოცხლის მოსპობაზე ან ადამიანთა მასობრივ დაავადებაზე.

აღნიშნული დანაშაული აუცილებლად მოითხოვს დამატებით კვალიფიკაციას იმ შემთხვევაში, თუ მასთან თანამდევია „ბირთვული მასალის, რადიაქტიური ნარჩენის, რადიაქტიული ნივთიერებების ან მაიონებელი გამოსხივებების სხვა წყაროსადმი მოპყრობის წესის დარღვევა, რომელიც მოიცავს მათ შექენის, შენახვის, დამარხვის, ფლობის, გამოყენების, გადამუშავების, გამოცდას, გადაცემას, აღრიცხვას, გადაზიდვას და ექსპორტ-იმპორტს.

დანაშაული დამთავრებულად ითვლება ნორმაში ჩამოთვლილი შედეგების დადგომის მომენტიდან.

მუხლი 295. ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურება

1. მავნე ნივთიერების ატმოსფერულ ჰაერში გაფრქვევის ანდა გამწმენდი დანადგარის, ნაგებობის ან სხვა ობიექტის ექსპლუატაციის წესის დარღვე-

ვა, რამაც გამოიწვია ატმოსფერული ჰაერის ხარისხის მნიშვნელოვანი გაუარესება, - ისჯება ჯარიმით ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ერთ წლამდე ანდა თავისუფლების აღკვეთით ვადით ორ წლამდე, თანამდებობის დაკავების ან საქმიანობის უფლებას ჩამორთმევით ვადით სამ წლამდე ან უამისოდ.

2. იგივე ქმედება, რამაც გამოიწვია ადამიანის ჯანმრთელობის დაზიანება, -

3. ისჯება ჯარიმით ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ერთიდან ორ წლამდე. ანა თავისუფლების აღკვეთით ვადით ორ წლამდე.

ამ მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული ქმედება, რამაც გამოიწვია ადამიანის სიცოცხლის მოსპობა, ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ორიდან ხუთ წლამდე.

ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურების ნორმა შესდგება სამი ნაწილისგან, რომელიც ამავედროულად წარმოადგენს ამ დანაშაულის სახეებსაც:

1. პირველი ნაწილი მოიცავს ატმოსფერული ჰაერის ხარისხის მნიშვნელოვან გაუარესებას, რომელიც გამოწვეულია მავნე ნივთიერების ატმოსფერულ ჰაერში გაფრქვევის ანდა გამწმენდი დანადგარის, ნაგებობის ან სხვა ობიექტის ექსპლუატაციის წესის დარღვევის მიზნით.

2. მეორე ნაწილი მოიცავს იგივე ქმედებით ადამიანის ჯანმრთელობის დაზიანებას.

3. მესამე ნაწილი კი პირველი ნაწილით გათვალისწინებულ ქმედებას, რომელიც იწვევს ადამიანის სიცოცხლის მოსპობას.

ობიექტია ის საზოგადოებრივი ურთიერთობები, რომლებიც წარმოიშობიან ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურებისგან დაცვის უზრუნველყოფისას.

სუბიექტია როგორც საერთო, ასევე სპეციალური ფიზიკური პირი.

სუბიექტური მხარეა განზრახვა

ობიექტური მხარეა ნორმის დისპოზიციაში აღწერილი ქცევის წესი შესაბამისი დანაშაულებრივი შედეგებით, რომლებიც გამოიხატებიან ატმოსფერული ჰაერის ხარისხის მნიშვნელოვან გაუარესებაში, ადამიანის ჯანმრთელობის დაზიანებასა და ადამიანის სიცოცხლის მოსპობაში.

მაკვალიფიცირებული ნიშანია ადამიანის სიცოცხლის მოსპობა.

დანაშაული დამთავრებულია: ა.) მავნე ნივთიერების ატმოსფერულ ჰაერში გაფრქვევის მომენტიდან; ბ.) გამწმენდი დანადგარის, ნაგებობის ან სხვა ობიექტის ექსპლუატაციის წესის დარღვევის ფაქტები, რომლის დროსაც შედეგის დადგომას მნიშვნელობა არა აქვს; გ.) ატმოსფერული ჰაერის ხარისხის მნიშვნელოვანი გაუარესების ფაქტის დადგომა.

ადამიანის ეკოლოგიური უფლებების დაცვის საერთაშორისო სტანდარტების ასახვა საქართველოს კანონმდებლობასა და პრაქტიკაში

თითოეულ სახელმწიფოში, მისი ისტორიულ-სამართლებრივი კანონზომიერებიდან გამომდინარე, ჩამოყალიბებულია დამოუკიდებელი მამართლებრივი სისტემა, მათ შორის ისეთი, რომელიც არეგულირებს სამართალურთიერთობებს გარემოს დაცვის სფეროში.

ბუნების დაცვის საკითხები საქართველოს ტერიტორიაზე ქართული სახელმწიფოს არსებობის მთელი ისტორიული პერიოდის განმავლობაში გარკვეულწილად აქტუალური იყო. ეს გამოიხატე-

ბოდა როგორც ხალხურ ტრადიციებში, ისე გარკვეულ სახელმწიფო აქტებში. ასე მაგალითად პირველად ტყის და ბუნების დაცვის აუცილებლობის შეახებ ჯერ კიდევ მე-12 საუკუნის დოკუმენტებში მოიხსენიება.

ბუნების დაცვითი საქმიანობა იმ ფორმით, რომელიც დღესდღეობით ითვლება მისაღებად საქართველოს ტერიტორიაზე მე-20 საუკუნის დასაწყისიდან იღებს სათავეს, ამ დროს იქმნება პირველი ნაკრძალები. დარგის განვითარების პირველი ეტაპი 1917-1968 წლებს მოიცავს. 1958 წელს საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის მიერ მიღებული იქნა კანონი ბუნების დაცვის შეახებ. 1969-1980-იან წლებში მიღებულ იქნა უკვე კონკრეტული კანონები, რომლებიც ეკოლოგიური სამართლისგან მიჯნავდა ტყის, წყლის, მთის დაცვის კანონმდებლობას, განვითარების მესამე პერიოდი იწყება 1991 წლიდან, როდესაც საქართველომ დამოუკიდებლობა მოიპოვა, მიღებულ იქნა დარგის მარეგულირებელი სხვადასხვა ნორმატიული აქტი, დამოუკიდებელი საქართველოს ახალი კონსტიტუცია და კანონი „გარემოს დაცვის შესახებ“.

განვითარების პირველ ეტაპზე საქართველოს კანონმდებლობა ბუნების დაცვის საკითხებს აქტუალურს ხდიდა, იმდენად, რამდენადაც მას მიიჩნევდა ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების უმთავრეს ფაქტორად, საუბარი იყო ბუნებრივი რესურსების დაცვაზე მხოლოდ იმ მხრივ, რომ მათი მოხმარებით ქვეყნის მრეწველობა მოგებას მიიღებდა.

საქართველოში დამოუკიდებლობის მოპოვების პირველი წლებიდანვე აქტიური მუშაობა მიმ-

დინარეობდა ეროვნული და იმავდროულად, საერთაშორისო სამართალთან ადაპტირებული ეკოლოგიური კანონმდებლობის შექმნისთვის. ეს მოძრაობა განსაკუთრებით 90-იანი წლების მეორე ნახევარში გაძლიერდა, როდესაც ქვეყნის უმაღლესი წარმომადგენლობითი ორგანოს მიერ მიღებულ იქნა მთელი რიგი საკანონმდებლო აქტები გარემოს დაცვისა და ბუნებით სარგებლობის სფეროში.

ადამიანის ეკოლოგიური უფლებების დაცვის რეალური ბერკეტი საქართველოს 1995 წლის 25 აგვისტოს კონსტიტუციაა, რომელიც 37-ე მუხლში შესაბამის მუხლობრივ განმარტებას იძლევა:

ყველას აქვს უფლება ცხოვრობდეს ჯანმრთელობისათვის უვნებელ გარემოში, სარგებლობდეს ბუნებრივი და კულტურული გარემოთი. ყველა ვალდებულია გაუფრთხილდეს ბუნებრივ და კულტურულ გარემოს.

მუხლი 409. ეკოციდი

ეკოციდი, ესე იგი ატმოსფეროს, მიწის, წყლის რესურსის მოწამვლა, ცხოველთა ან მცენარეთა სამყაროს მასობრივი განადგურება, ანდა სხვა ქმედება, რასაც შეეძლო ეკოლოგიური კატასტროფა გამოეწვია, – ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით რვიდან ოც წლამდე.

ამ სახის დანაშაული საერთაშორისო საშიშროების ხასიათითა და ხარისხით უახლოვდება გენოციდს. ეკოციდი პირდაპირ ბუნების მკვლევლობაა. იგი ახლოსაა ბიოციდთან – დედამიწაზე ყოველი ცოცხალი ორგანიზმის მკვლევლობა.

ეკოლოგიური დანაშაული იქნეს ტრანსნაციონალურ ხასიათს, რომელიც დაფიქსირდა გაეროს მეცხრე კონგრესზე (კაირო 1995 წ.) მიღებულ გადაწყვეტილებაში. ამასთანავე, 1979 და 1985 წლების ვენის კონვენციებზე შორეულ მანძილზე, „ოზონის შრის დაცვაზე“ და ა.შ.

ამ დანაშაულის ობიექტია ადამიანური ფსიქოფიზიოლოგიური უსაფრთხოების ჯანმრთელობის საფუძვლები, განპირობებული ხალხის ეკოლოგიურად სუფთა ბუნებრივი გარემოცვით.

დანაშაულის საგანია მცენარეული და ცხოველური სამყარო; წყლის რესურსები, მიწა, კოსმოსური სივრცე და სხვა ეკოსისტემების კომპონენტები. ეს კომპონენტები კი შედგებიან და ერთმანეთთან დაკავშირებულნი არიან ნივთიერებათა და ენერგიის ურთიერთცვლით.

დანაშაულის სუბიექტია საერთო ე.ი. ფიზიკური და შერაცხადი პირი მიღწეული 14 წლის ასაკს.

სუბიექტური მხარეა პირდაპირი და პირდაპირი განზრახვა.

ობიექტური მხარე გამოიხატება ატმოსფეროს, მიწის, წყლის რესურსის მოწამვლაში, ცხოველთა ან მცენარეული სამყაროს განადგურებაში, ან და სხვა ქმედებაში, რასაც შეეძლო ეკოლოგიური კატასტროფა გამოეწვია.

დანაშაული დამთავრებულია ატმოსფეროს, მიწის, წყლის რესურსის მოწამვლაში, ან მცენარეული სამყაროს განადგურების ან ეკოლოგიური კატასტროფის დადგომის მომენტიდან.

ეკოციდის დანაშაულზე ხანდაზმულობის ვადები არ ვრცელდება.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. საქართველოს კონსტიტუცია – 1995 წ.
2. კანონი წიაღის შესახებ – 1996წ.
3. კანონი გარემოს დაცვითი ნებართვის შესახებ 1996 წ.
4. კანონი ნიადაგის დაცვის შესახებ – 1997 წ.
5. კანონი წყლის შესახებ – 1997 წ.
6. კანონი ბირთვული და რადიაციული უსაფრთხოების შესახებ – 1998 წ.
7. კანონი ატმოსფერული ჰაერის დაცვის შესახებ – 1999წ.
8. საქართველოს კანონი სახელმწიფო ეკოლოგიური ექსპერტიზის შესახებ, 1996 წ.
9. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი 2008 წ.
10. საქართველოს მიწის მართვის სახელმწიფო დეპარტამენტი – მიწის შესახებ საქართველოს კანონმდებლობათა კრებული, თბ. 2001 წ.
11. ჟარიკოვი ი. ულიბაევი ე. ლარიონოვი მ. მაროვიტ – რუსეთის მიწის სამართალი, მ. 2007 წ.
12. ურუშაზე თოლორია ე – ეკოლოგიური სამართალი 2003
13. ტურაბელიძე ნ. – საქართველოს მიწის სამართალი თბ. 2011წ.
14. ჯ. წულუკიძე – კომპლექსური წყალმომარების სამართლებრივი უზრუნველყოფა – თბილისი 2004.2.

სარჩევი

დანაშაული გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობის წესის წინააღმდეგ	4
საგამოძიებო ვერსიების აგება და გამოძიების დაგეგმვა ..	11
საგამოძიებო მოქმედებები და მათი ჩატარების ტაქტიკა ..	16
დოკუმენტების დათვალიერება	21
დაკითხვა	22
სასამართლო-სამედიცინო, ბიოლოგიური, ვეტერინარული, ტე- ქნიკური, პიდრომეტეოროლოგიური და სხვა სახის ექსპერტი- ზების დანიშვნა	23
როგორ უნდა დავიცვათ მეურნეობა დანაშაულებრივი ხე- ლყოფისაგან	28
მიწების სამართლებრივი დაცვა	38
საკუთრების უფლების შინაარსი მიწაზე	50
მიწების დაცვის არსი	53
მიწების გამოყენება საკუთრების უფლებით	57
გარდაცვლილ მესაკუთრეზე გაფორმებული სასოფლო- სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთის გაყიდვა	59
წყლების სამართლებრივი დაცვა	67
ტყის გამოყენების უფლებები	92
ტყის სამართლებრივი დაცვის ცნება და შინაარსი	104
წიაღის და წიაღისეულის სამართლებრივი დაცვის ცნება და შინაარსი	110
გამოყენებული ლიტერატურა	153